

Putovanja

start

mjesečnik za turizam i zaštitu okoliša

www.bhputovanja.com

BESPLATNO

Andre Schuppe u zimskoj šetnji Sarajevom:
**Sretni ste što vam je
snijeg prirodan**

Vrijeme:
**I BiH ima mikroklima,
izgor leto kočan zima**

Diva Grabovčeva

Hram boga Mitre

Ski centri

Interview:
Branka Đurić

Virtuelna šetnja glavnim gradom BiH Sarajevo na raskršću

Sarajevo na raskršću svijeta novi je turistički proizvod dvogodišnje saradnje Fondacije Mozaik i timova turističkih stručnjaka i kulturnih institucija grada Sarajeva.

Na promociji ovog turističkog vodiča i kulturno-historijskih ruta Sarajeva, održanoj u sklopu Holiday Marketa 2012, posjetioci su doživjeli virtuelnu šetnju Sarajevom, a uživali su u tri virtuelne rute - suživot, putova-

nje kroz vrijeme i umjetnost i arhitektura.

- Posmatrali smo turiste i ponudili smo im interesantna rješenja. Zato smo obuhvatili bogato kulturno naslijeđe naše zemlje, smješteno u Sarajevu. Namjera nam je bila, i u tome smo uspjeli, da turist slobodno šeta gradom, ali ne sa velikom i teškom knjigom turističkog vodiča, već da to zamijenimo prikladnom mapom, smart telefonom ili tabletom i isto rješenje nudimo i domaćim turistima - izjavila je menadžerica projekta Aida Vežić.

Zanimljivost predstavljenog vodiča je njegova razložna forma u obliku mape sa informacijama o tri spomenute kulturno-historijske rute. Skeniranjem QR koda koji se nalazi na mapi, korisnik odlazi na web stranicu www.touristhub.ba, koja je svojevrsni online turistički vodič sa svim detaljnim informacijama i street view mapom.

(s. a.)

Još 36 planinarskih vodiča u BiH Bujrum u avanturu

Dodjelom 36 certifikata uspješnim kandidatima, 17. decembra završena je višesedmična obuka planinarskih vodiča za A i B kategorije. Obuku je organizirala Asocijacija za avanturistički turizam u BiH u suradnji s Planinarskim savezom BiH i uz podršku USAID-Sida FIRMA projekta.

Obuka je održana tokom protekle četiri sedmice u Bosanskom Petrovcu, Centru za obuku Smetovi pored Zenice, te na Konjuhu i Igmanu.

Od 2004. godine do danas broj stranih posjetilaca u BiH je zabilježio rast za više od 80 posto, a u porastu je i njihov interes za ponude BiH u oblasti turizma na otvorenom. Međutim, unazad desetak godina samo mali broj stranih turista prepoznavao je BiH kao destinaciju za avanturistički turizam.

Ipak, 2012. godine svjetski poznati časopis *National Geographic* svrstao je BiH u vrh najboljih svjetskih destinacija za avanturistički turizam, pa se u narednoj godini očekuje porast interesa za ovu vrstu posjeta.

(s. a.)

Ministrica zvanično otvorila sezonu Vraća se sjaj bh. ljepoticama

Ovogodišnja zimska turistička sezona 2012./2013. u Federaciji BiH i službeno je započela 14. decembra prigodnom svečanošću u prepunoj dvorani Vlačićke kolibe na Babanovcu, uz koju je otvoren i tradicionalni festival turizma Vlačić expo tours - zimski dani turizma na Vlačiću.

U prisutnosti velikog broja turista, turističkih djelatnika, te predstavnika javnog i kulturnog života, zimsku sezonu otvorenom je proglasila federalna ministrica okoliša i turizma Branka Đurić.

- Vlačić i u ovoj sezoni ima itekako puno toga za ponuditi potencijalnim turistima, od zaista neupitnih prirodnih ljepota, do tradicijskih obrta, folklora i gastronomije, svega što će se tijekom tradicionalnog festivala turizma Vlačić toursa prezentirati. Zadovoljstvo mi je da se iz godine u godinu ulaganjima kako u Vlačić tako i ostale ski-centre u FBiH, vraća sjaj našim planinskim ljepoticama - istaknula je ministrica Đurić.

Ni sami nism

Toliko je prirodnih ljepota, netaknuta priroda i interesantna mješavina povijesti, kulture i gastronomije i u BiH, kamo god otišli možete naći gostoljubljive ljude, ukusne delicije, zanimljive priče iz prošlosti, interesantnu glazbu...

Šta je dogovoreno na sajmu turizma u Turskoj i koje konkretne rezultate očekujete?

- BiH se prvi puta službeno predstavila na ovom važnom međunarodnom sajmu, ali suradnju sa turskim Ministarstvom turizma ćemo nastaviti, jer već sredinom siječnja 2013. bh. gospodarstvenici će sudjelovati na Investicijskoj konferenciji u Turskoj gdje će glavna tema biti samoodrživost bh. zimskog turizma. Dogovoreno je i formiranje dviju radnih grupa za promociju i za investicije, gdje će nam četrdesetogodišnje iskustvo Turske sigurno uveliko pomoći u daljnjem razvoju turizma naše zemlje. U planu su razne edukacije, promocije na sajmovima turizma u Ankari i Izmiru, najavljena je i podrška *Turkish Airlinesa*, a bilo je razgovora i sa predstavnicima Egejskog udruženja za ugostiteljstvo i turističkih tvrtki o mogućoj suradnji i zajedničkim projektima od proširenja postojećih do gradnje novih turističkih kapaciteta. Cilj je što veći broj turskih građana animirati i privući u BiH.

Šta učiniti da BiH ozbiljnije dođe na listu stranih turoperatora?

- Svaka dobra preporuka, nagrada, priznanje, svaki zadovoljni gost koji se vraća u BiH znače puno za bh. turizam, znače vjetar u leđa da se i dalje trudimo, radimo i ulažemo u našu turističku ponudu. Nedostatak svježeg kapitala je ono što nedostaje za unapređenje cjelokupnog turističkoga sektora kako bi osigurali provedbu dobro razrađenih projekata, ali turistima treba osigurati i višednevne programe, zadržati ih i animirati da troše.

Seoski turizam se često pomi-

nje kao jak potencijal, govori se o više od milion potencijalnih posjetitelja godišnje... Koliko država može pomoći privatnu inicijativu u ovom sektoru?

- Ministarstvo pomaže i nastavit će davati potporu projektima s ciljem promocije, izgradnje i rekonstrukcije turističko-ugostiteljskih kapaciteta i doprinosa kvalitetnije turističke ponude, jer u konačnici je najvažniji zadovoljan gost koji će sa svoga putovanja ponijeti ugodna sjećanja i koji će nam se vratiti. Ruralni ili seoski turizam predstavlja golem potencijal i tek je u svojim začecima, ali na pravom smo putu da polako i sigurno koristimo ove blagodati, od kulture, običaja, pjesme, legendi, fantastične gastronomske ponude, onoga po čemu smo posebni i jedinstveni na turističkom tržištu i onog što svjetsko turističko tržište traži. Ruralni turizam značajan je čimbenik u aktivaciji i održivom razvoju ruralnih područja, pomaže očuvanju lokalnog identiteta, tradicije i običaja, štiti okoliš, jača tradicijsku i ekološku proizvodnju, otvaranja novih radnih mjesta, pa ga s pravom možemo nazvati budućnosti FBiH.

Kako promijeniti činjenicu da domaći turooperatori više rade na tome da naše ljude vode van BiH nego da strane tursite dovedu u BiH?

- Ministarstvo podržava sve agencije koje strane turiste dovode u BiH, prvenstveno kada je riječ o predstavljajima na važnijim međunarodnim sajmovima, jer su sajmovi mjesta gdje se dogovaraju poslovi. Mi kao institucija, ne možemo ništa direktno promijeniti ili nekoga natjerati da se bavi isključivo incoming turizmom, ali sigurni smo da potporom ko-

Mo svjesni šta imamo

ju pružamo, osnažujemo našu ponudu i zajedničkim snagama na najbolji mogući način prezentiramo FBiH kao poželjnu turističku destinaciju. **Kakva je saradnja sa resornim Ministarstvom u RS, jer turistička ponuda ne može ili ne bi trebala biti iscjepkana?**

- Ovo Ministarstvo surađuje sa svim profesionalnim institucijama, udruženjima, županijskim ministarstvima, nevladinim udrugama, kao i bh. ugostiteljima, ali ta suradnja mora biti još bolja i kvalitetnija. To isto vrijedi i za suradnju sa resornim Ministarstvom RS-a. Sigurno je da bi bilo puno lakše kada bi postojala promotivna kampanja u kojoj bi oba resorna ministarstva i sve turističke zajednice radili zajedno, pogotovo na međunarodnim sajmovima, ali i na terenu jer bez toga nema uspjeha.

Koje su to lokacije u BiH koje biste Vi preporučili turistima?

- Imala sam prigodu posjetiti jako puno mjesta koja bih preporučila svakome, od Međugorja koje je nadaleko poznati brand vjerskog turizma, preko Mostara, Sarajeva i Neuma, do sigurno najpoželjnijih turističkih proizvoda - netaknute prirode i uzbuđenja poput raftinga na Uni, Neretvi, Trebižatu ili splavarenja na Drini. Dakle: Sarajevo, Mostar, Međugorje, Neum, Počitelj, Kravice, Jajce, Hutovo Blato, Kupres, Vlašić, Bjelašnica, Visoko, Fojnica, Bihać i nacionalni park Una... Toliko je prirodnih ljepota da ponekad ni sami toga nismo svjesni: netaknuta priroda i interesantna mješavina povijesti, kulture i gastronomije i u BiH, kamo god otišli možete naći gostoljubljive ljude, ukusne delicije, zanimljive priče iz prošlosti, interesantnu glazbu... Sve što čini dobar turistički doživljaj. ●

Snijega ima, pa ko voli...

Jahorina

Dnevne karte u bh. skijaškim centrima koštaju između 20 i 33 marke, smještaj s doručkom se može naći od 52 marke pa naviše, staze se održavaju, ponegdje ima i snježnih topova, pa skijašima ostaje samo skije na rame i u planine

Stigla je zima, već je pao i prvi snijeg i zimska odnosno skijaška sezona u Bosni i Hercegovini može početi. BiH ima brojne planine, te samim tim i zavidne mogućnosti za razvoj zimskog turizma. Donosimo kratki pregled trenutne ponude i onoga što turisti i skijaši mogu naći na bh. skijalištima.

BJELAŠNICA I IGMAN

Ukupna dužina skijaških staza u ski centrima Bjelašnica i Igman je oko 13 kilometara. Po pitanju vertikalnog transporta na Bjelašnici su skijašima na raspolaganju jedan trosjed, kapaciteta 1.350 osoba na sat, dvosjed *Štinji do* kapaciteta 1.200 osoba na sat te pet ski-liftova, *Šumski skok*, *Babin do*, *Heliobrom*, *Kotlovi* i *Kolijevka* sa prosječnim kapacitetom od 900 skijaša na sat.

Kapacitet parkinga na Babinom dolu je 800 parking mjesta.

Na Malom polju na Igmanu, alpskim skijašima na raspolaganju stoji dvosjedna žičara, kapaciteta 1.200 skijaša na sat, te četiri *baby-lift* dužine po 300 metara.

Na igmanskom Velikom polju nalazi se oko 30 kilometara staza za nordijsko trčanje i biatlon.

Cijene karata za žičare i ski-liftove na Bjelašnici i Igmanu

- pojedinačna karta 5,00 KM

- dvodnevna karta 60,00 KM
 - trodnevna karta 90,00 KM
 - četverodnevna karta 114,00 KM
 - petodnevna karta 140,00 KM
 - šestodnevna karta 160,00 KM
 - sedmodnevna karta 180,00 KM
 - osmodnevna karta 210,00 KM
 - devetodnevna karta 230,00 KM
 - desetodnevna karta 250,00 KM
 - petodnevna karta (od sezone) 155,00 KM
 - desetodnevna karta (od sezone) 280,00 KM
 - petodnevna karta (u toku jedne sedmice) 150,00 KM
 - stotinu tačaka (punkt) 110,00 KM
 - sezonska karta sa fotografijom 660,00 KM
 - prenosiva sezonska karta 1.100,00 KM
 - jedinstvena dnevna karta uz posebnu odluku 20,00 KM
 - dnevna karta za *baby-lift* 10,00 KM
- Od dodatnih usluga ski centri Bjelašnica i Igman nude iznajmljivanje ski opreme, škole skijanja, noćno skijanje.

Ski centar raspolaže sa 70 pari novih skija, 30 pari polovnih skija, 30 komada bordova.

ZOI'84 OCS D.O.O. ima svoju ski školu koja aktivnije počinje s radom ove sezone, a polaznicima škole na raspolaganju će biti pet instruktora, profesora sporta.

Bjelašnica

- trosatna dnevna karta 23,00 KM
- četverosatna dnevna karta 28,00 KM
- dnevna karta (od 09,00 -16,00 h) 33,00 KM
- dječija dnevna karta (od 09,00 h do 16,00 h) 22,00 KM

Na Bjelašnici i Igmanu turistima su na raspolaganju hoteli *Han*, *Maršal*, *Tourist Biro - Bjelašnica*, te hostel *Han - Veliko polje*. Noćenje sa doručkom u hotelu *Maršal* stoji 78 KM po osobi.

PARK ŠUME, MOJMILO

Od prošle zime, Sarajlije na skijanje mogu i na Mojmiilo, odnosno na gradsko skijalište *Park šume*.

Na stazi koja može zadovoljiti potrebe početnika i rekreativaca, u funkciji je jedan ski lift, a dnevna karta košta 10 KM.

OLIMPIJSKI CENTAR JAHORINA

Jahorina nudi više od 20 kilometara uvijek odlično pripremljenih skijaških staza, a vertikalni transport čine dva šestosjeda, četiri ski-lifta i tri dvosjeda, koji svakog sata mogu da prevezu više od 10.000 skijaša.

Ovim stazama i vertikalnim transportom upravlja Olimpijski centar Jahorina, koji gostima nudi i mogućnost iznajmljivanja opreme za skijanje u ski-rentalima u blizini staza.

Uz to, u OC Jahorina angažirani su profesionalni instruktori.

Cijene karata za žičare i ski-liftove u OC Jahorina

- pojedinačna karta 5,00 KM
- poludnevna karta 23,00 KM
- dnevna karta dječija 22,00 KM
- dnevna karta 33,00 KM
- desetodnevna karta 250,00 KM
- stotinu vožnji 110,00 KM
- sezonska karta sa fotografijom 660,00 KM
- prenosiva sezonska karta 1.100,00 KM
- pojedinačna karta za *baby-lift* 2,00 KM

U sastavu Olimpijskog centra tokom cijele godine radi hotel *Bistrica*, koji se nalazi na 1.620 metara nadmorske visine.

U sportsko-rekreacionom dijelu, *Bistrica* raspolaže i vlastitim zatvorenim bazenom, saunom, fitnes centrom, bilijar-salom i salom za stoni tenis. U ljetnom i jesenjem periodu sportistima i sportskim klubovima *Bistrica* nudi i vlastiti travnati fudbalski teren, kao i teren za košarku, što omogućava idealne uvjete za pripreme sportista.

Olimpijski centar Jahorina tokom zimske sezone nudi i mogućnost smještaja u pansionu *Poljice*, koji se nalazi u podnožju skijaške staze, i raspolaže sa osam soba, nacionalnom kuhinjom i restoranom.

Na Jahorini se smještaj gostima nudi i u hotelima *Termag*, *Kristal*, *Board*, *Vučko*, te u brojnim pansionima i privatnim vikendicama, a cijene smještaja kreću se od 90 KM pa više, u ovisnosti od želja i mogućnosti gostiju.

SKI CENTAR VLAŠIĆ

Ski centar Vlašić ima više od 10 kilometara uređenih skijaških staza koje su pokrivene sa tri ski-lifta, *Babanovac 1*, *Babanovac 2* i *Markovac*, ukupnog kapaciteta oko 4.000 skijaša na sat.

Cijena dnevne karte za ski-liftove iznosi 27 KM, sedmodnevna karta košta 154 KM, a oni koji vole noćno skijanje, kartu će platiti 15 KM.

Pansion *Vlašić Ski* se nalazi na 1.260 metara nadmorske visine, u samom centru sportsko rekreacionog centra, uz pogled na glavnu ski stazu. Za one koji vole šetnju i planinarenje, *Vlašić Ski* organizuje šetnje na vodopade Ugrića i izvorište Ugra, kao i posjete mnogo-

brojnim vrhovima Vlašića.

Najatraktivnija ponuda je zimski safari motornim sankama. Noćenje sa doručkom u Pansionu *Vlašić Ski* stoji 52 KM, dok za apartmanski smještaj treba izdvojiti 92 KM po osobi.

Na Babanovcu se gosti mogu smjestiti i u hotelu *Pahuljica*, *Vlašić*, *Sunce*, *Villa Ugar*, *Blanca* ili hotelu *Central*, a na raspolaganju je i znatan broj privatnih vikendica koje se iznajmljuju tokom zimske sezone.

Cijena noćenja sa doručkom za jednu osobu u sezoni iznosi od 90 do 100 KM.

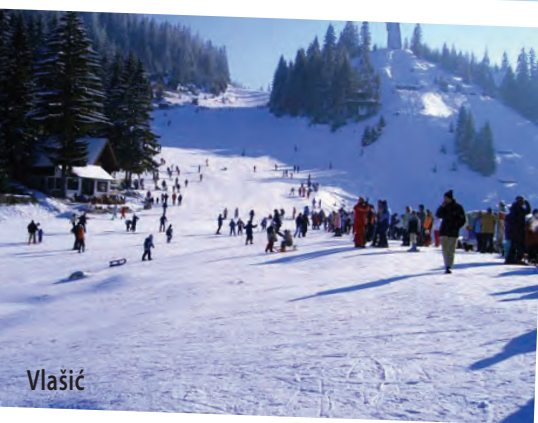
SKI CENTAR ČAJUŠA, KUPRES

Ski centar Čajusa na Kupresu raspolaže sa četiri skijaške staze ukupne dužine od 13,5 kilometara, a skijašima su na usluzi jedan dvosjed, jedan četverosjed i dva ski-lifta, te jedan *baby-lift*.

Ski-centar je opremljen i sistemom za umjetno osnježivanje.

Dnevna karta za ski-liftove stoji 30 KM, za poludnevnu kartu treba izdvojiti 23 marke, a sezonska karta košta 420 KM.

Na samom skijalištu smješten je hotel *Adria Ski*, gdje noćenje sa doručkom stoji 95 KM po

osobi, puni pansion stoji 105 KM po osobi, dok noćenje u apartmanu košta 240 KM.

SKI-CENTAR "STOŽER-VRANA"

Ski centar Stožer-Vrana također se nalazi na širem lokalitetu Kupresa, a skijašima nudi oko pet kilometara staza, za rekreativce i one nešto iskusnije, na širokoj padini Vrana, na nadmorskoj visini iznad 1.750 metara, gdje se snijeg dugo zadržava.

Od vertikalnog transporta na skijalištu, na raspolaganju su jedan dvosjed i dva *baby-lifta*, a za dnevnu kartu za dvosjed potrebno je izdvojiti 20 KM. Sezonska karta košta 300 KM, a dnevna karta za *baby-lift* košta 10 KM.

SPORTSKO-REKREACIONI CENTAR RADUŠA

SRC Raduša nalazi se na 1.780 metara nadmorske visine na planini Raduši, sa najvišim vrhom Idovac (1.956 m.n.v.).

Skijalište trenutno ima četiri staze - *Jezero* dužine 2.500 metara, *Katuni* dužine 1.000 metara, *Gare* dužine 900 metara, te *Kik* sa 270 metara dužine. Staze su uvijek u jako dobrom stanju a zaposlenici SRC Raduša svakodnevno vrše korekcije eventualnih oštećenja.

Skijaške staze opslužuje jedan dvosjed i tri ski-lifta, ukupnog kapaciteta oko 3.200 skijaša na sat. Dnevna karta košta 25 KM, dok će za sezonsku kartu trebati izdvojiti 330 KM.

POGLED VAN

Radi usporedbe, Skijaški centar Kranjska Gora u Sloveniji raspolaže sa više od 30 kilometara uređenih skijaških staza i sedam žičara, a za dnevnu ski-kartu treba izdvojiti oko 50 KM. Što se tiče smještajnih kapaciteta, kojih ne nedostaje, potrebno je izdvojiti od 120 pa do preko 300 KM po osobi.

Od skijališta u Austriji izdvojiti ćemo *SkiWelt* skijašku regiju koja se nalazi u istočnom dijelu pokrajine Tirol, u blizini poznatog skijališta Kitzbühel. Dužina skijaških staza u regiji iznosi impresivnih 279 kilometara, a za zasnežavanje staza brine se 1.000 snježnih topova. Na skijalištima se nalazi 91 žičara, a pojedine čak imaju grijana sjedala. Posebnost ovog skijališta je i jedna žičara na solarni pogon, a osim žičara, za prevoz skijaša do padina koristi se i jedan voz. Sve to, naravno treba i platiti, tako da cijena dnevne karte za vertikalni prijevoz iznosi 82 KM, dok za petodnevnu kartu treba izdvojiti skoro 350 KM. Cijena smještaja je oko 70 KM za jednokrevetnu sobu u privatnim pansionima, dok je *samo nebo granica* kada se radi o cijenama smještaja u luksuznim apartmanima.

(d. b.)

Štiti pravednike

Bog *Mitra* ljudima daje hrabrost, zemlja-
ma osigurava mir, štiti pravednike, ca-
revima obećava prijestolja, a vojnicima
pobjede, te štiti ugovore, saveze i prijateljstva,
tvrde upućeni u njegovu prirodu.

KAPA I BAKLJA

A kako je nedavno u Jajcu obnovljen jedan
od 16 hramova ovog boga otkrivenih u BiH
i jedan od najznačajnijih u Evropi, očekivati
je da za BiH krenu bolji dani.

Mithras je perzijski bog svjetla, muški bog
rata koji štiti ljude i posreduje između lju-
di i bogova, a od svojih sljedbenika traži vi-
soku moralnost i propagira vječni život oda-
branima.

Kult potiče iz Persije ili Indije i identificira
se sa svjetlom, te je stoga Mitra bio bog za-
kletvi, ugovora i sličnih konstruktivnih odno-
sa, garantirao je mir među plemenima, pa je
ubrzo preobražen u ratno božanstvo i brzo
se proširio Rimskim carstvom.

Porijeklo vuče iz Grčke gdje su ga donijeli ki-
likijski gusari, a proširio se Mediteranom, sje-
vernem Evropom i dobio mnoga obilježja.
Kult je svoj vrhunac dosegao u trećem vije-
ku naše ere.

Rođendan Mitre slavi se 25. decembra, oni
koji su vjerovali u njega tog dana su se ku-
pali čistom vodom i vjerovali su u bolji ži-
vot na drugom svijetu koji se stiče odrica-
njem na ovom.

**O vremenu nastanka hrama boga Mitre u Jajcu nema pi-
sanih podataka, ali je na osnovu nađenog novca i tipo-
va lampi, procijenjeno da je sagrađen početkom 4. vije-
ka naše ere**

Prema mitu, Mitra je rođen iz kamena, a svje-
doci tog čina bili su pastiri.

Njegov dolazak na ovaj svijet pratile su ba-
kljonoše *Kauter* i *Kautopates*.

Rođen je sa kapom na glavi i bakljom i no-
žem u rukama. Pastiri su mu odmah po ro-
đenju pružili zaklon i odali počast.

Od samog rođenja je obavljao razna herojska
djela, pa je tako na dvoboj izazvao Sunce i po-
bijedio ga, a ono mu je dalo svoju krunu koja
je jedan od njegovih zaštitnih znakova.

SUKOB S AHRIMANOM

Nakon toga je, kaže legenda, Mitra uhvatio
bika i odveo ga u svoju špilju, ali je bik pobje-
gao, pa je Mitri Sunce, preko glasnika gavra-
na, javilo gdje se nalazi i Mitra ga je, uz po-
moć svog vjernog psa, uhvatio i ubio.

Iz umirućeg bika su nastale sve biljke koje
postoje na zemlji, iz kičme je nastalo žito, a
iz krvi vino.

Nakon toga je bog zla *Ahriman* poslao zmi-
ju i škorpiona da unište taj novi život, ali ih
je Mitra uz pomoć Sunca savladao. Ahriman
je, zapravo, poslao sušu, ali je Mitra stijenu

i osigurava mir

pogodio strijelom i nastao je izvor; kada je poslao potop, Mitra je napravio barku i tako dalje.

Nakon ove pobjede, Mitra i Sunce su napravili gozbu i potom na sunčevoj kočiji otišli u nebo, bogovima.

Mitraistička religija je zasnovana na dualističkom učenju mazdaizma o stalnoj borbi dobra, *Ahura Mazda*, i zla, *Ariman*.

Kult nepobjedivog boga Sunca Mitre bio je raširen po svim provincijama Rimskog carstva uključujući i provinciju Dalmacija, u čijim je granicama tada bio i najveći dio današnje BiH.

Pripadnici mitraizma nastojali su smjestiti svoja kulturna mjesta u pećinama, ali su izgrađivali i male jednočelijske hramove ili *speleje* i ako je to bilo moguće, ukopavali ih u zemlju.

Hram u Jajcu je otkriven 1931. god. prilikom kopanja temelja za izgradnju jedne kuće.

U hramu se nalaze tri mala žrtvenika i kame-

DEO INVICTO SOLI MITHRAE

U BiH postoji 16 hramova - pet u Bihaću, tri u Konjicu, po dva u Jajcu i Glamoču i po jedan u Zvorniku, Mostaru, Srebrenici i Rogatici.

Na spomenicima najčešće piše *DEO INVICTO SOLI MITHRAE* ili *Nepobjedivom Bogu Sunca Mitri*. Među nađenima je najzanimljiviji jedan u Konjicu, u kojem se prikaz scene sa bogom Mitrom nalazi na obje strane stijene, što je, inače, rijetkost kod kamenih spomenika, ali ukazuje na to da se spomenik mogao okretati i razgledati s obje strane.

Takvih spomenika u Europi ima tek nekoliko.

ni kip Kautopatesa bez glave.

To je jedini primjer u BiH gdje se pored prikaza lučonoša ili *dadofora*, na reljefu mogu naći

i dvije slobodne mitraičke skulpture.

RIMLJANI KROZ BOSNU

U stijeni na zapadnom zidu hrama je uklesana reljefna slika boga koji ubija bika, Mitra u perzijskoj nošnji sa ogrtačem koji leprša, jednim koljenom naliže na bika, lijevom rukom ga je uhvatio za gubicu, dok mu desnom zabija nož u srce. Pomažu mu pas, zmija i škorpion.

U gornjem dijelu su sunce prikazano bez zraaka i mjesec prikazan bez srpa.

Ispred reljefa su nađena tri velika žrtvenika. Na istom mjestu je nađena i srebrna fibula sa povijenom nogom i 16 novčića.

Posebnost ovog reljefa je što je u trenutku kada je otkriven bio premazan raznim bojama: pećina je bila obojena u zeleno, bik u crno, a sam Mitra crveno i plavo. Boje su bile odlično sačuvane.

O vremenu nastanka hrama boga Mitre u Jajcu nema pisanih podataka, ali je na osnovu nađenog novca i tipova lampi, procijenjeno da je sagrađen početkom 4. vijeka naše ere.

Vjeruje se da su ga sagradili rimski vojnici na svom putu preko Irana, Sirije i Iraka, pa kroz

Bosnu.

Ovaj hram danas ima ogromne historijske i kulturne vrijednosti i jedan je od najznačajnijih mitreuma u Evropi.

Početkom decembra obnovljeni jajački hram je otvoren za sve zainteresovane posjetioce. Obnova je realizovana u okviru programa *Unapređenje kulturnog razumijevanja u BiH* i finansirana sredstvima Vlade Kraljevine Španije.

Za razliku od ranijeg stranja kada je hram kisnuo i propadao, sada ga štiti lijepa staklena zgrada sa metalnim krovom.

(r.č.)

ANDRE SCHUPPE DOŠAO JE U SARAJEVO SAMO DA BI BRDIMA I MAHALAMA PROŠETAO PO ZIMI

Sretni ste što vam

Novinar Starta BiH bilježio je razmišljanja mladog Belgijanca sa holandskom adresom tokom snježno-ledene šetnje od Kovačića, preko Bistrika, kroz Tijesnu, pa na Bare i Betaniju, do Vraca

Mnogi turisti u Sarajevu, kao i gosti koji su ovdje sasvim drugim poslom, u današnje doba mogu na internetu naći skoro sve što ih zanima, pa i ono što ih ne zanima o glavnom gradu BiH.

Slijedeći poslovnu logiku, gradski turistički vodiči bi trebali i vizuelno i informacijski posjetiocima ponuditi ono što se ne može tek tako pronaći po web stranicama.

Na primjer, obilaske brdskih mahala, pa još po zimi i snijegu.

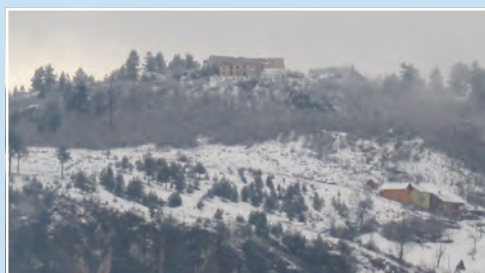
Jeste možda malo naporno i kolima ići uz strme mahale i brda, a kamoli pješke, ali to ne znači da nema zainteresovanih stranaca.

Ima ih, i to sve više, a mi smo ispratili jednog takvog, **Andrea Schuppea**, mladog Belgijanca koji stanuje u Holandiji, vizuelnog umjetnika, kako se sam predstavlja. Treći put je u Sa-

lio obići baš po snijegu i ledu...

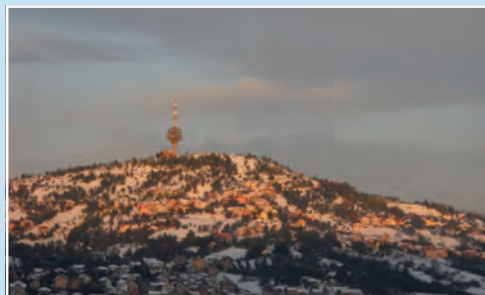
OD KOVAČIĆA DO STARE ŽELJEZNIČKE STANICE NA BISTRIKU

- Na ovoj tranzitnoj cesti najbolje shvatim šta znači kad se kaže za Sarajevo da je kao grad sastavni dio planina, a planine sastavni dio grada. Nema formalnog razgraničenja. Kada odavde posmatram i Trebević i

Hum, osjećam da sam još uvijek u urbanoj cjelini, a istodobno osjećam da sam na planini, zamalo pa u prirodi. Pritom, Hum onako posut bijelim, sa ove daljine djeluje kao neki okrugli kolač posut šećerom u prahu - Schuppeov je doživljaj južnih padina sarajevske kotline.

Andre je uskim trotoarom tranzita išao čak i kroz bistrički tunel na takav način da je mogao poginuti. Dobro što se vozači auta koja ovuda prebrzo prolaze ne osvrću na njega, nekako je to od njih i za očekivati, ali i sam

Schuppe nekoliko puta leđima okrenut cesti silazi sa trotoara da gestikulacijama izrazi svoje oduševljenje panoramskim pogledom ili da ga fotografiše.

NA VRATNIKU

- Ovdje se prisjetih onog vica koji sam čuo kad sam prvi put dolazio u BiH, da su brda, planine i livade oko Sarajeva toliko strme da čak i ovce pasu travu pod ručnom kočnicom. Trebao sam doći na Vratnik da shvatim kako to baš i nije vic nego skoro pa

činjenica - Schuppeova je reljefna opservacija.

Inače, prilikom spuštanja pješke od Bijele tabije na vrhu Vratnika, nekoliko puta se okliznuo, jednom i udario. Svaki put je to završilo njegovim osmijehom.

Teško je reći da li je to radio na silu, jer mu je osmijeh zaista odavao uživanje u zimskim radostima isto koliko i u zimskim gadostima.

Smijao se i kada je pokazivao modricu kod laktata, nastalu prilikom pada od ranijeg klizanja na ledu.

Jedino je spuštanje niz Elezovu, strmi i uski vratnički sokak, skratio tako što je sjeo na sanku nekog djeteta, puštajući dječaka, vlasnika sanki, da upravlja. Bezbjedno su stigli do dna ulice.

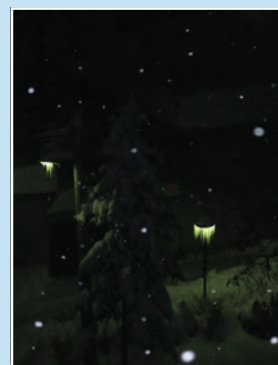
- Ovdje su bolji uslovi za djecu da uživaju na snijegu nego kod nas, jer ima ovakvih padina. Ali je opuštenija i atmosfera u odnosima djece i odraslih nego kod nas. Ako bih, na primjer, u svom kraju tek tako komunicirao sa nepoznatim dječakom i još se vozio s njim, neko bi mogao pomisliti da sam potencijalni pedofil. Srećom, kod vas to još nije toliko zategnuto - kaže Schuppe.

NA PODHRASTOVIMA, BJELAVAMA I VIŠNJIKU

- Ovo je jedna od stvari koje podržavam u Sarajevu. Trebali biste imati više ulica sa ovakvim nazivima. Opisno, tačno, a istovremeno nekako blesavo, kao što je ova mala ulica pod imenom Tijesna - Schuppeova je inicijativa za imena sarajevskih toponima.

Zaista, čak ni mnoge Sarajlije ne znaju za sokak sa službenim imenom ulica Tijesna na Bjelavama. Osim što je kratka dužinom, ona je uska toliko da i obična kola jedva prođu kroz nju.

Ako je natrpana

rajevu, ali prvi put po snijegu.

- Dolazio sam jednom preko ljeta, pa onda jednom oko nove godine, ali se potrefilo da je bila suha, nije bilo trunke snijega. Nakon toliko pregledanih slika i filmova, htio sam doći ovdje kad padne snijeg i, evo, pružila mi se prilika. Svaki put kad sam dolazio privlačila su me ova brda i planine, jer toga nema u mom kraju. Oko mene je sve ravno - pojašnjava Schuppe svoje motive za dolazak.

On nije želio da se slika, ni za medije ni nako, jer smatra da je to *tako banalno turistički*.

- Kada putuju, ljudi trebaju slikati panorame, objekte, prirodu, životinje, osobe i zanimljive pojave, ali bez sebe kako poziraju, jer je to kompleksaški. Ako mi poslije putovanja neko ne vjeruje da sam bio na nekom lokalitetu zato što nema mene na slici, baš me briga, fotografije radim više za sebe. Ne trebam gledati sebe na slikama, ionako se svaki dan vidim u ogledalu - kaže on.

Evo nekih od njegovih impresija što ih zabilježismo po sarajevskim obroncima koje je že-

je snijeg prirodan

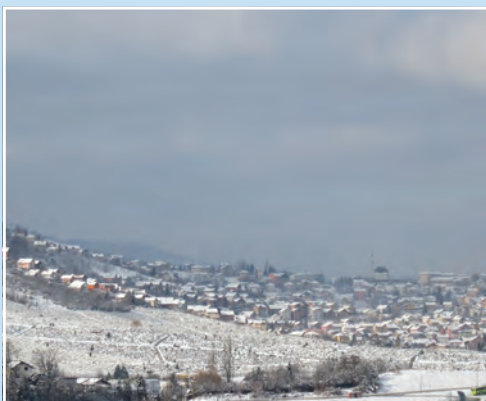
snijegom kao u ovom slučaju, još je tjesnija nego inače, pa ni pješaci ne mogu normalno proći kroz nju i svakako je jedna od rijetkih koja je stvarno zaslužila svoj naziv bez uobičajenih političkih ili ideoloških pozadina.

Prije spuštanja do Tijesne, Schuppe se oduševljavao pogledom sa terase klinike Pothrastovi.

Kaže da bi, da je kojim slučajem plućni bolesnik, volio da ima takav pogled. Nismo mu htjeli kvariti doživljaj pričama o stanju u našim bolnicama...

SA BETANIJE

- Ovo je možda jedino groblje koje sam vidio na svojim putovanjima, a da ne izaziva ni strah ni žalost u meni. Nekako mi djeluje kao da su svi ti ljudi tamo sahranjeni baš onako spokojni, kako se obično i govori za mrtve. Ne znam, ovo groblje mi umiruje

djeluje. Prolazio sam kraj njega jednom i po noći. Nemam asocijacije na vampire, zombije i duhove, kao što se te priče inače vežu za groblja u drugim zemljama. Ovdje sam nekako i ja spokojan. Sad ovako pokriveno snijegom, izgleda kao da su svi ti ljudi tamo sjedinjeni - Schuppeovi su dojmovi izazvani pogledom na groblje Bare.

Blagi, povremeni i kratkotrajni Schuppeovi pjesnički zanos poput ovoga prekidaju ili klizavost ili trubljenje skupocjenih kola koja su išla u pravcu

golf terena i džinovskih tajkunskih vila malo dalje od Betanije.

Inače, kaže da je i tokom prošle posjete najviše slikao sarajevska groblja. Sviđa mu se i to što u Sarajevu jednim pogledom može da obuhvati porodilište i gradsko groblje. Kaže da ima u tome dosta prirodnog simbolizma.

Filozofski izleti su mu također kratki kao i pjesnički, ali kaže da je dosta čitao o reinkarnaciji, na šta ga podsjeća ta vizuelna kombinacija groblja i porodilišta.

SA GORICE I VRHA CIGLANA

- Ovo vam nešto dođe kao sarajevska verzija Beverly Hillsa. Ove zgrade su uglavnom ružne, ali to vam je očigledno komunističko naslijeđe. Zato je pogled prema istočnim padinama odavde maestralan - komentari-

sao je Schuppe sumorni izgled modernih stambenih blokova.

A za pogled prema Starom Gradu sa Ciglana kaže da ga navodi na pomisao da je Sarajevo grad školk a.

Kada pogleda oblik sarajevske kotline i konfiguraciju terena, sjeti se, kaže, neke džinovske otvorene školjke.

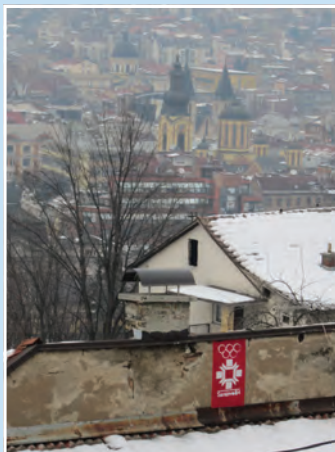
Silazeći krivudavom ulicom Avde Jabučice preko Gorice, osjeća se, kaže, kao da šeta niz ugašeni vulkan, ali ne zna objasniti zašto.

NA VRACAMA

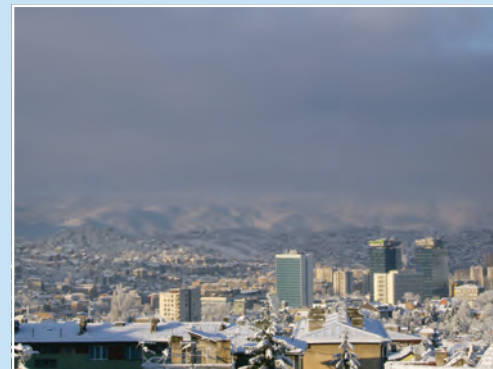
- Namjerno sam Vraca ostavio za kraj. Ovo je takav kompromis između grada, planine i brda. Stojeći na vrhu Vraca, s jedne strane imam pogled na sela, planine, prirodu. Onda samo okrenem glavu i vidim urbanu cjelinu, čitav grad, a da i ne pomjerim noge. I sve je spojeno, a u isto vrijeme nekako razdvojeno - priča Schuppe s oduševljenjem.

Penjanje do Vraca je bilo naporno, ali je bilo lakše nego silazak pješke. I ne samo zbog snijega.

Schuppe kaže da nije imao vremena obići Mojnilo i Žuč, ali se nada još jednom dolasku u Sarajevo prije isteka tekuće zime. Ili povratku sljedeće...

PREGLADNJELI VEGETARIJANAC

Andre Schuppe je umjereni vegetarijanac. E, trebalo je nakon ove šetnje gore-dole po hladnom zraku, vidjeti kako pregladnjeli vegetarijanac izgleda kad pred njim nestaju zvrkovi zeljanice, krompiruše, sirnice.

Tokom obilaska na svakom od sarajevskih vrhova Schuppe je pojeo ili popio malo snijega. Ličilo je to na neki samo njegov ritual, dok nam nije ponudio zrno objašnjenja.

- Nisam zainteresovan za skijanje, ali obišao sam neka alpska skijališta. U Italiji i Francuskoj sve više koriste umjetni snijeg. Šteta što vi ovdje niste svjesni koliko je značajno što vaši obronci imaju samo prirodni - kaže nam Schuppe.

Nakon takvog oduševljenja, čovjeku neizbježno kroz glavu prođe nerealna ideja o izvozu pravog

domaćeg brenda - sarajevskog snijega...

(a.t.)

Prekogranična saradnja BiH i Hrvatske Postali dio EuroVelo

Biciklom za turizam bez granica, je, po riječima direktora Agencije za ekonomski razvoj Prijedora Miše Reljića temelj buduće prekogranične sarad-

nje između BiH i Hrvatske.

- Ukupna vrijednost projekta je 330.000 eura, od čega je 140.000 eura realizovano u BiH, a impresivan je niz zastavica koje predstavljaju sve učesnike u projektu - rekao je Reljić.

U okviru projekta uređeno je oko 340 kilometara biciklističkih staza, od čega je 30 kilometara u BiH.

- U Hrvatskoj se biciklističke staze u prirodi uređuju odavno, a kod nas se to sada radi prvi put - rekao je Reljić.

Vodeći partneri u projektu, koji je najvećim dijelom finansiran iz predpristupnih fondova EU za prekograničnu saradnju BiH i Hrvatske, prijedorska Agencija i Razvojna agencija hrvatske Sisačko-moslavačke županije.

Ideja je uključiti i BiH u EuroVelo, mrežu evropskih biciklističkih staza, projekt je Evropske biciklističke federacije za razvoj 12 dugih biciklističkih staza koje presijecaju evropski kontinent.

(s. a.)

Japanska pomoć bh. turizmu Za Vrbas 1,3 miliona

Japanski ambasador u BiH Hideo Yamazaki rekao je agenciji Fena da je njegova zemlja odlučila da osigura pomoć od približno 1,3 miliona KM za novi projekt Zastita okoliša u bazenu rijeke Vrbas i program razvoja turizma putem trust fonda Japan - UNDP.

- Ovaj projekt će koristiti sveobuhvatan pristup podizanja svijesti, aktivnosti čišćenja kao što je ekoregata, izgradnja postrojenja za prečišćavanje otpadnih voda, provođenje okolišne regulative kao i podrška raznim sportskim i okolišnim udruženjima - kaže ambasador

Yamazaki.

Nadalje, Japan je krenuo s provedbom novih projekata tehničke saradnje među kojima je i Hercegovački međunarodni turistički koridor i zaštita okoliša.

(s. a.)

Sarajevske statistike

Najviše nam spavaju Luksemburžani

Kanton Sarajevo je u novembru 2012. godine posjetilo 17.598 turista, što je za 10,7 posto više u odnosu na novembar 2011.

U ukupno ostvarenom broju dolazaka, učešće stranih turista je 73,1 posto, a domaćih 26,9 posto. Najviše turista došlo je iz Hrvatske, gotovo četvrtina, daleko iza su druga Turska, treća Slovenija, četvrta Srbija i peta Italija.

Turisti su u novembru ostvarili 33.252 noćenja, a statistika kaže da su se u Sarajevu najduže zadržavali turisti iz Luksemburga, sa prosječnih 6,6 noćenja, potom Bahreina, Kuvajta, Azerbejdžana, Irske, Portugala, Švicarske...

U prvih jedanaest mjeseci 2012. Kanton Sarajevo je posjetilo 241.342 turista koji su ostvarili 472.589 noćenja, a došli su ukupno iz 129 država svijeta.

(s. s.)

Očekivanja od planinskog turizma Planinari pune i sela?

Generalni sekretar Planinarskog saveza BiH Tarik Grabus kaže da je interes za planinski turizam u BiH 2012. blago porastao u odnosu na 2011., iako u našoj zemlji još uvijek postoji neriješen problem mina.

- To još nije na nivou na kojem bi željeli jer na to utiče dosta faktora, ali očekujemo da ćemo u narednim godinama doživjeti turistički bum kako urbanog tako i seoskog turizma - kaže Grabus.

Dio nadanja leži i na nedavno promovisanim planinarsko-pješačkim putevima u BiH koji su dijelovi dva evropska pješačka koridora E-6 i E-12.

(s. a.)

Zdravstveni turizam Slavena Jelića

Ovce liječe stres

Nastojeći da riješi svoje egzistencijalne probleme, Slaven Jelić (21) iz Teslića odlučio je da čuvanje ovaca predstavi kao novi oblik zdravstvenog turizma i terapiju protiv stresa.

- Poznato je koliko životinje smiruju ljude i rad sa njima je opuštajuća aktivnost za čovjekovo tijelo i duh - izjavio je bh. medijima Jelić.

Taj nezaposleni diplomirani hotelijer svoju ponudu predstavio je prošle godine na sajmu poljoprivrede u Banjoj Luci, a brojni posjetioči bili su oduševljeni.

Jelić smatra da bi antistresno čuvanje ovaca tokom vikenda popularizovalo seoski turizam i prirodne ljepote kojima BiH obiluje.

(s. a.)

Vlada RS ponudila pokroviteljstvo Beč i u Banjoj Luci?

Bečki bal trebao bi se u prvoj polovini 2013. godine održati u Banjoj Luci. Vlada RS odlučila je da

entitetsko Ministarstvo prosvjete i kulture zvanično obavijesti organizatora da je ponudila pokroviteljstvo bala.

- Banja Luka bi tako, po prvi put, bila domaćin tradicionalnog Bečkog bala, čime bi se dao značajan podsticaj jačanju kulturne saradnje i prijateljskih veza RS i Austrije - saopćeno je iz Vlade RS uz stav da bi sam događaj imao veliki značaj za kulturni život grada Banja Luka.

Bečki bal predstavlja jedno od prepoznatljivih kulturnih obilježja glavnog grada Austrije, a osim u Beču, održava se i u više gradova širom svijeta, među kojima su Berlin, Njujork, Moskva, Prag, Atina i Milano.

(s. a.)

ZAŠTO U ISTOM GRADU NA DESET KILOMETARA UDALJENOSTI MIJENJAMO SVA ČETIRI GODIŠNJA DOBA

I BiH ima mikroklima, izgor leto kočan zima

Iako ne spada u red teritorijalno velikih zemalja, zbog visokih planina koje povezuju kotline od kojih je svaka drugačijeg orografskog oblika, Bosna i Hercegovina ima klimu koja spada među najsloženije u svijetu

Klima Bosne i Hercegovine spada među najsloženije u svijetu, pomalo neočekivano tvrde domaći meteorolozi i klimatolozi.

Iako BiH ne spada u red teritorijalno velikih zemalja, zbog visokih planina koje povezuju kotline od kojih je svaka drugačijeg orografskog oblika, praktično svaka ima specifičnu klimu. U zavisnosti od uticaja velikih klimatskih regija u svijetu, i u BiH se može napraviti generalna podjela na klimatske oblasti.

GORE TOPLO, DOLE HLADNO

Tako, pojašnjavaju stručnjaci, sa juga imamo uticaj mediteranske klime sa Sredozemnog mora, sa sjevera uticaj umjereno-kontinentalne klime iz panonske nizije, dok središnji planinski pojas zbog nadmorske visine ima kontinental-

nu klimu planinskog tipa.

Na vrhovima iznad 1.800 ili 1.900 metara vlada planinska klima alpskog tipa.

U zavisnosti od konfiguracije terena, pored

VRIJEME I NA NETU

Boljem razumijevanju i informisanosti o klimatskim dešavanjima doprinijet će i nedavno pokrenuti prvi bh. web portal za pružanje usluga iz područja meteorologije weather.ba.

Na stranicama ovoga portala moguće je pogledati vremensku prognozu za skoro stotinu lokacija u BiH za narednih šest dana.

Meteo-podaci poput temperature, UV indeksa, brzine i smjera vjeta, te količine padavina mjerenih u milimetrima ažuriraju se svakih sat vremena.

glavnih, javljaju se prelazni pojasevi između glavnih tipova klime, pa imamo umjereno kontinentalnu klimu predplaninskog tipa u oblastima koje se izdižu iznad panonske nizije idući prema jugu, dok se od mediteranskog pojasa prema sjeveru javlja mediteranska klima predplaninskog tipa.

Međutim, poseban fenomen predstavljaju mikroklimi koje su najizraženije upravo u kotlinama, gdje se u zavisnosti od nadmorske visine i konfiguracije reljefa, javlja temperaturna inverzija koja je jedinstvena za svaku kotlinu.

- **Sarajevo također ima svoju mikroklimu. Zbog konfiguracije terena i visokih okolnih planina u Sarajevu i posebno Sarajevskom polju, temperaturna inverzija je naročito izražena. Zbog toga imamo veliki broj dana sa maglom, kao i velike temperaturne oscilacije, naročito u zimskom periodu kada inverzija naročito dolazi do izražaja** - kaže vjerovatno najpoznatiji bh. meteorolog **Željko Majstorović** iz Federalnog hidrometeorološkog zavoda.

Postoje dva razloga zašto dolazi do inverzije.

- U stabilnim vremenskim uslovima, u noćnim satima imamo spuštanje težeg, hladnog zraka prema kotlini niz padinske obronke, a sa druge strane imamo izračivanje energije sa zemlje prema visini, što dovodi do obaranja temperature. Zato u jutarnjim satima ona nekada zna biti niža u kotlini nego na vrhovima okolnih planina. To se najbolje vidi u temperaturnoj razlici između dvije glavne meteorološke stanice na Butmiru i na Bjelavama, gdje je zimi često razlika, naročito ujutru, tri, četiri ili više stepeni - kaže Majstorović i dodaje da su ove pojave također izražene u Tuzli i Zenici, ali u manjem obimu.

Najpoznatija mikrolokacija kroz koju se može ilustrovati ova pojava je Mrazište na Igmanu. Tu se radi o udolini koju okružuju planinski masivi Igmana i Bjelašnice, zbog čega temperatura znatno opada ispod spomenutih vrijednosti.

Upravo na tom Mrazištu je zbog izražene temperaturne inverzije u januaru 1963. godine izmjerena najniža temperatura u BiH od -42,5 stepena Celzijusa. U istom trenutku na stanici Bjelave izmjereno je samo -22,5, a na Butmiru -26,7 stepeni.

ZAŠTO PADA U HERCEGOVINI

- U periodima izražene inverzije, treba spomenuti pojavu magle. Tada se javlja ledeno jezero na dnu kotline, gdje se onda zbog niskih temperatura stvara magla. Ta se ledena jezera, naročito u sarajevskoj, zeničkoj i tuzlanskoj kotlini, pune produktima zagađenja koje, ako potraje, stvara veliku koncentraciju zagađenja koje nazivamo smog. Ma-

gla je najizraženija u dnu Sarajevske kotline, odnosno u Butmiru, Hrasnici i svim dijelovima koji gravitiraju prema Igmanu - kaže Majstorović.

Osim Igmana, među najpozantije kotlinske visoravni u kojima se zbog temperaturne inverzije stvara jezero hladnog zraka, spadaju Sokolac i Han Pijesak, kaže meteorolog **Igor Kovačić** iz banjalučkog Republičkog hidrometeorološkog zavoda.

On navodi nedavni primjer od 10. decembra, kada je ujutru na Sokocu izmjereno -24,3 stepena dok je na Bjelašnici u isto vrijeme izmjereno -17 stepeni, iako se Sokolac nalazi na 900, a Bjelašnica na skoro 2.000 metara nadmorske visine. I na tom se primjeru dokazuje da niska tem-

peratura nije ostvarena zbog opadanja temperature sa visinom.

Pored mrazišta, Kovačić navodi još jedan fenomen *fen efekat*, odnosno pojavu koja nastaje zbog planine koja se nalazi kao prepreka u odnosu na smjer strujanja.

Ovaj fenomen se dešava tako što se zrak uzdiže sa jedne strane planine, a zatim spušta sa druge, pri čemu se naglo zagrijava, pa dolazi u

podnožje planine kao znatno topliji.

- Ovaj efekat u našem regionu je izražen kada duva jugo. U isto vrijeme u Srbiji se u Podunavlju i Pomoravlju događa ista situacija pod uticajem tople košave, a u Loznici kada duva jugozapadni vjetar. Pri stvaranju i jačanju ciklona u Sredozemlju, uglavnom oko Đenovskog zaliva, uspostavlja se južno i jugozapadno strujanje. Topao i vlažan vazduh se uzdiže uz Dinaride i spušta kao znatno topliji i često jak vjetar. U Hercegovini se tada javlja jak jugo uz često obilne padavine, a u Krajini jak južni i jugozapadni vjetar i neobično toplo vrijeme - kaže Kovačić.

Za te periode karakterističan je rast minimalne temperature.

- Stanice na kojima je uticaj *fena* najizraženiji su Banja Luka, Sanski Most, Ribnik i Bihać. Česta pojava *fena* je u proljeće i jesen, a tada se događa da Banja Luka, Bihać i Loznica budu najtopliji gradovi u Evropi. U danima kada se javlja jak jugo u Hercegovini, kao i u Crnoj Gori se javljaju obilne padavine. Upravo zbog tog efekta Crkvice u Crnoj Gori imaju najveću količinu padavina u Evropi. I na jugu Hercegovine se javljaju obilne padavine, a mjesto Grab je najkišovitije - kaže Kovačić.

Njegova kolegica iz istog Zavoda, meteorolog **Milica Đorđević** dodaje da ima još nekoliko mikroklimatskih regiona u BiH koji nisu dovoljno meteorološki istraženi.

TROPSKE NOĆI, JEDNA ZA DRUGOM

Tu se prvenstveno misli na područja gdje se sukobljavaju kontinentalna i mediteranska klima. To su Kupres, Drvar, Treskavica i prijelaz iz visoke Hercegovine dublje prema kontinentu.

Sa mikroklimatskog aspekta, i Hercegovina ta-

PEĆINE I ODMARALIŠTA

Hercegovina je poznata i po velikom broju pećina, a svaka od njih ima zasebnu mikroklimu.

Najveća i jedna od najljepših je Vjetrenica.

U njenom centralnom dijelu dužine 2,5 kilometra koji je posebno spektakularan, temperatura zraka iznosi 11,4 stepena Celzijusa, dok je voda hladnija za samo jednu desetinku stepena.

Ove vrijednosti su tokom godine uglavnom konstantne, mada mogu varirati od osam do 15°C.

U pećini je prisutna velika količina vlage, koja je stalno blizu maksimuma.

Ovakvi meteorološki uslovi idealni su za više od 200 životinjskih vrsta koje su svoje stanište

pronašle upravo ovdje.

- Treba spomenuti i poznato mostarsko odmaralište koje se nalazi na oko 1.050 metara nadmorske visine. Ru-

ište je planinsko selo koje je smješteno 25 kilometara sjeverno od Mostara na obroncima planine Prenj. Ljeti, kada je u Mostaru temperatura iznad 40 stepeni, na Ruištu ne prelazi ugodnih 25°C. Zima je hladna sa obilnim snježnim padavinama, tako da svi oni koji vole zimu i snijeg, pravi ugođaj će pronaći upravo ovdje - kaže Dino Memić.

kođer spada u zanimljivo područje, kaže najmlađi bh. meteorolog **Dino Memić**, koji vodi privatnu i odlično opremljenu meteorološku stanicu u Blagaju.

Mostar, kao najveći urbani centar te regije, kraši sredozemna, mediteranska klima koju karakterišu blage zime i vrela ljeta.

U ovom gradu je, inače, davne 1901. godine zabilježena temperatura od 46,5 stepeni, što je najviša ikada izmjerena temperatura u BiH. Međutim, Mostar ima još neke specifičnosti.

- Centralni dio grada ima zasebnu mikroklimu. U ljetnom periodu, vrući gradski asfalt se zna toliko užariti da podiže temperaturu zraka i na više od 50 stepeni na suncu. Razlog tome je stvaranje jezera vrelog zraka, koji se zadržava iznad betonske površine veći dio dana, stvarajući velike neugodnosti stanovništvu - kaže Memić.

Kao važnu odliku mikroklimе grada na Neretvi, treba, smatra on, navesti i veliki broj tropskih noći, kojih je u julu ove godine bilo čak 27.

- To je pojava kada se temperatura tokom noći ne spušta ispod 20 stepeni. Velike betonske površine koje tokom dana akumuliraju toplotu, u noćnim satima je odaju. Tako je 30. jula u 22 sata, živa na termometru pokazivala nevjerovatnih 32 stepena Celzija. Raniji podaci govore kako je sredinom jula 2010. godine u gradu na Neretvi zabilježeno 29,3 stepena, što je službeno najviša noćna temperatura ikada zabilježena u Mostaru od 1893., otkad se u našoj ze-

PIŠI STUDIJU, AL' RADI PO SVOM

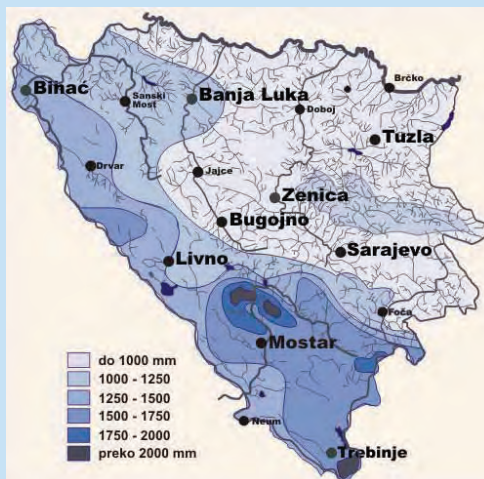
Za potrebe Zavoda za izgradnju grada Sarajeva, prije rata je rađena i Studija sa glavnim klimatskim osobinama za šire područje grada, kao i sa preporukama šta bi se smjelo, a šta ne bi smjelo graditi u pojedinim dijelovima.

Željko Majstorović kaže da se o tome, na žalost, malo vodilo i vodi računa.

- Kada je riječ o mikroklimi i pojavama temperaturne inverzije, prije rata je također rađena i aerosondaža. Imali smo komplet koji je omogućavao upravo mjerenje pojava temperaturne inverzije. Po narudžbi raznih naručilaca mjerili smo u Kakanju, Ugjeviku, Tuzli, Butmiru, a rađeni su izvještaji o visini inverzionog sloja, stepenu zagađenja... - kaže Majstorović.

Željko Majstorović

mlji službeno vrše meteorološka mjerenja - kaže Memić.

Svega desetak kilometara južno od Mostara nalazi se popularno turističko odredište Blagaj, koji se po svojim klimatskim karakteristikama značajno razlikuje od Mostara.

- Ispod stijena visokih više stotina metara izvire rijeka Buna, čija je temperatura tokom cijele godine 12 stepeni. Vrelo Bune je jedno od najjačih kraških vrela u Evropi, kapaciteta 43 kubika vode u sekundi. Blagaj je od starina poznat po znatno povoljnijoj klimi od Mostara, a to potvrđuju i meteorološka mjerenja koja su nedavno uspostavljena. U ovoj oazi mira i tišine, temperatura je i do pet stepeni niža u odnosu na Mostar. Tome znatno doprinosi Buna, čiji lahor, vjetar koji se javlja u popodnevним satima, nikoga ne ostavlja ravnodušnim - dodaje Memić.

(z.č.)

RESTORAN LIBERTAS SARAJEVO

MORSKI RESTORAN DALEKO OD MORA

Gastronomska ponuda bazirana je na ribljim specijalitetima i plodovima mora, ali isključivo iz Jadranskog mora

Restoran *Libertas* u Sarajevu otvoren je prije skoro osam godina, iako je tradicija ovog mjesta dosta duža, obzirom da je prije ovoga tu bio restoran *Dubrovnik*.

Gastronomska ponuda bazirana je na ribljim specijalitetima i plodovima mora, ali isključivo iz Jadranskog mora. Odnosno, kako nam kaže vlasnik *Libertasa* **Davor Bačić**, ako na tržištu nema, recimo, jadranskih škampa, onda ih nema ni u ponudi restorana.

Kvalitetna i uvijek svježa riba u restoran se dostavlja tri puta sedmično, a ukoliko ima potrebe svježa riba i školjke, direktno iz Jadrana, u restoran se dopremaju - taksijem. Riba se priprema na otvorenim gradelama na drva, što specijalitetima daje posebni šmek. Za pripremu jela od ribe i morskih plodova koristi se isključivo vrhunsko maslinovo ulje, a trenutno u *Libertasu* koriste tri različita ulja provjerenih proizvođača sa Pelješca, sa Hvara i iz Istre.

Osoblje restorana jednostavno ne može izdvojiti nijedan specijalitet, obzirom da je svako jelo u njihovoj ponudi posebno i specijalitet samo po sebi, a za to su zaslužna tri glavna i tri pomoćna kuhara.

U ponudi *Libertasa* je i 140 vrhunskih vina isključivo iz Bosne i Hercegovine, te iz Hrvatske, a da bi gostima bilo sve pri ruci brine se deset konobara.

- Za naš morski restoran daleko od mora znaju i gosti izvan Sarajeva i BiH. Imamo pozive i upite čak iz Ljubljane, Beograda, iz Slovenije... A i skoro svi pripadnici diplomatskog kora u BiH naši su redovni gosti - kaže Bačić.

Restoran raspolaže sa 60 mjesta u Velikoj sali, a svoje gastronomske zahtjeve gosti mogu zadovoljiti i u Maloj konobi sa 20 mjesta.

U ljetnim mjesecima gostima je na raspolaganju i ugodna terasa sa 40 sjedećih mjesta.

Adresa restorana *Libertas*: Logavina 9
Telefoni 447-830 i 447-831

Radno vrijeme restorana je od osam sati ujutro pa sve do ponoći.

Sretne nastupajuće blagdane želi vam

RESTORAN
Libertas

Logavina 9,
71000 Sarajevo
+387 33 447 830

ZAŠTO SE SVAKE PRVE NEDJELJE U JULU BROJNI HODOČASNICI SKUPLJAJU NA BRDU KEDŽARI

Truhelka otkrio DIVU GRABOVČEVU

Ramski kraj stoljećima čuva legendu o prelijepoj Ramljanki koja je stradala zato što je dva puta odbila Tahir-bega Kopčića iz Kupresa

Skoro svako mjesto, grad, planina, rijeka... u Bosni i Hercegovini ima svoju legendu, neku priču koja se prenosi sa generacije na generaciju već desetinama pa i stotinama godina.

XVII ILI XIX STOLJEĆE: Nekada je to priča o ljudima, nekada o nečemu što se dogodilo *baš tu* i što je zauvijek obilježilo taj kraj.

Te priče ili legende, jer za većinu više nije moguće utvrditi da li su se zaista

i dogodile ili su samo ljudi tih krajeva željeli da se dogode, govore o nesretnim ljubavima, velikim herojstvima, čudnim prikazanjima i ko zna o čemu još.

Isto tako, nekada su to i priče koje se pričaju djeci pred spavanje ili uz ognjište, ali isto tako i priče kojima se privlače turisti ili plaše djeca, pa i oni nešto stariji.

Jedna od takvih priča je i poznata legenda ramskog kraja o **Divi Grabovčevoj** ili **Divi Grabovici**.

Kako legenda kaže, Diva je živjela u Rami u vremenu turske vladavine na ovim prostorima.

Iako se nigdje ne spominje tačan period kada je priča nastala, pretpostavlja se da priča o navodnom događaju iz 17. stoljeća, odnosno oko 1680. godine, iako se, po nekim drugim izvorima, radi o početku 19. stoljeća.

Diva Grabovčeva je bila, kaže priča, izrazito lijepa i mudra, a svojom je ljepotom plijenila pažnju velikog broja muškaraca.

POSLALI JE NA VRAN: Mladi Tahir-beg Kopčić iz Kupresa bio je jedan od onih koji su htjeli imati Divu za ženu, te ju je jednom prilikom i zaprosio.

No, Diva, izrazito pobožna i odana katoličkoj vjeri, odbila je prošnju, jer se nije htjela udati za drugu vjeru, a u tome su je podržali i njeni roditelji.

I na drugi pokušaj prosidbe, kojeg je Tahir-beg izveo tako što je poslao svoje izaslanike i darove, Diva i njeni roditelji dali su isti odgovor, pa je Tahir-beg, ljutit i uvrijeđen zbog ponovnog odbijanja njegove prosidbe, vrebao priliku da otme djevojku i na silu je dovede sebi za ženu.

Diva je izbjegavala izlazak iz kuće zbog straha od otmice, ali kad je došlo proljeće i vrijeme odlaska na planinu zbog ispaše stada, Divini roditelji su zamijenili ispašu sa svojim kumom Arslanagom i umje-

Poslije nekog vremena sluge su pronašle mjesto Divina boravka i javile to Tahir-begu.

Kad je Tahir-beg našao Divu, pokušao ju je silovati, ali se djevojka borila i tako naljutila nasilnika koji ju je ubio nožem.

KUM OSVETIO DIVU: Nakon što ju je ubio, na mjesto zločina je pristigao i Arslanaga, kum obitelji, koji je osvetio djevojku.

Diva je pokopana na Kedžari, mjestu gdje je i ubijena.

Od tog vremena svake godine u prvu nedjelju u julu, na Divnom grobu se služi sveta misa, a na hodočašće dolaze mnogobrojni vjernici iz Rame i drugih dijelova BiH i Hrvatske.

Ova legenda dugo je kružila Ramom, a onda se proširila i dalje.

O Divi se govorilo kao o svetiци koja nije popustila pred napasću, a hodočašća na Divin grob na Kedžari popularizirala su se posebno nakon što je arheolog i historičar umjetnosti Čiro Truhelka, u to vrijeme i kustos i direktor Zemaljskog muzeja u Sarajevu, 1909. godine otkopao navodni Divin grob i u njemu pronašao kosti i lubanju mlađe žene, odnosno djevojke, za koju se utvrdilo da je umrla u dobi između 16 i 18 godina.

Od tada je Diva Grabovčeva postala inspiracija i motiv pjesnicima i slikarima, a njezin grob mjesto okupljanja hodočasnika

SARAJEVSKJE ČESME

ČIFTE-ČESMA OSTALA JE SAMA

Malo ko zna istoriju česme sa dvije lule, opjevane u onoj sevdalinci "Ko se jednom napije..."

Sarajevo je još od svog utemeljenja bilo poznato, između ostalog i po brojnim javnim česnama kojih je, po nekim istorijskim podacima, 1888. bilo 152. Kada je brojanje ponovljeno 1992. godine, u funkciji ih je bilo svega tridesetak.

Možda najpoznatija među njima je ona koja se nalazi u samom srcu Baščaršije, na kamenom zidu harema Gazi-Husrev begove džamije.

Hladna voda koja stoljećima teče iz ove čifte-česme, odnosno česme sa dvije lule, čak je opjevana i u sevdalinkama.

- Ko se jednom napije vode sa Baščaršije, nikad više iz Saraj'va taj otići neće... - kaže stara sevdalinka.

Međutim, o samoj česmi zna se jako malo, iako će svaki Sarajlija, kada čuje sevdalinku bez razmišljanja uprijeti prstom upravo u nju. Tako još jedna legenda o sarajevskim česnama nastavlja da živi...

O čifte-česmi kod Begove džamije zna se da je stara koliko i sam vodovod na kojem se nalazi.

Nekada se zvala i *Gornje česme*, a postojale su i *Donje česme* na istom zidu džamije u Mudželitima, okrenuta prema Malom Kujundžiluku.

Donje česme nestale su još davno, pa je izvorni naziv *Gornje česme* polako nestajao iz naroda, tako da se danas govori samo o česmi kod Begove džamije.

A i vodovod na kojeg je nakačena, sam po sebi je posebna priča. Izgradio ga je, naime, jedan od najpoznatijih bosanskih dobrotvora Gazi Husrev-beg.

Vrelo Crnila, sa kojeg je uzimao vodu, smješteno je ispod sela Donje Biosko, a od Begove džamije udaljeno je nešto više od sedam kilometara. Gazi Husrev-begov vodovod, kako stoji u istorijskim zabilješkama, išao je od vrele kroz Plakalovića gaj, pa akvaduktom preko Dubokog potoka, kroz Hladivode i preko Ravnik Bakija, a onda strmo dole put Strošića i unutar gradskih zidina i preko Ploče i niz Dizdarevu ulicu, pa niz Kovače i kroz Varoš, da bi preko Đulovog hana ulazio u Begovu džamiju.

Na izlazu iz Begove džamije, na samom kraju vodovoda, bio je napravljen i prvi javni toalet u tadašnjem Sarajevu, iz kojeg su otpadne vode pokrivenim kamenim kanalom odvođene do Miljacke.

Vodovod je izgrađen oko 1529. godine i za to vrijeme bio je priličan građevinski pothvat.

U najvećem dijelu voda je išla kroz zemljane čunkove, glinene cijevi, a na glavnom vodu i njegovim ograncima bilo je više od 40 javnih česmi.

(d. b.)

sto da ide na Radušu, Divu su poslali na Vran.

Nakon što joj se izgubio svaki trag, Tahir-beg je poslao svoje sluge da špijuniraju i nađu gdje se djevojka sklonila.

i radoznalaca.

Na Kedžari je 1998. godine postavljen i brončani spomenik lijevoj Divi, rad kipara Kuzme Kovačića.

(d. b.)

Pravi poklon
ukoliko želite
ponijeti uspomene
sa sobom...

DUTY FREE SHOP

 SARAJEVO
INTERNATIONAL AIRPORT

Pojačan kapacitet Wi-Drive Sad i 128 GB

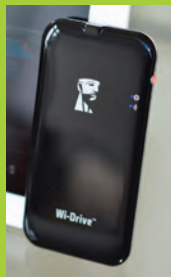
Kingston je pustio u prodaju kapacitetnije izdanje prijenosnog SSD-a Wi-Drive, namijenjenog upotrebi s mobilnim uređajima.

Wi-Drive uređaj zamišljen je za one korisnike tableta i smartfona koji imaju potrebu za pohranom veće količine podataka i nije im dovoljan ugrađeni prostor na njihovom uređaju ili microSD kartici.

Sada je on dostupan i u kapacitetu od 128 GB, uz postojeće 32- i 64-gigabajtne verzije, korisnici se na uređaj povezuju bežičnom Wi-Fi vezom, a podatke istovremeno mogu dijeliti pristupati im do tri korisnika na jednom Wi-Driveu.

Ugrađena baterija SSD-u daje mu autonomiju rada do četiri sata, dok je besplatna Wi-Drive App aplikacija za upravljanje Wi-Driveom i podacima dostupna za iOS, Android i Amazonov Kindle Fire.

Cijena 128-gigabajtnog Wi-Drivea iznosi 181 dolar.

Logitechova periferija za Apple Sve na dodir

Logitech je predstavio tipkovnicu i trackpad namijenjene korištenju na Appleovim uređajima. Trackpad je kompatibilan i sa Macovima, dok je tipkovnica kompatibilna i sa iPhone-om, odnosno iPadom.

Tipkovnica Bluetooth Easy-Switch

Keyboard je Mac izvedba tipkovnice K810 ranije predstavljene u izdanju za uređaje s Windowsima, iOS-om i Androidom.

Ima pozadinsko osvjetljenje tipki, a zahvaljujući ugrađenom senzoru, osvjetljenje se uključuje tek nakon što se ruke približe tipkovnici. Također, intenzitet pozadinskog osvjetljenja automatski se prilagođava u ovisnosti o ambijentalnom osvjetljenju.

Ova Bluetooth tipkovnica istovremeno može biti uparena s tri uređaja, a podržan je jednostavan odabir uređaja kojim se želi upravljati. Preporučena prodajna cijena tipkovnice za američko tržište iznosi 100 dolara. Rechargeable Trackpad podržava multi-touch kontrole s više istovremenih dodira, a Logitech je tankim dizajnom i staklenom površinom nastojao imitirati ekran osjetljiv na dodir.

Trackpad je otporan na ogrebotine i otiske prstiju, tvrdi proizvođač, preporučena prodajna cijena za američko tržište je 70 dolara, a prve isporuke očekuju se u januaru 2013. godine.

Tegra 4 na CES-u Wayne i Grey

Buduću generaciju Tegra SoC rješenja za mobilne uređaje Nvidia će službeno predstaviti na nadolazećem CES-u u januaru 2013.

Riječ je o Tegra 4 čipovima kodnog naziva Wayne, te SoC rješenjima kodnog naziva Grey s integriranim 3G i LTE modemima.

Grey je namijenjen jeftinijim uređajima srednjeg segmenta, a kao i Tegra 3 imat će ARM Cortex-A9 jezgre u 4+1 konfiguraciji. Tegra 4 Wayne mobilni procesori će ciljati na gornji segment tržišta i biti zasnovani na ARM Cortex-A15 jezgrama i novoj generaciji GeForce grafičkih procesora za mobilne uređaje.

Oba čipa će biti rađena u 28-nanometarskom proizvodnom procesu, Wayne u HPL, a Grey u HPM verziji.

Iako će prve uređaje s Tegra 4 rješenjima proizvođači hardvera najaviti već na Mobile World Congressu, njihova značajnija dostupnost na tržištu se očekuje tek u drugoj polovini sljedeće godine.

General Electric preslikao rješenja s motora Mlazno hlađenje

Kompanija General Electric demonstrirala je vrlo zanimljiv sistem hlađenja računarskih čipova.

Sistem koji nosi naziv Dual Piezoelectric Cooling Jets (DCJ)

predstavlja umanjenu verziju sistema koji je američki gigant već ranije razvio za hlađenje mlaznih motora, a prvi patent za DCJ General Electric dobio je još 2004. godine.

Prema opisu naučnika koji su radili na razvoju ovog sistema, DCJ funkcioniše slično kao pluća i sastavljen je od višeslojne konstrukcije koju čine dvije niklovane metalne pločice i piezoelektrični keramički element između njih.

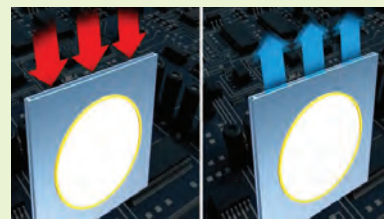
Dovođenjem struje na piezoelektrični element, on se skuplja i širi, tako pokreće pločice koje, potom, usisavaju hladan zrak ili ispuhuju vrući, a sve se odvija na frekvenciji od stotinjak herca, odnosno do 150 puta u sekundi.

DCJ performansama može konkurirati standardnim zračnim hladnjacima, a karakteristikama je idealan za ugradnju u tanke prijenosnike i tablete, jer debljina kompletnog hladnjaka ne prelazi tri milimetra.

Ovakvo rješenje zauzima znatno manje prostora koji može biti iskorišten za druge potrebe, a hladnjak za rad troši i upola manje električne energije u odnosu na usporediva standardna rješenja.

Osim toga, DCJ je u radu i gotovo nečujan, što je također vrlo važna karakteristika za većinu korisnika.

GE već surađuje s OEM proizvođačima na komercijalizaciji ove tehnologije, no konkretnu primjenu u mobilnim uređajima možemo očekivati tek u narednih nekoliko godina.

iservice.ba

iPhone 5

Najbolji iPhone do sada!

OD 75,00KM
MJESEČNO

Authorised Reseller

iService d.o.o., Jukićeva 106, 71000 Sarajevo, BA

T/F +387.33.214.505, M +387.61.350.916

info@iservice.ba, www.iservice.ba, www.macintosh.ba

Twitter pravi arhivu tvitova Pazite s kim dijelite

Po prvi put otkad je pokrenut, servis za mikroblogging će titerašima omogućiti preuzimanje svih tvitova koje su objavili, a da ih ni su obrisali.

Ta je mogućnost najavljena još u julu ove godine, ali dostupna je tek od prošlog vikenda. Za sada je, doduše, u probnoj fazi i dostupna tek manjem broju korisnika.

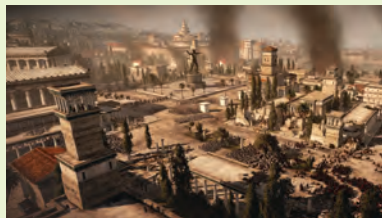
Ukoliko želite pristupiti arhivi, trebat će vam klinknuti na link u dnu stranice s postavkama. Iz Twittera upozoravaju da će vjerojatno trebati proći nešto

vremena prije no što arhiva bude kreirana, a kada bude spremna, dobit ćete obavijest e-mailom, zajedno s upozorenjem u stilu *Pazite s kime ju dijelite jer bi mogla sadržavati osjetljiv sadržaj*.

Arhivu dobijate u formatu .zip, zajedno s metapodacima poput lokacije. Obrisani tvitovi nisu uključeni, a najlakši način pristupa bi trebao biti putem linka kojeg ćete također dobiti, a vodi na pretraživu web stranicu koja služi kao portal do arhive.

Total War: Rome 2 Dodana Kartaga

Creative Assembly je potvrdio da će Kartaga biti jedna od novih frakcija u njihovoj igri *Total War: Rome 2*. Kartażani, poznati kao vrsni trgovci, pokušat će okupiti zavidnu vojnu silu, te se suprotstaviti moćnom Rimu. Vojnu silu Kartażana čine brojni plaćenici, ali i elitna ratnička kasta poznatija kao *Sacred Band*. Tu su i slonovi koji će zasigurno predstavljati ozbiljan izazov. *Total War: Rome 2* može se očekivati u oktobru iduće godine, a radi se o desetom nastavku poznatog i priznatog serijala *Total War*, te svojevršnom idućem poglavlju poznatog *Rome: Total War*, koji je na PC-u izašao krajem juna 2005. godine.

Svi GTA gradovi u jednom svijetu Vratiti se u Vice City

Predsjednik Rockstar Northa **Leslie Benzies** rekao je da bi razvojni tim želio stvoriti jedan ogroman svijet sastavljen od svih gradova koje su igrači *Grand Theft Auto* serijala do sada imali priliku posjetiti.

U intervjuu za *Digital Trends* Benzies je pričao o istoriji i razvoju serijala i lokacijama, te o mogućnosti povratka *Vice Cityja*, jednog od omiljenih gradova.

- U jednom bismo trenutku željeli stvoriti jedan veliki svijet koji bi sadržavao sve gradove koje smo do sada napravili, te igračima omogućio da ponovo posjete svoje omiljene lokacije. U tom kontekstu, povratak u *Vice City* bi bio vrlo zanimljiv - rekao je Benzies.

Nakon nedavnog izlaska nekih od starijih GTA naslova na mobilnim uređajima, Benzies daje naslutiti da će mobilne platforme uskoro dobiti još igara.

U međuvremenu, s *Grand Theft Autom 5*, igrači će se vratiti u legendarni *Los Santos* koji su prvi put imali priliku posjetiti u odličnom *San Andreasu* još 2004 godine.

World of Warships alfa sredinom naredne godine? Spremite se za plovidbu

Tvorci odličnog *World of Tanksa*, kompanija *Wargaming.net*, najavili su alfa testiranje nadolazećeg MMO-a *World of Warships*, koje je na rasporedu na ljeto iduće godine, a igračima će omogućiti da se upuste u brutalne pomorske bitke u kojima će sudjelovati ogromni ratni brodovi poput razarača ili nosača aviona.

Manevriranje brodovima bit će jedan od najbitnijih dijelova igre, prema riječima **Dimitry Yuda** iz ove kompanije, bit će od velike važnosti za sve one koji žele borbu izvršiti netaknuti.

Igra će po izlasku, uz *capture the base*, imati i nekoliko zasad nepoznatih modova.

Iako će glavne mogućnosti brodova biti fiksne i definirane unaprijed, igrači će imati mogućnost podešavanja određenih značajki, kao i mogućnost nadogradnje poput onih viđenih u *WoT-u*.

Osim na *World of Warshipsu*, kompanija *Wargaming* radi i na *World of Warplanesu*, koji također stiže iduće godine.

Reli u Forzi Horizon Ukrotiti ceste Colorada

Odlična *Forza Horizon* uskoro će dobiti novi DLC koji će se posebno dopasti ljubiteljima off-road vožnje jer je Microsoft objavio novi trailer kojim je ujedno najavio novi *Forza Horizon* DLC koji u igru donosi relje utrke.

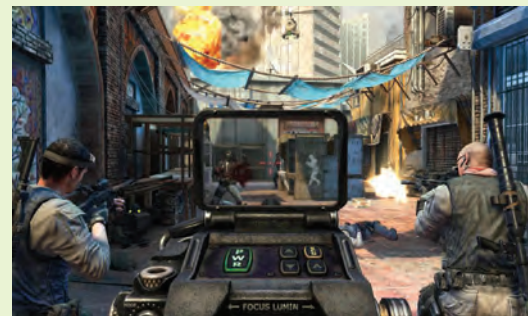
Takozvani *Forza Horizon Rally Expansion Pack* na tržištu se treba pojaviti krajem decembra po cijeni od 1.600 MS bodova, što

igru donijeti maksimalno zabavno i autentično reli iskustvo na neukroćenim cestama Colorada, igrači će tokom igre trebati prilagođavati svoj stil vožnje raznim podlogama, a dodatne probleme stvarat će im viši skokovi i veće brazde na koje će na stazama naići.

u stvarnoj valuti iznosi otprilike 20 eura. Ekspanzija će u

Uprkos ponudama Bobby Kotick jasan Ništa od filma Call of Duty

Activisionov čelnik **Bobby Kotick** otkrio je da nema ni govora o eventualnoj filmskoj adaptaciji *Call of Dutyja*, iako je već primio nekoliko ponuda od raznih filmskih studija.

No, sve ih je odbio zato što smatra da bi eventualni *Call of Duty* film mogao ukaljati samu franšizu, te da filmovi utemeljeni na video igrama vrlo rijetko zadovolje najžešće obožavatelje igara.

Call of Duty: Black Ops 2 je posljednji nastavak poznatog FPS serijala, a rad na idućem *Call of Dutyju* je već započeo, tako da se novi nastavak serijala vrlo vjerovatno može očekivati već iduće godine.

SARAJEVO OSIGURANJE

naše klijente je lako prepoznati

SRETNNA NOVA GODINA!

 iPhone 5

Nevjerovatno tanak dizajn koji istovremeno ima veći zaslon i brži čip. Superbrza bežična veza koja ne troši bateriju. Nove slušalice dizajnirane za reprodukciju vrhunskog zvuka i ugodnu upotrebu. Ovaj iPhone ima mnoštvo značajki, kako biste još više uživali.

16 GB

32 GB

64 GB

MIBO Komunikacije d.o.o.

**DRUŠTVO ZA INŽENJERING, ZASTUPSTVA
TRGOVINU I USLUGE**

Radićeva br.15
tel/fax: 033 213 356
tel: 033 779 374
trade@mibo.com.ba
www.mibo.com.ba

MELINA KAMERIĆ, PORTPAROL AL JAZEERE BALKANS

Zašto se nervi

Nervirati i hodati?

Svima nam u ovoj državi treba neka velika epska priča o uspjehu ● A o čemu sve ne pričam sa sestrom ● Morgan Freeman je veći od života ● Život je divan i prepun čuda, važno je imati vjeru da je sve moguće i da za sve postoji razlog

► PITAO: Dragan Bošnjak dragan@startbih.info

1 Književnoj javnosti predstavili ste se zbirkom kratkih priča Cipele za dodjelu Oscara, koja je dobila odlične kritike. Da li se nešto promijenilo, gdje su Cipele... sada?

- Cipele za dodjelu Oscara već odavno žive svoj život. Te moje priče sada prevode i tumače drugi. Ja se sada trebam sastaviti sa nekim drugim pričama koje ću valjda uskoro uspjeti i napisati.

2 Da li se Sarajevo zaista razlikuje od velikih gradova u regionu?

- Da. Sarajevo je Sarajevo, jer nije velik, ali je opet velik grad.

3 Vjerujete li u sarajevski duh?

- Ne. Ali vjerujem da Sarajevo ima specifičnu

energiju.

4 Šta Vas najviše nervira kada hodate ulicom?

- Zašto se nervirati i hodati?

5 Kako gledate na umjetnike u politici?

- Kao i na sve druge ljude u politici.

6 Vjerujete li u feminizam?

- Ne.

7 Kako je to imati sestru koja je priznata i ostvarena umjetnica?

- Imati sestru je divno.

8 O čemu razgovarate sa sestrom?

- O čemu razgovaram sa sestrom. Pa o čemu ne razgovaram?

9 Šta Vas najviše opušta?

- Opuštaju me ljudi koji su pomireni sami sa sobom.

10 Ko su Vam uzori u književnosti?

- Nikada nisam smatrala nekog uzorom. Voljela bih da mogu pisati kao neki književnici i književnice. Ali, znam pisati samo tako kako već pišem.

11 Šta trenutno pišete?

- Jako puno *mailova*. Znam kao i svi drugi me pitajte da li pišem neke nove priče. Odgovor je, na žalost, ne.

12 Kako je raditi za Al Jazeera?

- Raditi za Al Jazeera je san koji se ostvario.

13 Veliki ste ljubitelj najvažnije sporedne stvari na svijetu i fan reprezentacije BiH. Imali li BiH šanse stići do Brazila?

- Ja se nadam i navijam da ova sjajna reprezentacija koju imamo može stići do Brazila i Prvenstva. Treba nam svima u ovoj državi neka velika epska priča o uspjehu.

14 Šta

Vam je do sada bio najveći po-

slovni izazov u životu?

- Najveći izazov ali i neizmjeran užitek je raditi za Al Jazeera i Gorana Milića.

15 Ko

Vam je najveća podrška u životu?

- Porođica.

16

Neostvarena želja?

- D o k smo živi imamo šansu da ostvarimo većinu želja koje imamo.

17 Da li

mlađi pisci iz BiH imaju šanse i mogućnosti da uspiju?

- Mislite da uspiju u regionu ili u svijetu? Mislim da jako malo ljudi kod nas piše. Ali se nadam da će neki postići ono što su postigli Hemon ili Jergović.

18 Našao sam podatak da ste aktivno učestvovali u ratu, u ambulanti.

Kako to?

- Da, bila sam pripadnik Armije BiH. VES Žena, čin Dobrovoljac. Od 1. 5. 1992.

19 Kako sada gledate na taj period?

- Sa ponosom.

20 Šta podrazumijeva posao glasnogovornika na TV-u?

- Podrazumijeva da ste adrenalinski ovisnik, da volite TV i tempo koji News kanal nameće. Ali, valjda, na prvom mjestu podrazumijeva da volite ono što radite.

21 Kako je to kada radite na TV-u, a niste u centru pažnje?

- Ja imam veliko poštovanje prema mojim kolegama koji su prezenteri, reporteri, dopisnici, svi oni koji jesu u centru pažnje, jer su na ekranu. Ali i svim mojim kolegama koji nisu na ekranu ali svakodnevno čine mogućim da se program pravi i realizira.

22 Gdje biste voljeli živjeti?

- Bitno je živjeti.

23 Radili ste i na Sarajevu Film Festivalu. Da li Vas je neko od poznatih gostiju posebno impresionirao, onako ljudski?

- Morgan Freeman. Jer je veći od života.

24 Šta smatrate svojim dosadašnjim najvećim uspjehom?

- To što sam jedna prava stereotipna tetka, mom sestriću.

25 Čuo sam da ste imali psa. Imate li ga još uvijek i kako gledate na situaciju sa napuštenim psima u Sarajevu, ali i cijeloj BiH?

- Imala sam pse. I sada moja mama ima psa. Ja imam mačku. Volim životinje. Kao

društvo nas treba zanimati kako se odnosimo jedni prema drugima i kako se odnosimo prema prirodi i prema životinjama.

26 Koje je bilo Vaše prvo radno iskustvo i da li je odredilo Vašu karijeru?

- Prvo stvarno radno iskustvo su bili Ljekari bez granica, MSF. Dobra škola o timskom radu, radu pod veoma teškim uvjetima, prego-varanju. Sjećam se riječi tadašnjeg šefa Ovo ti je prvi posao. Smatraj ga školom za koju si još i plaćena. Iskorišti svaku šansu

da naučiš.

27 Pročitao sam negdje da imate svoju životnu filozofiju, po kojoj je sve moguće, pa i drveni šporret. Kako to funkcionira u životu?

- Život je divan i prepun čuda. Važno je imati vjeru da je sve moguće. I da za sve postoji razlog.

28 Gledate li TV?

- Da. Radim, živim, gledam TV. Ja sam vam jedna od onih što ujutro čim oči otvore upale i TV.

29 Da li Vas nerviraju brojne kampanje protiv pušenja?

33 pitanja

- Nerviram ja sama sebe, jer nisam u stanju da prestanem pušiti.

30 Mislite li o sebi da ste uspješni?

- Ako je uspjeh raditi ono što voliš i voljeti ono što radiš, s te strane gledano ja sam uspješna.

31 Šta mislite o društvenim mrežama i da li ste i Vi u mreži?

- Teški sam pobornik. OK, lažem, ovisnik sam o novim medijima, to jeste o socijalnim mrežama. Da, u svim sam mrežama, a Tviter mi je u zadnjih godinu dana postao najbolji prijatelj.

32 Koliko je za rejting neke TV kuće bitno kako se zaštitna lica programa ponašaju izvan programa?

- Svi imamo kućno vaspitanje, ali nisu sve kuće iste. Uvijek moramo imati na umu da predstavljamo i firmu za koju radimo.

33 Kako komentirate činjenicu da u medijima ima sve više žutila i da javnost više pažnje poklanja skandalima i aferama poznatih?

- Mediji kažu da tržište traži senzacije, a tržište guta ono što mediji donose. Mislim da je odgovornost medija što prakticiraju često previše slobode a premalo odgovornosti. ●

KANTON SARAJEVO

**SRETNU I USPJEŠNU
NOVU 2013. GODINU
ŽELI VAM**

KANTON SARAJEVO

*Svim građanima Bosne i Hercegovine
u zemlji i inozemstvu
iskrene čestitke za
predstojeće vjerske
i novogodišnje praznike,
uz želju da ih provedu
u zdravlju, miru i blagostanju*

CENTRALA SDA

DEDA MRAZ, LAPONAC KOJI JOŠ NIJE USTANOVIO DA LI JE DOBRODOŠAO U BOSNU I HERCEGOVINU

Kada smo prestali

Patuljci i vilenjaci nisu samo neka mala brza bića sa crvenim kاپicama i zelenim majicama ● Što bi Finci bili bolji ili lošiji i pametniji ili gluplji od Bosanaca ● Pročitajte Božićnu pjesmu Čarlsa Dikensa, ako ništa i ne shvatite, bar ćete pročitati lijepu knjigu

Odmah na početku Deda Mraz kaže da nije *glas javnosti* jer je on jedan, a javnost bi bila nešto brojno, no ipak nastavlja i kaže da je malo umoran jer svake godine, evo već više od 300 godina, teški su i vreća i odgovornost.

U SE I U SVOJE...

- Prvo želim da kažem da *Wikipedia* ima netačne podatke o meni, jer oni tvrde da je Djeda Mraz ili Deda Mraz izmišljeni lik koji djeci donosi poklone za Novu godinu ili Božić, ukoliko su bila poslušna cijelu tu proteklu godinu. Dakle, to nije tačno i ja sam najbolji dokaz za to jer poklone donosim i onima koji nisu bili baš najbolji tokom godine koja je prošla. Uostalom, da je drugačije, zar bi se političari u BiH ovoliko godina prepirali o tome koliko mene treba da bude u javnosti i da li uopšte treba da me bude, mogu li ući u vrtiće ili ne mogu. Zar bi se toliko trošili ili bojali nečeg što ne postoji? Najviše me brinu ovi iz Naše stranke, jer oni su skoro svi mladi i ne bi trebalo da su zaboravili kako sam im donosio paketiće u preduzećima njihovih roditelja - smješka se djedica.

Vrijeđa ga ponekad i preispitivanje njegove imovine.

- Mnogo je priče o tome imam li jednog irvasa (je l' vi kažete irvas, los ili sob?) Rudolfa kojem svijetli nos ili ih je sedam, deset ili 12, koja je snaga motora na mojim letećim sankama i da li sa mnom sarađuju vilenjaci ili patuljci, mnogo više nego o tome koliko savjetnika ili koliko službenih automobila ima koji ministar... A na kraju godine ja svima donesem poklone, dok malo koji ministar završi posao koji bi trebao završiti za 12 mjeseci. Znam i da se mnogi čude što često dolazim noću, dok svi spavaju, ali tada je najmanja gužva u prometu. Dobro, možda ponekad moji paketići ne budu onako veliki kako djeca žele, ali trudim se ispuniti što više želja - kaže Deda Mraz.

Ljudi ne razumiju, upozorava on, da patuljci i vilenjaci nisu samo neka mala brza bića sa crvenim kاپicama i zelenim majicama.

- Ove godine su, recimo, vile i vilenjaci bili u zaposleni u USAID-u u Sarajevu, jer su kupili poklone za djecu iz *Mjedernice*. Svega je tu bilo, od lutkica do pra-

cijeniti male stvari

vog pravcatog bicikla. Pomažu i ova djeca i roditelji što prave paketiće za drugu djecu, prvenstveno onu što su u domovima bez roditelja. Istini za volju, ja bih volio da sam moćniji i da umjesto autića, slikovnica, čokolade i kikirikija mogu da poklonim zdravlje ili posao za mamu ili tatu, fabrike, bolnice, članstvo u NATO-u ili povećanje penzija i stabilnost penzionog fonda, ali ja sam ipak zadužen za ove male šarene stvari. A ni to ne bi moglo stati u vreću i nema sobova koji to mogu povesti. Ali posebno sam zabrinut zbog činjenice da Džastin Bieber ne vjeruje da ja postojim, a svake godine mu ostavim poklon ispod bora. Baš me zanima šta li on misli ko to donosi? - priča Deda Mraz.

Kada nosi poklone, objašnjava nam, on posjećuje 967,7 kuća za sekundu. Njegov radni dan, zbog kretanja Zemlje, traje 31 sat, a ima godina kada dobije više od 44.000 pisama napisanih na osam jezika.

- Najviše ih stiže iz Velike Britanije, čak 1.000 svake godine, potom iz Italije, Poljske, Francuske, a ima ih i iz Hrvatske i iz BiH... Ali, iz BiH ih nije tako mnogo koliko bi očekivao čovjek koji poznaje situaciju u toj zemlji. Sve nešto mislim da ljudi tamo ne vjeruju da se že-

lje mogu ispuniti ili su se ipak oslonili isključivo na ono što sami za sebe urade, u se i svoje kljuse, što bi vi rekli. U toj zemlji je ljudima izgleda teško i da se dogovore da li sam ja Deda Mraz, Djed Mraz ili Dedo Mraz, a u posljednje vrijeme čujem da pominju i Dedu Hidžra ili Djedu Hidžra... - kaže Deda Mraz.

I, hajde, razumije on to što odrasli komplikuju život, iako dobro znaju ko je Deda Mraz pošto je i njima svima donosio poklone, ali žao mu je djece koju zbunjuju, pa iz djetinjstva izlaze sa velikim dilemama koje kasnije nose kroz život.

LAKTOZA VIŠE NIJE ZA MENE

- Tako se, zapravo, i rađa ideja da me neko zabrani ili protjera ili traži moje *neagresivno prisustvo*, a u Laponiji gdje ja živim sa Bakom Mraz i u cijeloj Finskoj, recimo, moj dolazak s poklonima na Božić je najveći blagdan. Na ulicama se pjevaju pjesme, organizuju ulični sajmovi, a u gradu Turk još od 16. stoljeća se službeno 24. prosinca proglašava mir cijeloj zemlji i sve porodice se okupljaju da proslave praznik. Isto se ponašaju i u drugim kulturama, religijama i narodima... I što bi sad Finci bili bolji ili lošiji i pametniji ili gluplji od Bosanaca - pita se Deda Mraz.

Pa kaže da svako ko ima dileme o njemu, može pročitati *Božićnu pjesmu* Čarlsa Dikensa.

- Ako ništa ne shvate, bar će pročitati lijepu knjigu - kaže Deda.

Njega brine i to što, navodno, psiholozi savjetuju roditeljima da djeci kažu da Deda Mraz ne postoji.

- Pod izgovorom da je ekonomska kriza i da nema novca, oni navodno savjetuju roditeljima da kažu da ja ne postojim, jer djeca očekuju skupe igračke za koje roditelji nemaju novca. Ma hajde, molim te! Kao da djeca moraju dobiti robote, automobile na daljinski, najnovije enciklopedije i slične. Lijep poklon je i kolač koji mama napravi, šal, rukavice ili džemper koje sama isplete, može čak i od vune koja ostane kada se ispara stari džemper koji više nikom ne može, kutija koju tata napravi i oslika sam, pletena lutka, pačvork prekrivač od komada tkanina ili odjeće koja nam ne treba i koje ima u svakoj kući, CD sa pjesmama kojima smo se radovali tokom godine, fotografije lijepih zajedničkih trenutaka iz godine koja je na izmaku... - odgovara tim psiholozima Deda Mraz.

Sve su to, a valjda on dobro zna šta govori, lijepi pokloni koji nisu skupi...

- Ali ko je ljudima kriv što su pre-

stali da cijene male stvari. Vidim sad nema Nove godine ili Božića ako se nije otišlo na Karibe i poklonila biserna oglica sa kopčom od bijelog zlata. Niko ljudima nije kriv što ne znaju da cijene male stvari. Evo, da se opet vratim na vašu Bosnu i Hercegovinu: tamo je stalno vika i povika na političare koji su stvarno loši i loše rade, odnosno ne rade dobro, ali malo ko razmišlja kao vi u magazinu Start BiH sa onom *Pozitivnom BiH*: od svega po malo, a sve neke lijepe priče koje će sigurno svakog uveseliti - kaže Deda Mraz.

On ne voli da govori o sebi, o tome kako se oblači u slobodno vrijeme, šta voli da gleda na TV ili šta čita...

- Zabrinut sam zbog ratova, jer ti projektili lete na sve strane, pa ni kretanje nebom nije sigurno, ali i zbog ovog globalnog zatopljanja sa jakim zimama, jer ljudi lože svašta, pa su im dimnjaci puni čađi i teško se kretati kroz njih. Ali, dobro, sve to ide u rok službe. I tamo barem nema pasa kojih bih se plašio, a i volim ono kada dođem u neku kući i nađem kolačiće i čaj ili vino. Volim ja i mlijeko, samo mi posljednih godina ne prija najbolje, ljekari kažu zbog laktoze koja muškarcima treće dobi baš ne prija. Šta ćete, i Deda Mraz je samo čovjek - zaključuje Deda Mraz. ●

Svim građanima Bosne i Hercegovine,
korisnicima naših usluga i poslovnim
partnerima

čestitamo sve vjerske
blagdane, te želimo sretnu i
uspješnu Novu 2013. godinu.

BH POŠTA
JP BH POŠTA* d.o.o. Sarajevo
www.posta.ba

Vaša Pošta
za sva vremena

Podvodna fotografija je stara disciplina koja u BiH počinje da intenzivnije živi u zadnjih desetak godina, a zaljubljenici u nju žale što se sve njene prednosti više ne koriste u promociji bh. turizma

Bosna i Hercegovina se možda ne može pohvaliti velikom i bogatom morskom obalom, ali zato obiluje rijekama, jezerima i podvodnim pećinama koje se s pravom mogu nazvati istinskim draguljima prirode.

RONJENJE POD LEDOM I TO U BiH

Privilegiju da upoznaju sve čari pomalo misterioznog bh. podvodnog svijeta imaju, međutim, tek malobrojni ronionci koji se bave podvodnim snimanjem i podvodnom fotografijom o kojima se također ne govori često. Banjalučki ronilački klub BUK, koji postoji već 40 godina, opremu za podvodno snimanje je nabavio 2000. godine.

- Prvi snimci su nastali u rijeci Vrbasa na mjestu Liman, na kojem su ujedno i snimljeni prvi kadrovi za kratki dokumentarni film *Podvodni svijet Vrbasa*

PODvodNI SPOKOJ

Adnan Drnda tvrdi da tišinu, mir, spokoj i snagu podmorja može osjetiti svako ko prvi put zaroni sa ronilačkom opremom i malo duže boravi u podvodnom ambijentu.

- Kada osjetite tu ljepotu koja ostaje u vama i nakon izrona, sigurno postajete ekološki osviješćeni. Ovo je razlog zašto su većina ronionca danas pokretači ekoloških udruga za zaštitu mora i vodotokova naše planete. BiH je lijepa na kopnu, ali još ljepša pod vodom - kaže on.

basa u kojem su prikazani svi stanovnici ove prekrasne rijeke. Poslije su se redali snimci sa Une, Plive i jezera Balkana, gdje su ujedno nastali i prvi snimci ronjenja pod ledom koje je bilo nezaboravno zbog predivnih efekata koje pravi sunčeva svjetlost koja se prelama ispod leda. Lično za mene, Una je najljepša rijeka u kojoj sam ronio

Opnena voskovica, Neum 2012.

i snimao, pravi je dragulj prirode. Napravio sam, također, i dobre snimke iz naših kraških vrela koja istražujemo u sklopu ekspedicije *Kraška vrela* - kaže Borislav Trninić iz ovog kluba. Kruna ovoga snimanja bio je film *Tri dana Mračaja*, koji je pobijedio u konkurenciji domaćeg filma na filmskom festivalu koji se održava svake godine u Beogradu. Naš sagovornik kaže da je najviše snimao potonule brodove koji imaju određenu historijsku

BiH je na POD VODOM

vrijednost, mahom u sjevernom Jadranu i crnogorskom akvatoriju. Kada je riječ o morskoj flori i fauni, najviše ga je impresionirao otok Vis sa fenomenalnom vidljivošću od čak 30 metara.

Atraktivnih lokacija ne manjka ni u BiH, ali nedostaje malo više interesovanja u zvaničnim institucijama da se to i podrži.

- Naše rijeke i jezera imaju svoj šmek i trebamo ih što više promovisati. Ako pogledamo riblji svijet, vidjet ćemo da imamo mnoge endemične vrste koje žive samo na tom području. Veliki potencijal predstavljaju pećine i kraška vrela, kao i prirodni rezervat Hutovo blato, gdje su snimljeni i pronađeni ostaci predmeta iz naselja koja su tu nekada bila. S obzirom na opremu koju posjedujemo, angažovale su nas razne institucije na raznim projektima - dodaje Trninić.

Podvodni snimatelji ovoga kluba su snimali i stubove mosta Mehmed Paše Sokolovića u Višegradu za potrebe sanacije, rešetke i ispušte na hidroelektranama, minsko eksplozivna sredstva za potrebe Civilne zaštite, ali se, po Trninićevim riječima, najviše snimalo za vlastite potrebe i užitek.

UNIŠTAVANJE NEUMA

Sekcija podvodne fotografije u sklopu sарајevskog ronilačkog kluba *Bosna* egzistira od 2010. godine i trenutno ima šest članova koji čine nukleus budućeg razvoja podvodne fotografije.

Najljepša VODOM

Čovjeća ribica: Ponor Oko, selo Jelašinovci, Sanski Most

OPREMA 25 HILJADA KM

U RK *Bosna* koriste digitalne fotoparate sa naprednim kompaktima, kvalitetnim podvodnim kućištima i rasvjetom, koja je i najskuplja.

- Pored ove osnovne opreme, koristimo se i velikim brojem filtera, kako profesionalnih, tako i onih ručne izrade. U nedostatku skupe profesionalne opreme, dosta toga sami napravimo. I tre-

ba reći istinu: nije podvodna fotografija dobra onoliko koliko imate skupu i kvalitetnu opremu za podvodno snimanje, već je dobra onoliko koliko je dobro oko i ronilačke sposobnosti podvodnog fotografa - kaže Adnan Drnda.

Borislav Trninić također potvrđuje da je oprema za podvodno snimanje izrazito skupa i da je u trenutku kada je nabavljena koštala oko 25.000 maraka.

Član ove sekcije Adnan Drnda podvodnom fotografijom se bavi od 2008. godine. Na ovogodišnjem otvorenom prvenstvu Hrvatske u podvodnoj fotografiji u Kraljevici, prvi put su učestvovali i bh. podvodni fotografi.

U konkurenciji 22 takmičara iz Hrvatske, Slovenije, Italije i BiH, Drnda je osvojio peto mjesto, dok je njegov klupski kolega Samir Solaković bio 12., što je odličan rezultat s obzirom na kratkoću bavljenja, neiskustvo i kvalitet opreme.

- BiH ima veliki potencijal u svojim vodama, ali na žalost ne brinemo se dovoljno o njima. Biseri poput Une, Vrbasa, Ramskog jezera i drugih, morali bi biti bolje zaštićeni od onečišćenja. Neumski akvatorij je lijep kao i ostatak Jadrana, ali čovjek sustavno uništava taj naš mali komad plavog mora. Obala poluotoka Kleka na kojoj nema izgradnje i otpadnih voda, cvjeta životom i brojnošću flore i faune, dok je druga obala na kojoj su locirani hoteli i privatni objekti, zagađena krutim otpadom i fekalijama. Flora i fauna na tom dijelu izumiru. Ovo su

podaci do kojih smo došli ove godine snimajući film o stanju neumskog akvatorija za potrebe Ministarstva okoliša - kaže Drnda.

Pored tog filma, fotografi RK *Bosna* snimali su i podvodne kadrove za BHT-ov serijal *Nova avantura*.

Drnda ipak smatra da su podvodna fotografija i video-snimanje još nedovoljno iskoristišteni za turističku promociju BiH i da bi se tu dosta moglo prepisati od Hrvatske.

Slično kao i banjalučke kolege, i sarajev-

poziciju, a murina mi je sve vrijeme pozirala cijelom dužinom tijela, kolegica iz ronilačke grupe je odlučila, iz samo njoj znanih razloga, da pomiluje murinu. Ne moram reći koliko smo se svi prestravili tog čina, a ja dodatno razočarao zbog propalog snimka. Srećom murina je odlučila da ne napadne, već da se mirno povuče u svoju grupu - kaže Drnda.

Podmorje u Egiptu je fascinantno sa svojim koraljnim grebenima, brojnim vrstama riba, raža, manti i ajkula. Roniti na takvom koraljnom grebenu je kao roniti u akvarijumu punom riba. Bliski susret sa ajkulom na njenom terenu i fotografisanje iste je doživljaj koji se ne može opisati riječima - opisuje Drnda.

(z.č.)

MURINA NIJE ZA MILOVANJE

Naši sagovornici su jedinstveni u ocjeni da je svaki zaron priča za sebe, a Adnan Drnda se prisjeća anegdote sa Mljetu gdje je imao priliku fotografisati najveću i najljepšu murinu koju je ikada vidio.

- Kada sam podesio sve parametre i posložio kom-

ski podvodni fotografi najviše rone na Jadranu u Hrvatskoj. Otok Mljet i mjesto Pomena su im već godinama baza. Osim toga, rone i u dubrovačkom akvatoriju, oko Visa i Lastova, te u Istri.

- Bilo da ronimo na nekoj od brojnih jadranskih olupina, vertikalnim zidovima punim života ili na manjim dubinama u igri sa habotnicom, svaki zaron se dugo pamti. Jadransko more je jako lijepo, pitomo i pogodno za ronjenje i podvodnu fotografiju. Najljepši su, naravno, oni zaroni u toplim morima poput Crvenog mora.

NIJE VAŽNO POTIČE LI NAKIT KOJEG RADE BH. FILIGRANI IZ OSMANSKOG PERIODA ILI JE BALKANSKA TR

BELENZUKE, lijepo u svakom slučaju

Sve počinje s gomilicom srebrne žice ili starog srebrnog nakita, a za tri radna dana koja traju i po deset sati stvori se narukvica s pet lanaca i prelijepom kopčom

Srebrne narukvice koje se sastoje od velike šupljikave kopče ukrašene kamenjem i pet, sedam, devet ili 11 lanaca, a dugačka pravouglata kopča im se zatvara šipkom poput reze ili baglame na starinskim vratima, se zovu *belenzuke*, *sindžirlije* ili *rešme*. Od broja lanaca zavisi veličina kopče.

U BiH se prave od osmanskog doba i pretpostavlja se da su one interpretacija turskih *belenzuka*, što je izvorni naziv za tvrde okrugle narukvice koje u Turskoj zovu *belenzuke* (na turskom je narukvica *bilezik*) koje su kod nas poznatije kao *halhale*: krug koji na jednom mjestu ima *baglamu* ili *šarku*, a na drugom mjestu kopčice za zatvaranje.

Belenzuke su proizvodili zanatlije *kujundžije* od srebra ili alpaka.

Ovaj nakit svrstavaju u filigranski rad, iako je klasičnom poimanju filigrana - nježne spletene srebrne žice - najbliža kopča u okviru koje je žica obično zapletena u oblike slova s.

S njima u grupi popularnog nakita iz osmanskog doba su *tepeluci* koji su se nosili kao ukras

na kapama i *pafta* kao ukrasne kopče ili toke za pojaseve, ali ono što *belenzuke* izdvaja iz te grupe jeste da ih je moguće nositi i danas, uz sve vrste odjeće - i svečanu haljinu i farme- rice - i da su u svakoj od tih kombinacija podjednako lijepe i atraktivne, pojašnjava **Midhat Bećar**, filigran iz Sarajeva, inače jedan od dva majstora u Sarajevu koji još uvijek ručno izrađuju ovaj ukrasni predmet.

- **Prave se od turskog vremena, ali je zanimljivo da ih u ovoj izvedbi nema u Turskoj, a nema ih ni u Dubrovniku ili na Kosovu, gdje su filigrani i danas vrlo aktivni i atraktivni** - priča Bećar.

Iako ih već izrađuju mašinski, Bećar ih pravi

KA TRADICIJA

POZITIVNA BiH

milimetara, a moguće je koristiti tri ili četiri vrste žica. Lanci se prave tako što se žice određene debljine kao spirala namotaju na *malafe*, okruglu šipku i onda se ta spirala pre-reže cijelom dužinom sa jedne strane. Tako dobijemo male komade savijene u halkice, one se onda letuju ili lijepe i potom slažu u lance, ali tako da su halkice dva puta pove-zane jedna za drugu - priča Bećar.

U toj fazi lanci još uvijek izgledaju neugled-no, ali kada se fiksiraju za kopču dobiju ovaj lijepi oblik složenih halkica.

- Kopča se radi od žice u dvije ili tri deblji-ne, koju prije oblikovanja ukrašavam raznim graviranim šarama. Kopča je često ukrašena i kamenčićima crvene, plave ili zelene boje, a može biti okrugla, u obliku suze ili romba. Na kraju izrađujem ovu rezu za zatvaranje narukvice. Ona je sasvim siguran mehani-zam, jer gotovo nikako ne može ispasti iz narukvice. Jednu *belenzuku* sa pet lana-ca je moguće napraviti za tri radna da-na, s tim da radni dan filigrana traje i deset sati - priča Bećar.

Postoje, kaže on, i mašinski izrađe-ne *belenzuke* sa izlivenim kopčama, one jesu 20 ili 30 posto jeftinije, ali su neuporedivo manje lijepe i nisu autentične.

Cijena ručno izrađene *belenzuke* zavi-si od broja lanca i ukrašenosti kopče, ali dostiže od 400 do 1.200 ili 1.300 KM.

Poneko *belenzukama* naziva i narukvi-ce sa više niski korala ili bisera. Te niske su na svakih tri ili četiri centimetra dužine povezane srebrnim ukrasom i imaju veliku kopču u obliku cvijeta, ali to ipak nije izvorni oblik ovog ukrasa ženskog ručnog zgloba. Pretpostavka je da su *belenzuke* bile jako ci-jenjen nakit jer se često pominju u pjesmama kao simbol ljubavi:

*Ko ti kupi, Fato, belenzuke,
belenzuke, Fato, na dvije ruke?
Crne oči, bijeli zubi,
blago onom ko te ljubi.
Idi pitaj babe,
bi l' te dao za me
ili*

*ja ne žalim b'jele ruke,
već ja žalim belenzuke
ili*

*Oj, djevojko, džidžo moja,
džidžala te majka tvoja.
Nadžidžanu meni dala,
dala, pa se pokajala
jer ja jesam kujundžija,
kujundžija Sarajlija,
što 'no kuje tepeluke,
a na ruke belenzuke
ili*

*Ruke jedne, troje belenzuke
i*

*Bile ruke, tanke belenzuke
to divojci lipo ujisaše'.*

Po nekim istorijskim istraživanjima, nasljeđiva-

le su se s koljena na koljeno i obično su ih dje-vojke poklanjale momcima kao znak obećane ljubavi i vjernosti, a djevojkama su ih poklanja-li roditelji momka koji bi ih zaprosio.

Za razliku od zanatlija, u Zemaljskom mu-zeju u Sarajevu i u još nekim muzejskim zbirkama, *belenzukama* ipak nazivaju tvrdu okruglu narukvicu sa kopčom za zatvara-nje i baglamicom ili zglobom za šire otva-ranje, koja može biti napravljena u razli-čitim širinama.

A dok bosanske zanatlije tvrde da je *belenzuka* autohtoni proizvod inspirisan nakitom por-jeklom iz Turske, u Hrvatskoj i Srbiji određe-ni oblik narukvica sličan ovom (niska pločica povezanim halkicama ili karikicama) nazi-vaju *belenzukama* i predstavljaju kao istorij-sko blago sa svojih prostora ili istorijsko bla-go Balkana. ●

ručno u svo-joj radionici

koja je ne veća od četiri kvadratna metra u kojoj su pametno raspoređene sve sprave i mašine potrebne za izradu ovog nakita.

- Sve počinje sa gomilicom srebrne žice ili starog srebrnog nakita. To se prvo topi, po-tom se od toga dobije šipka koja se izvalja i tanji do žice željene debljine, najčešće 0,8

UDRUŽENJE MI U SARAJEVSKIM ŠKOLAMA VODI AKCIJU DJECA POMAŽU DJECI

Mladi sarajevsko Udrugaenje Mi će za ovu Novu godinu obradovati veliki broj mališana: jedne zato što daruju, a druge zato što dobivaju poklone!

RASPUSTPASS

Oni su sa osnovnim školama u Kantonu Sarajevu pokrenuli akciju u kojoj animiraju učenike da pripreme paketiće za svoje vršnjake koje će Udrugaenje Mi prosljediti djeci u domovima za djecu bez roditelja ili roditeljske brige u Sarajevu, Zenici, Banjaluci...

- Projekat se zove *Djeca pomažu djeci*, a ideja je da djeca neku svoju igračku, ispravno naravno, poklone svom nepoznatom vršnjaku. Mogu dodati neki slaktiš, napisati čestitku i to lijepo zapakovati u paketić. Ostavljena je mogućnost da napišu i svoju adresu, jer tako mogu uspostaviti direktan kontakt sa svojim nepoznatim drugom ili drugaricom, kasnije se dopisivati i ko zna, postati prijatelji za ci-

jeli život. Volonteri udruženja će prikupljene paketiće preuzeti u školama i transportovati na dogovorene lokacije. Lista korisnika biće formirana u saradnji sa centrima za socijalni rad, školama i organizacijama i udruženjima koja pomažu socijalno ugroženoj djeci. Želimo da izađemo iz Sarajeva, jer tužne ili zapostavljene i djece koja teško žive ima svuda - priča predsjednica Udruženja Mi Amra Ibričić.

Udruženje je nastalo tako što je nekoliko mama, zabrinutih za to kako njihova djeca provode slobodno vrijeme, razgovaralo međusobno o tome šta raditi i kako pomoći mališanima da to bude što maštovitije i korisnije, šta

bi se moglo uraditi za njih van kuće i škole.

Potom su razgovarale sa nastavnicima u školama svoje djece i odlučile da naprave udruženje koje će organizovati aktivnosti koje će klincima pomoći da im njihovo slobodno vrijeme donese zabavu i lijepe trenutke.

- Željeli smo osmisliti kvalitetniji sadržaj za njihovo slobodno vrijeme, željeli smo učiniti nešto konkretno za našu djecu koja žive u društvu koje je popucalo po svim šavovima, željeli smo učiniti nešto da ne budemo samo pasivni posmatrači, da omogućimo našoj djeci i mladim ljudima bolje uslove odrastanja koji će kasnije rezultirati cjelovitijim, naprednijim i zdravijim

Paketić po paketić, OS

Sarajevski osnovci skupljaju igračke, slatkiše i pisma kojim bi trebali uljepšati praznične dane vršnjacima u domovima za djecu bez roditelja ili roditeljske brige u Sarajevu, Zenici, Banjaluci...

društvom... I došli smo na ideju da organizujemo *RaspustPass* koji je zamišljen kao niz aktivnosti poput radionica, party-placeva, posjeta muzejima ili pozorištima i kinima, izleta u prirodu, pa možda čak i kampova u okviru kojih bismo na zanimljiv, kreativan i edukativni način priuštile djeci smislene sadržaje tokom raspusta. Ali dok to čekamo, pomislili smo kako bi bilo dobro da ih učimo da misle o drugima, da dijele, daruju, da čine radost drugima i tako smo došli do ideje da pokrenemo akciju *Djeca pomažu djeci* - priča Amra Ibričić.

OSMIJEH JE USPJEH

Projekat *Djeca pomažu djeci* dobio je punu podršku osnovnih škola u Kantonu Sarajevo, koje su posredovale prema djeci i informisale ih o učešću u ovoj akciji.

- Dobre energije su se pronašle, dobri ljudi su odgovorili na najljepši mogući način i odlučili su udružiti svoje vrijeme, ljubav i dobrotu s nama da obrađuju djecu u ovo vrijeme blagdana i darivanja. Ovo je naš prvi projekat i po-

Osmijeh po osmijeh...

nosni smo što smo uspjeli za vrlo, vrlo kratko vrijeme pronaći istomišljenike i ostvariti ono što smo zamislili - priča Amra Ibričić.

U trenutku kada je nastajao ovaj tekst, bilo je nemoguće govoriti o broju paketića koji će biti skupljeni, ali Udruženje je štampalo i distribuiralo jako veliki broj letaka koji bi trebali pratiti paketiće.

- Naš cilj je usrećiti što više djece i truditi ćemo se da taj broj bude što veći, jer cijenimo da je svaki dječiji osmijeh naš uspjeh. Vjerovatno je činjenica da smo moje drugarice i ja i same majke doprinijela da mnogo senzibilnije doživljavamo probleme, neimaštinu i sve loše sa čime se naša djeca suočavaju - priča naša sagovornica.

Udruženje *Mi* nastalo je krajnje spontano.

- Razmišljajući kako pomoći ne samo jednom djetetu i ne samo jednim činom, već smišlje-

no i planski, dugoročno, nas nekoliko je došlo na ideju da registriramo udruženje i uložimo slobodno vrijeme, ljubav, nerve i pokušamo pokrenuti stvari. Imamo mnogo ideja, ali bez finansijske podrške ništa nije jednostavno. Međutim, čvrsto vjerujemo da uz dobru ideju i iskrenu namjeru da nešto učinimo, stvari mogu krenuti da se odvijaju pozitivno, pa će valjda tako biti i sa našim narednim projektom koji planiramo, jer sfera našeg interesovanja nisu samo djeca, nego i stariji i nemoćni ljudi, a jedan od narednih projekata će nam biti i podizanje svijesti o značaju kulturno-historijskog naslijeđa BiH. Želimo djelovati, želimo, zapravo, pomoći svima u cijeloj BiH, a koliko ćemo u tome uspjati - vrijeme će pokazati - optimistična je Amra Ibričić. ●

BOJE SU razbijale sivilo i depresiju

Dobar posao kojeg je napravila prva, doveo do druge, jednako uspješne generacije bh. grafiti writera • Ni zapadni gradovi crtačima ne nude više prostora i zidova od Sarajeva, ali se tamo od ove umjetnosti može živjeti

PIŠE: Zdravko Čupović zdravko@startbih.info

Nastanak prve generacije bosanohercegovanih grafiti writera veže se za kraj devedestih godina prošlog vijeka.

SARAJEVO, TUZLA, MOSTAR, BANJALUKA

U Sarajevo je ovaj vid umjetnosti stigao kroz humanitarne projekte putem kojih su u glavni grad dolazili mnogi evropski umjetnici koji su crtali murale i zidove, te sa masovnijim povratkom izbjeglica iz inostranstva gdje su se neki od njih već počeli baviti crtanjem.

Sarajevsku scenu, predvođenu čuvenim *Nemom* koji je i danas aktivan, činilo je petnaestak umjetnika od kojih danas većina ulazi

u četvrtu deceniju života, pa su zbog nekih drugih obaveza sada nešto manje aktivni. Jedan od pionira bio je i Sandin Međedović.

- Ta izvorna ekipa je nastajala zajedno sa hip-hop kulturom, *breakdanceom*, *DJ-ingom*. Mene je to privuklo, jer je u poslijeratnom Sarajevu sve bilo poprilično depresivno, sivo i srušeno. Grafiti su bili nešto skroz drugačije i te boje su razbijale sivilo. To su bili prvi svijetli primjeri umjetnosti koja je bila meni kao klcu dostupna - prisjeća se svojih početaka Međedović, koji je u ovome svijetu poznatiji pod tagom *Dream83*.

Istovremeno sa sarajevskom, nastajale su i tuzlanska, mostarska i banjalučka ekipa grafiti writera.

Ipak, okosnicu bh. scene su činile sarajevska i tuzlanska ekipa, koje su intenzivirale saradnju i uvezale se sa regionalnim umjetnicima.

To je na kraju rezultiralo organizacijom tada vrlo popularnih *hip-hop jamova* u Sarajevu koji su također okupljali MC-jeve, DJ-eve i brejkere.

Inače, ovi svojevrsni mini festivali hip-hop kulture su bili karakteristični za kraj prošlog i početak ovog vijeka, ne samo u BiH već i u svijetu.

U početku, pojašnjava Međedović, grafiti su bili krajnje pojednostavljeni, a crtani su samo karikature i *style writing*, odnosno simboli, dok danas već postoji mnogobrojni pravci.

STIĆI DO JOANA MIRÓA

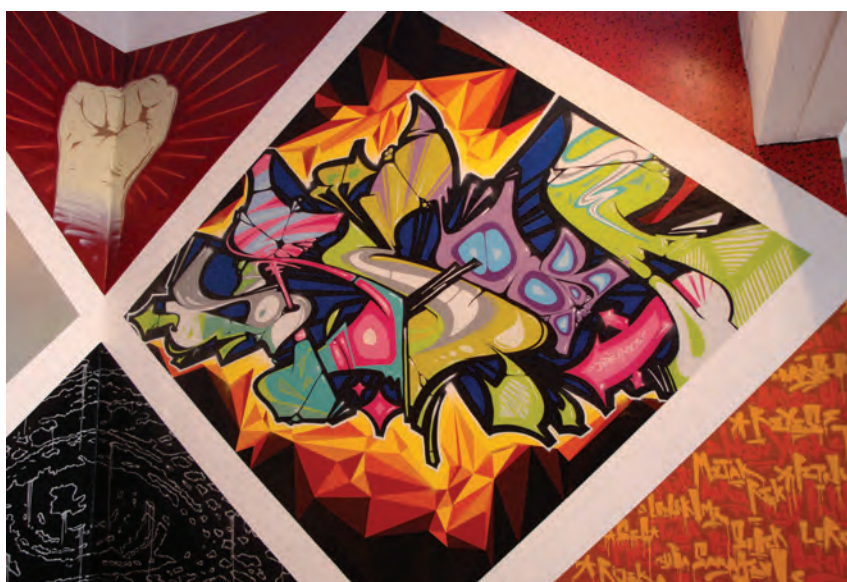
- Ja sam se uvijek bavio samo slovima. To je neka vrsta kaligrafije, samo ne arapskim slovima već alfabetom. To je umjetnost ispisivanja slova, studiranje forme slova, co-

E BAŠ PREVIŠE

Umjetnost

MOLIMAO, NOVI BRAND

Prije dvije godine Sandin Međedović je sa Nemom u Black Boxu napravio neobičnu izložbu koja se zvala *Tipografija*. Osim odlične posjećenosti, izložba je bila i rasprodana.

- Prišli smo slovima iz dva ugla, grafita i dizajna, a radilo se o preklapanju slova. Svako je radio svoje viđenje slova, a onda smo te crteže preklopili na neki *random* način. *Street wear* je također trend, a u posljednje vrijeme kod mene su se dizajn i grafiti spojili u nekom novom projektu koji nazivam *Molimao*. Radimo neke majice inspirisane *grafiti svijetom*. *Molimao* je sada kao *clothing brand*. To funkcioniše već treću godinu i zadovoljan sam. Ja to dizajniram, a prodaje se *online* u nekim specijaliziranim shopovima koji prate tu kulturu - kaže Međedović.

lor shema... - kaže on.

Za grafite je interesantno što svi uglavnom pretpostavljaju da su grafiteri vezani za sferu umjetnosti i kreativnu industriju, što uopšte nije pravilo.

- Polovina možda ode u tom pravcu, ali ima grafitera koji su, primjera radi, završili pravo i rade na Sudu, što je, onako, nespojivo. Neki su otišli u pravcu dizajna, muzike. Ja sam se početkom dvijehiljaditih počeo baviti grafičkim dizajnom, upisao Likovnu akademiju, pa sam žonglirao između akademije i grafita. Moj dizajn je inspirisan grafitima, a onda su grafiti postali inspirisani mojim dizajnom, što je interesantno - kaže Međedović.

On je do sada uradio nekoliko stotina grafita.

Osim sarajevskih, naš sagovornik je ukrašavao i zidove mnogih svjetskih metropola, poput New Yorka ili Pariza, a prije dvije godine je u Barceloni imao veliku izložbu posvećenu muralima na svjetskom nivou u Galeriji Joan Miró.

- Danas mnogi crtači prelaze u galerije, rade umjetničke projekte,

interaktivne projekte, ulaze u pozorište, u sve moguće sfere. Na zapadu se, inače, od toga može živjeti. Mnogi rade platna,

pa sada imate grafite na platnu kao umjetničke slike, a neki djela prodaju i za 20 do 30 hiljada eura. Ta evropska generacija koja je počela kad i mi a i dalje je ostala u grafitima, sigurno živi od toga. Kod nas se, na žalost, ne prodaju umjetnine već bosanski prozori i imitacije Berberovih konja. Bez obzira što imamo ljude koji super

rade neke druge stvari, kupaca jednostavno nema. Ponekad vas ljudi angažuju da im uradite nešto u stanu, da im uradite platno i slično, ali je sve to povremeno - iskren je Međedović.

KAKO VIDJETI KVALITET

Zahvaljujući velikom entuzijazmu, ova generacija je sredinom prošle decenije uspjela da u Sarajevo dovede čak dvadesetak poznatih svjetskih umjetnika. Jedan od najznačajnijih projekata su svakako bili i *Balkan Express festivali* koji su organizovani četiri godine, a tokom jednog od njih je nastao i najveći balkanski grafit na zidu kod Zetre.

Pored njega, ukrašena je i trebevička bob staza, a radovi su izlagani i u *Collegium Artisticumu*. Upravo ovi festivali su dali značajan im-

puls u formiranju druge, podjednako uspješne, generacije sarajevskih crtača. Računajući sve, danas ih je ukupno pedesetak aktivno. Zanimljivost predstavlja Međedovićeva tvrdnja da je laiku ili bilo kome drugom ko ne dolazi iz ovog miljea, nemoguće prepoznati kvalitetan rad.

Zajedno sa razvijanjem raznih

stilova mijenjala se, kaže on, i tehnika, pa pored nekada osnovnog alata, spreja i kreča, sada se koriste razne stvari.

- Obično prije crtanja kući napravim neki grubi koncept, mada nema pravila. U zadnje vrijeme obično radim sa nekim, pa zajedno radimo skice, ali nekad bude totalna improvizacija

- kaže Međedović.

Na samom kraju, pomalo neočekivano, naš sagovornik kaže da čak ni zapadni gradovi crtačima ne nude više prostora i zidova od Sarajeva, ali da je osnovna razlika u tome što je umjetnička scena razvijenija, pa oni koji se bave ovom umjetnošću mogu živjeti od nje, za razliku od BiH. ●

JOVANKA BROZ: TITO JE BIO ŽENSKAROŠ KAO SULEJMAN VELIČANSTVENI

BOSNA

NEZAVISNA INFORMATIVNA

GODINA XVIII | BROJ 841 | SARAJEVO 20.12.2012. | CIJENA 3 KM

EKSKLUZIVNO

SVEBOŠNJAČKI SABOR U SARAJEVU

Mustafa Cerić predsjednik,
Muamer Zukorlić potpredsjednik
svih Bošnjaka na (ovom) svijetu

AKCIJA - STANOVI
VOGOŠĆA CENTAR
dvoetažni, petosoban, 113 m²
1 050 KM/m² Tel.: 061 733 956

USKORO
NATURE
spa hotel Fajnica

www.slobodna-bosna.ba

ISSN 1386-1386

9 770354 143005 00843

kozmetički
studio **Biba**

U njemu ćete naći spoj istočnjačke prirode, mudrosti i tradicije sa vrhunskim kozmetičkim i dermatološkim dostignućima Zapada.

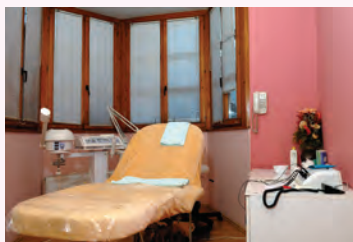
Zajedničkim harmoničnim radom dermatologa, kozmetičara i obrazovanog fizioterapeutskeg osoblja sa diplomama iz BiH, Njemačke, Francuske, Malezije i SAD, u centru "Biba" postizemo vrhunske rezultate.

Ovdje se paralelno koriste prirodni preparati i preparati najpoznatijih svjetskih kozmetičkih kuća.

U centru vlada spoj smirujuće, opuštene atmosfere i visokoprofesionalnog rada.

Zahvaljujući svemu ovome uspijevamo pomoći u postizanju zdravlja i ljepote Vaše kože i tijela.

Time se postiže i harmonija koja je u vremenu u kome živimo toliko dragocjena i koja se odražava na sve aspekte života.

Medresa 3, Bistrik, Sarajevo, tel. 033 447-544, 033 232 899

Bosna i Hercegovina
Federacija Bosne i Hercegovine
Kanton Sarajevo

Bosnia and Herzegovina
Federation of Bosnia and Herzegovina
Canton Sarajevo

Općina Stari Grad Sarajevo
Općinski Načelnik

Municipality of Stari Grad Sarajevo
Municipality Mayor

*Sretne božićne i novogodišnje praznike
želi Vam
Općina Stari Grad Sarajevo!*

Sarajevo, Zelenih beretki 4,
Centrala: 033/282-300, Info pult: 033/282-422
www.starigrad.ba
info@starigrad.ba

*Sretna
Nova
2013*

Malo novca za MNOGO REZ

Kako, osim za puru, iskoristiti kukuruzno brašno, za šta sve možemo koristiti pastu za zube, kako bez posljedica da pokupimo komadiće razbijenog stakla, čemu sve može da nam posluži mlijeko, a za šta talog od kafe, pitanja su na koja su naši roditelji i roditelji njihovih roditelja odavno znali odgovore i znanje prenosili i nama. Izgleda, uzalud!

► PRIREDILA: **Mevlida Novalić** mevlida.pozitivne@vrijednosti.com

Nedavno smo u jednoj od naših knjižara pronašli interesantnu knjigu *Neobična upotreba običnih stvari*. Ona nas je navela i podsjetila na to koliko su nas nedostatak vremena i brzina života udaljili od nekih izvornih, jednostavnih i prirodnih stvari, kako smo samo lutke na koncima koje vuku masovna prodaja i reklame.

Svi mi smo od svojih nana, baka, mama, tetaka slušali razne priče o tome kako su nekada, bez upotrebe jakih hemikalija, na primjer, izbjeljivali veš pranjem u pepelu. Takve bjeline danas ne možete dobiti ni od najboljeg deterdženta koji je u prodaji. Priznat ćete, i najbolji i najgori nekako skoro pa podjednako peru.

Ruku na srce, današnjim domaćicama problem je i prati veš u pepelu, bez obzira koliko bi bile zadovoljene rezultatima.

U već pomenutoj knjizi našli smo mnogo različitih prijedloga za višestruku upotrebu sredstva koje svakodnevno koristimo, sredstava koje imamo u našim kuhinjama, garažama, tavanima, radnim stolovima, pa čak i korpama za otpatke.

I putem interneta možete mnogo toga pronaći. Kažu, ovim štedimo vrijeme i novac. Izdvojili smo nekoliko savjeta za domaćice i domaćine... za sve nas, ako kome zatreba!

ZA ŠTA SVE MOŽEMO ISKORISTITI MLIJEKO

Za svjež ukus zamrznute ribe: Ako hoćete da riba iz zamrzivača ima svjež ukus kao da je tek ulovljena, isprobajte ovaj trik. Zamrznutu

ribu držite u posudi sa mlijekom sve dok se riba ne odmrzne. Mlijeko će ribljem mesu dati odličan ukus.

Za čišćenje srebra: Potamnjelo srebro vratit će svoj sjaj pomoću mlijeka u koje ste sipali nekoliko kapi sirćeta. Potopite srebro 30 minuta, a onda operite toplom vodom i sapunicom. Na kraju, blago istrljajte mekom krpom.

Za čišćenje lakirane kože: Nanesite malo mlijeka, ostavite ga da se osuši i istrljajte mekanom krpom.

Za uklanjanje mrlja od mastila: Da biste uklonili mrlje od mastila sa svoje šarene odjeće, dovoljno je da je potopite u mlijeko. Ostavite da odstoji preko cijele noći i narednog dana operite na uobičajen način.

KUKURUZNO BRAŠNO OSVJEŽAVA I KUPA

Suho kupanje: Ako nemate vremena da okupate svog ljubimca, a to mu je hitno potrebno, utrljajte mu u dlaku malo kukuruznog brašna, a zatim ga dobro iščetkajte. To će mu dobro osvježiti krzno.

Uklonite mrlje od mastila sa tepiha: Mastilo proliveno po tepihu nije razlog za paniku. U takvoj situaciji, izmiješajte malo mlijeka i kukuruznog brašna kako biste dobili kremastu smjesu. Nanesite smjesu na mrlju od mastila i ostavite je nekoliko sati da se osuši. Zatim uklonite sasušene ostatke i, na kraju, usisajte tepih.

Uklonite masne mrlje sa zidova: Ulje iz tave često prsne po zidovima, koliko god se mi trudili i bili oprezni. Da te mrlje uklonite, na

pamučnu tkaninu nanesite malo kukuruznog brašna i istrljajte masne fleke dok ne nestanu.

Neka prozorska stakla zablistaju: U kantu sa tri do četiri litra tople vode, sipajte dvije kašičice kukuruznog brašna, 100 ml amonijaka i 100 ml jabukovog sirćeta i dobit ćete efikasno sredstvo za čišćenje prozora. Dobro je promiješajte i sipajte u bocu sa raspršivačem. Isprskajte prozorsko staklo, a zatim ga dobro isperite toplom vodom. Na kraju, istrljajte staklo papirnim ubrusom ili krpom za stakla.

SIRĆE VS KILOGRAMI, SIRĆE VS DIJABETES, SIRĆE VS PROŠIRENE VENE, SIRĆE VS...

Sirće za uklanjanje ostataka soli sa cipela, čizama: Snijeg i zajedno s njim so za posipanje i čišćenje ceste, zadržavaju se na našoj kožnoj

zimskoj obući, ostavljaju bijele tragove i oštećuju ih ako se odmah ne uklone. Zato, čim se vratite kući, obrišite obuću krpom potopljenom u nerazblaženo bijelo sirće.

Sirće za vaš automobil:

Brisače povremeno očistite krpom natopljenom jakim, nerazblaženim,

REZULTATA

bijelim sirćetom. Tako ćete temeljito očistiti prljavštinu sa brisača i neće ostavljati tragove kada ih uključite. **Kako biste spriječili zamrzavanje na staklima automobila** obrišite ih ili, još bolje, naprskajte iz flaše sa raspršivačem, rastvorom od bijelog sirćeta i vode u omjeru 3:1. Ovaj rastvor djelovat će nekoliko sedmica.

OMEKŠIVAČ RUBLJA JE VIŠE OD OMEKŠIVAČA

Spriječite skupljanje prašine na tv ekranu, staklenim površinama u kupatilu, vratima tuš kabine i drugim površinama: Pomiješajte vodu i omekšivač rublja u od-

nosu 4:1 i pripremljenu smjesu sipajte u bocu sa raspršivačem. Čistu pamučnu tkaninu isprskajte tom smjesom, očistite uprljane površine, a zatim ih uglancajte suhom krpom. **Uklonite zagorjele ostatke hrane:** Umjesto da ribate zagorjele ostatke hrane sa šerpe, natopite ih malo omekšivačem rublja. Napunite šerpu vodom, dodajte malo omekšivača rublja i ostavite da stoji jedan sat ili dok ne vidite da se zagorjela hrana lako uklanja.

NEIZBJEŽNI WD-40

Za lakše čišćenje snijega:

Naprskajte lopatu, snijeg sam klizi s nje, zaštitite cipele, podmažite gitaru, razdvojite zaglavljene čaše, lego kocke, skinite prsten koji se zaglavio, oslobodite zaglavljene dječije prstiće iz boce, oslobodite se bubašvaba, olabavite rajsferšlus, spriječite štene da grize namještaj, spriječite otpadanje sitnih parčica sa drvenih drški alata, uklonite crne tragove s poda, skinite naljepnice, očistite wc šolju, namještaj od kože, da biste spriječili ose da prave osinjak, napršćite oluke, za izbljedjeli plastični namještaj, zaštitite čamac od korozije, spriječite lijepljenje insekata na vaš automobil tako što ćete naprskati hladnjak i haubu prije nego krenete na put... I još mnogo toga, ali, naravno, prije upotrebe pažljivo pročitajte uputstvo!

ZA RIBOLOVCE

Za ljubitelje ribolova pronašli smo trik: u talogu od kafe crvi za pecanje mogu ostati svježi tokom čitavog dana. Također, prije nego što stavite crve u kutiju za mamce, stavite u nju mljevenu kafu pomiješanu sa zemljom. Crvi vole kafu gotovo kao i ljudi, a hranjive materije iz ove smjese pomoći će im da duže opstanu.

Još jedan savjet za ljubitelje ribolova: ukoliko vam mamci nisu od velike koristi prilikom pecanja, napravite mamac od aluminijske folije. Umotajte komad aluminijske folije oko udiče, krajeve iscepakajte u resice koje će slobodno lepršati u vodi i namamiti ribu.

SKORO PA MAJSTOR

Da biste izbjegli da umjesto po ekseru čekićem udarite po vlastitom prstu, ekser prvo provucite kroz komad tankog kartona, držite karton za ivicu, postavite ekser na mjesto i bezbjedno ga zakucajte. Kada završite zakucavanje uklonite karton. Ekser na mjestu, a svi prsti na broju!

Kada lijepite tapete i morate na zidu povući savršenu vertikalnu liniju, uzmite komad konca ili kanapa i privežite ključ na jedan kraj. Tako ćete napraviti visak i povući savršenu liniju od koje počinjete lijepiti tapete. Umjesto ključa možete upotrijebiti i makaze.

Bjelance možete upotrijebiti umjesto ljepila ako trebate zalijepiti karton ili papir. Ono je vrlo efikasna zamjena.

Ako se sijalica slomi dok je još zavrtnuta, komadić suhog sapuna ubacite u vijak, okrenite ga nekoliko puta i lako ćete odvrtiti sijalično grlo. Naravno, prethodno isključite struju!

ČIŠĆENJE NIJE BAUK

Ako vam je sudoper od nehrđajućeg čelika potamnio, lako ćete ga očistiti običnim braš-

nom! Pospite brašno po sudoperu i nježno ga istrljajte mekom i suhom krpom. Isperite i ponovo uglancajte.

Tragove mokrog ili vrelog suđa sa drvenog namještaja možete ukloniti pepelom od cigareta. Pomiješajte pepeo i nekoliko kapljica vode da dobijete kremastu smjesu i njome blago istrljajte bijele tragove. Nakon toga mjesto ispolirajte sredstvom za poliranje.

Fen nije samo za sušenje kose, možete ga iskoristiti i za uklanjanje prašine iza radijatora do koje ne možete nikako doći. Prvo prikačite

Ovakva organizacijska kutija za kablove zasigurno će vam dati još mnogo ideja

Neobično, jednostavno i efikasno

veliku vlažnu krpu iza radijatora. Zatim hladan zrak iz fena, podešen na najjači intenzitet, usmjerite iza radijatora da bi prašina i prljavština prionuli za krpom, koju ćete, naravno, nakon što završite postupak čišćenja, ukloniti. Fen možete upotrijebiti i za čišćenje prašine sa vještačkog cvijeća.

Pokupite komadiće stakla novinom (možete i ovim brojem Starta BiH, ali kada ga pročitate). Ako razbijete staklenu posudu, prvo pokupite veće komade, a one sitnije prekriti nakvašenim novinama. Sitni komadi stakla zalijepit će se za vlažan papir i lako ćete ih ukloniti. Novine pažljivo skupite i bacite u kantu za otpatke.

Za mlade mame predlažemo da za neutralisanje neprijatnog mirisa u flašicama za hranjenje beba upotrijebite pastu za zube. Na četku za pranje flašica staviti malo paste za zube i istrljajte unutrašnjost flašice. Nakon toga, temeljito isprati flašicu.

I JOŠ SVAŠTA OD SVAČEGA

Da bi ubrano cvijeće trajalo duže, sa udaljenosti od 30 cm donju stranu listova i latica poprskajte lakom za kosu!

Moljce možete otjerati i piljevinom od olovke ako u platnene vrećice stavite piljevinu od olovke i vrećice stavite u ormare. Kedrovina je efikasno sredstvo protiv moljaca.

Tortu položite na nekoliko polovina jabuka i tako će ostati svježija. Ovaj metod je efi-

kasniji od uobičajenog stavljanja u frižider ili pod zvono za tortu.

Osušena kora narandže i limuna mnogo je bolje sredstvo za potpalu od novina. Ne samo da lijepo mirišu i ispuštaju manje kreozita, već zapaljiva ulja iz kore duže gore.

Za ispiranje usta možete koristiti tečnost napravljenu od začina. U teglu od pola litra stavite 30 cijelih karanfilića i/ili 85 g svježeg ružmarina, naspitate 400 ml kipuće vode, teglu čvrsto zatvoriti i ostaviti da odstoji preko noći. Procijedite i... ispirajte! ●

Vaterpolisti iz Sarajeva?

Klub koji će tek za dvije, tri godine dobiti svoje prve seniore u mlađim kategorijama pokupio je sve što može u BiH, a onda odlučio da se, parama od Evropske unije, razvija zajedno sa klubom iz Kotora

PIŠE: **Dragan Bošnjak** dragan@startbih.info

Prva poslijeratna vaterpolo utakmica u Sarajevu je odigrana krajem 2008. godine između vaterpolo kluba *Jadran* iz Neuma i u to vrijeme tek osnovanog *Gradskog kluba vodenih sportova*.

DRUGI MEĐU STARIJIMA

Od tada se mnogo toga promijenilo u oblasti vodenih sportova u Bosni i Hercegovini, a obzirom i na već tradicionalni *Sarajevo Champion Challenge* vaterpolo turnir, čini se kako ovaj sport kod nas definitivno ima budućnost. Jedan od najuspješnijih bh. vaterpolo klubova je *Plivačka vaterpolo Akademija B*, oformljena je prije nešto više od dvije godine, ka-

da se nekoliko entuzijasta i bivših vaterpolista iz užeg regiona okupilo u Sarajevu sa zajedničkom idejom o stvaranju kluba.

U proteklom vremenu, klub je izrastao u respektabilnu vaterpolo silu te su ove godine u Kantonalnoj ligi Sarajevo jednostavno pomenili konkurenciju u svim kategorijama u kojima su nastupili.

Preciznije, vaterpolisti ovog kluba aktualni su prvaci u kategoriji mlađih kadeta, kadeta, kao i u kategoriji mlađih juniora.

- Poslije toga smo nastupili na federalnom kupu za juniore koji je održan u Neumu, za godišta '93. - '94., a pošto su naši najstariji igrači rođeni '96. i '97. godine, nastupili smo s njima i čak i tako smo osvojili drugo mjesto - kaže za magazin *Start BiH* koordi-

MODEL ZA BH. LIGU

Akademija B je prije nešto više od mjesec dana, u suradnji sa Olimpijskim bazenom *Otoka*, organizirala Federalni kup na kome je u tri dana koliko je takmičenje trajalo, tribinama prošlo preko 1.000 gledatelja, što je, ako se poredi sa drugim i mnogo popularnijim sportovima, svakako veliki uspjeh.

- I na organizacionom nivou, slobodno možemo reći da smo napravili jednu vrhunsku stvar. A u suštini to bi mogao biti i model za državnu ligu koja bi mogla krenuti od sljedeće godine. Sada polako ulazimo u završnu fazu formiranja krovnog vaterpolo saveza na razini države, a uskoro bi se trebao formirati i državni tim - kažu u *Akademiji B*.

nator i trener vaterpolista u *Akademiji B Ervin Babić*.

U finalu su Sarajlije izgubili od domaćina, koji su u svom sastavu imali i dva, tri profesionalna igrača sa strane. Ipak, nisu se žalili, kaže Babić, jer im je cilj i bio da njihova djeca malo vide kako je to igrati protiv starijih i fizički jačih igrača i da steknu iskustvo neophodno za njihov dalji razvoj.

Dok razgovaramo sa Babićem, u bazen ulazi najveći broj od 120 članova *Akademije B*, od kojih je većina u vaterpolu klubu. Plivači i vaterpolisti, inače, imaju odvojene treninge, ali danas su svi tu jer se slikaju za nove članske karte.

Iako oni malo stariji baš i nisu zadovoljni što moraju u bazen sa *ovim malima*, za nas je to prilika da na okupu vidimo većinu članova kluba. I pored frke koja vlada oko bazena dok traje zagrijavanje, čim su se pojavili treneri nastupa *profesionalna disciplina* i trening počinje.

OVE GODINE JUNIORI

Sa plivačima i vaterpolistima u klubu trenutno rade četiri trenera. Pored Babića to su trener vaterpolista **Jasmin Krekić**, potom **Ermin Banda** koji je trener u školi plivanja i trener vaterpolo golmana, te trener plivanja **Armin Čatić**. Ovih dana trebao je sa probnim radom početi i jedan student sa Fakulteta za sport sa kojim klub ima odličnu suradnju.

Akademija B ima i školu plivanja koja se bazi- ra na početnoj i naprednoj grupi, a nakon toga dolazi takozvana *perspektivna* grupa u kojoj se nalaze *uvodni* takmičari koji bi trebali nastupiti na takmičenjima već naredne godine.

U klubu radi i škola vaterpola, u kojoj se ta-

kođer nalaze početna i napredna grupa, te natjecateljske kategorije.

- Najmlađa ka-

tegorija su nade, odnosno igrači rođeni 2000. i poslije, zatim mlađi kadeti, kadeti i mlađi juniori, a od ove godine dobijamo i prve juniore - pojašnjava Babić.

Naime, prošle godine, upravo radi godišta, klub nije nastupao u juniorskoj kategoriji, u koju ulaze tek ove godine a za nekih dvije do tri godine dobit će i prve seniore.

- Na sve te momke, naravno, računamo i u narednim godinama. Mogu bez lažne skromnosti reći da će sigurno veliki dio reprezentacije BiH, koja bi uskoro trebala biti formirana, biti upravo iz našeg kluba - kaže Babić.

O tome koliko u *Akademiji B* ozbiljno gle-

FALI KVALITETA

U RS-u rade dva ili tri kluba, ali već neko vrijeme, po riječima *Ervin Babića*, Sarajlije nisu s njima igrane s obzirom da su oni samostalno pokrenuli neke projekte sa Vaterpolo savezom Srbije, pa tamo i igraju.

- Mi smo više fokusirani na Kanton Sarajevo i Federaciju, ali ako sve bude teklo prema planu, uskoro bi se trebala formirati i liga na državnoj razini. Bitno je reći da imamo i svojevrsan problem koji se ogleda u ukupnom kvalitetu klubova sa kojima igramo, što se pokazalo i u kantonalnoj ligi i na Federalnom kupu, gdje smo Neum u finalu pobijedili sa 12 prema tri. Nama, dakle, nedostaju kvalitetni sparing partneri i kvalitetne trening utakmice, jer je to jedini način da se djeca kompletno razvijaju. Kroz edukaciju i rad i u bazenu i van bazena napravimo jako puno, ali bez kvalitetnih utakmica u suštini je jako teško postići taj neki vrhunski nivo - kaže Babić.

daju na budućnost vaterpola u BiH, govori i njihova, sada već ustaljena suradnja sa vaterpolo klubovima iz Hrvatske, Crne Gore i Srbije, sa kojima su do sada već nekoliko puta organizirali razmjene djece kao i zajedničke pripreme, prijateljske utakmice ali i ozbiljne turnire.

Upravo ovih dana trebala bi početi i realizacija projekta sa njihovim plivačkim prijateljima iz Vaterpolo kluba *Kataro* iz Kotora, kojem se na čelu nalazi legenda ex-jugoslaven-skog vaterpola **Mirko Vičević**.

KATARO IZ KOTORA

- Sa *Katarom* već dvije godine ostvarujemo odličnu suradnju po pitanju edukacije trenera, razmjene djece, igranja prijateljskih utakmica i slično. Dakle, ušli smo u ovaj projekat

Ervin Babić

preko dvije organizacije, Humanitarne organizacije *Altius* iz Sarajeva i Hrvatskog građanskog društva iz Kotora, koji su i nosioci projekta. Cilj projekta, koji se financira iz fondova Europske unije, je međudržavna suradnja, odnosno, generalno, ideja projekta je razmjena iskustava na međudržavnoj razini, te suradnji, u našem slučaju kroz vaterpolo kao sport - pojašnjava Babić.

Kako je planirano, kroz ovaj projekat bit će realizirano više manjih projekata kao što su rad sa djecom sa posebnim potrebama, vaterpolo turniri, razmjena iskustava na pli-

ISKUSTVO I PRISTUP

U *Akademiji B* su, kažu, uspjeli dostići ovaj nivo tako što su okupili kvalitetne ljude koji su se i bavili ovim sportom dugo godina, ljude koji su završili fakultete za sport, te tako napravili stručan i kvalitetan tim, koji prije svega ima zajedničku ideju da se stvori lokalni kvalitet koji bi se poslije razvijao i na regionalnom planu.

- Ono zbog čega smo se na kraju uspjeli izdijeli iznad lokalnog su želja, volja i ljubav prema va-

terpolu kao sportu. Pored toga, veoma mnogo radimo na razmjeni mladih igrača i do sada imamo odlične kontakte i sa Hrvatskom i sa Srbijom i sa Crnom Gorom. Stalnu suradnju imamo sa nekih desetak klubova iz regiona, od Cavtata preko Dubrovnika, Kotora, Osijeka, Kikinde... Svi ti klubovi imaju mnogo dužu tradiciju od nas i na taj način ne samo što se djeca druže, nego i kupimo nešto što klubovi u BiH nemaju, prije svega iskustvo i jedan potpuno drugačiji pristup ovom sportu - kaže Ervin Babić.

MORA NEMA NI MAĐARSKA

Jako je teško, kaže Ervin Babić, odrediti da li je dijete nadareno za plivanje ili nije.

- Ako govorimo o djeci do osam godina starosti, a to su djeca koja se upisuju, teško je prognozirati odmah na početku i to sigurno niko ne može sa sigurnošću reći. Na primjer, nekim od mojih prijatelja koji su sada vrhunski vaterpolisti, na samom početku su savjetovali da se bave nekim drugim sportom. A i to što u Sarajevu ima toliko vaterpolo talenata u stvari ne treba nikoga čuditi. Ako realno pogledate, mi smo za vrlo kratko vrijeme pokazali da se možemo nositi i sa klubovima koji imaju 30 ili 40 godina tradicije i kontinuiteta igranja vaterpola. A i ne treba generalizirati stvari, jer svako dijete nosi svoje motoričke sposobnosti i inteligenciju pa smo, što se konkretno plivanja i vaterpola tiče, vidjeli u ove četiri godine koliko radi Olimpijski bazen *Otoka*, izuzetnih plivača i vaterpolista. A s druge strane, zašto u BiH ne bi bio jedan vrhunski vaterpolista, ako upravo takve imaju i druge zemlje koje nemaju more, poput Srbije ili, recimo, Mađarske, koja je jedna od velsila u vaterpolu. Problem je samo odnosa prema sportu u BiH i razvoju sportske infrastrukture koja bi omogućila mladim sportistima, u bilo kojem sportu, da se afirmiraju i dokažu - kaže Babić.

vačkim treninzima, edukacija trenera, razmjena djece.

Dakle, kaže Babić, sve je napravljeno da bi se razmijenila ta neka socijalna i društvena iskustva kroz vaterpolo sport.

- Isto tako, kroz sport treba upoznati i približiti djecu iz BiH i Crne Gore, otvoriti im neke nove vidike, a i mi kao klubovi ćemo imati koristi jer će se ovako naši mladi igrači još više približiti vrhunskim sportskim rezultatima. Projekat, koji financira Europska unija, trebao bi trajati godinu dana, a zvanično bi trebao započeti u januaru 2013. godine - kaže Babić.

U *Akademiji B* s ponosom naglašavaju da su svi njihovi vaterpolisti proplivali u njihovoj školi plivanja, a onda su kroz različite selekcije stigli i do prvog tima.

Nakon škole plivanja, djeca se postepeno razvrstavaju, ko je za plivanje, a ko za vaterpolo, pa se onda dalje usavršavaju sa svojim trenerima i pripremaju za natjecanja, iako čak i tada može doći do prebacivanja sa jednog sporta na drugi.

Kako kaže Babić, optimalna dob za početak bavljenja vaterpolom je između osam i deset godina, jer tada se stvara najbolja i najkvalitetnija podloga. *Akademija B* otvorena je za upis novih članova tokom cijele godine, a sada je aktuelan upis djece rođene 2000. godine i kasnije. ●

Novogodišnje Vanredno kolo

TVBINGO

Putovanje
po želji

31.12. u 20h

5x 10.000 KM

10x 5.000 KM

15x 1.000 KM

4.000 KM
+ 1.000 KM
Džeparca

2x Golf VI

LUTRIJA
BOSNE I HERCEGOVINE

UNIPROMET

SVE ZA GRADNJU, KUĆU, VRT, STAN I MIRAN SAN

PEĆNICA UGRADBENA OIE 22000 X BEKO

- Funkcija pojačane snage za brzo predgrijavanje
- Kuhanje uz pomoć ventilatora
- Osvjetljenje unutrašnjosti
- Staklena unutrašnjost vrata koja se lako čisti

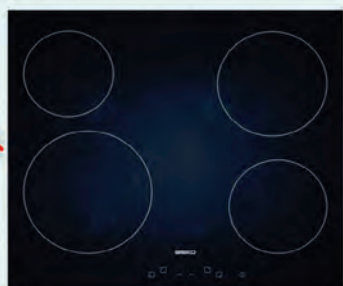
~~385,00 KM~~
AKCIJSKA CIJENA
345,00 KM

Opremanje enterijera uz besplatne savjete naših arhitekata.
Sve vrste namještaja po mjeri !!
Uz kupljenu kuhinju po mjeri, 4 stolice GRATIS !

PLOČA UGRADBENA HIC 64401 X BEKO

- Digitalni kontrolni displej
- 9 nivoa kuhanja
- Zaključavanje kontrola
- Zaštita od prelijevanja
- Automatsko isključivanje
- Dimenzije: 55 x 580 x 510 mm

~~500,00 KM~~
AKCIJSKA CIJENA
450,00 KM

LEŽAJ KANABA

MPC
390,00 KM

NAJBOLJE USLUGE : NUDIMO USLUGE ARHITEKTE, STOLARA, KROJAČICA I VODOINSTALATERA ...
BESPLATNA KUĆNA DOSTAVA U GRADU SARAJEVU (dio Kantona II. Sarajeva)

ŽICA D.D. - Ul.Džemala Bijedića 160, Tel : +387 33 544 982 ALIPAŠIN MOST - Džemala Bijedića 160, Tel: +387 33 472 481 TEŠANJ - Jelah, Tel: +387
AKCIJA VRIJEDI OD 19.12 - 31.12.2012 ILI DO ISTEKA ZALIHA

Moja Kina

Kina je čudo i prije je bila, vjerovatno, no ja tek sad vidjeh sva ta čuda uživo. Ali da su vrijedan i pametan narod, može se vidjeti na svakom koraku. I danju i noću uvijek neko nešto radi. Ru-kama, nogama, glavom...

TEKST I FOTO: Dario Novalić novalich@bih.net.ba

Bio ja u Kini, u Šangaju. Nije, reći će ljubomorni, Šangaj Kina. Jok neg' je Sarajevo Bosna, Njujork Amerika, a Beograd Srbija. Dakle, uz malu pomoć mojih prijatelja *Turkiš Erlajna* i *Željka Barišića*, samozatajnog švicarskog inženjera, inače mog dobrog prijatelja, obreh se ja u Šangaju, Kina.

- Sve što si do sada znao i mislio o Kini - za-boravi - veli mi Željko dok trčimo da odmah sa aerodroma *Pudong* uhvatimo mjesto u najbržem vozu na svijetu, *Maglevu*, koji fura 431 kilometar na sat.

OPTIMIZAM, SREĆA, NADA

Kažu da može razviti i 500 km, ali da nije baš bezbjedno. Ovaj superbrzi voz razvili su njemački stručnjaci, no ta evropska država nije imala dovoljno finansijskih sredstava da ga i instalira. Kinezima se svidjelo i za 30 kilometara pruge od aerodroma do grada potrošili 1,4

milijarde dolara. A sve na nakim vazdušnim jastucima. Smislio *Siemens*, ugradili Kinezi.

E obzirom da im se to mnogo svi-djelo, odlučili su sami sebi napravi-ti isti takav (samo malo drugačiji) *HighSpeed* voz, na normalnim trač-nicama. I napravili. Isto toliko brz, vozi (ma šta vozi - leti) do Hagzo-ua, jednog od najprestižnijih odma-rališta, prepunog jezera, starih, novih i supermodernih hotela...

Nigdje onih sarajevskih Kineza što pro-daju jeftinu robu, ma ni te robe, jefti-ne, ne vidim. Valjda je sve već izvezeno širom svijeta.

Htjedoh sebi pronaći *Ifon*, kažu može se na-ći za svega 100 juana, nije original, ali 20 eu-ra je 20 eura.

- Ma nema šansi - veli moj domaćin - polici-ja danima obilazi tezge i robne kuće i oduzi-ma falš robu. Ta su vremena ovdje, izgleda,

prošla. Falš roba se i dalje negdje proizvodi i izvozi u svijet, no nije onako kako smo mi mislili, onako kako je nekada bilo ...

Uglavnom, ispade da sva jeftina kineska roba nije više ovdje, u Kini.

A meni u glavi košmar i ludilo. Što od dugog leta Istambul - Šangaj, što od superbrze vožnje (lično ja se vozio 385 KM na sat - vozom, ima i dokaz), što od prvog udara Kine koji me, očito, dočeka, nesprenog. Očekivao sam male, žute ljude što pod velikim slamnatim šeširima štite komunizam, žderu samo rižu i voze milijardu bicikala. To je, ašcare, neka druga, stara Kina.

Ovo što vidim je ogromna zemlja vrijednih ljudi, na čijim se licima vidi sreća i optimizam, nada u bolje sutra koje uvijek dođe. I tako svakoga dana - sretni ljudi kojima je svakoga dana bolje nego predhodnog. Dal' se sjećate da se nama Balkancima ta emocija ikada pojavila? Makar kao kratkotrajna munja iz mozga...? K'o danas mi je super, a sutra će biti još bolje... Meni kad je danas super, sutra, prekosutra i zakosutra me obično glava razvaljuje od jeftinog vina ili kakve lažne kruške ... Eto kol'ko mi je super.

Šetamo tako jednom omanjom robnom kućom (svega deset spratova, a u prizemlju klizalište) u nadi da ćemo pronaći nekog Kineza sa kojim ćemo se, barem

foto: Dario Novalić

malo, sporazumjeti... Kad vidim vamo 21. vijeka i modernizma: mi njima na engleskom ukucamo pitanje u kompjuterčić, a oni nama na kineskom odgovore, momentalno. Kompjuterčić sve to lijepo prevede i... Siti se natipkasmu sa našim novim kineskim prijateljima. Može se, znači, i taj Iphon naći za 20 eura, samo treba naći dobrog druga, Kineza, sa kompjuterčićem...

PALMA ZA DAN

Sve u svemu, inovacija do inovacije. Čuo sam mnoge priče o Kinezima kao velikim graditeljima, ne misleći pritom na najveću građevinu svijeta, poznati Kineski zid. Naprosto, građevinske kompanije svijeta iz dna duše mrze kineske građevinske kompanije koje ispunja-

Reportaža

vaju i nemoguće rokove i uslove gradnje. Uporedite samo neku evropsku firmu koja za neboder od 50 spratova da rok izgradnje tri godine, na primjer, dok kineska građevinska kompanija tih istih 50 spratova izgradi i useli za svega tri mjeseca. To, dakle, nije fikcija nego surova realnost.

I, da, u ta tri mjeseca im nekako porastu i palme i trava i sve ostalo bilje i drveće. I u tom presađivanju biljaka imaju neke samo njima poznate trikove. Očima sam svojim gledao kako dizalica ujutro u duboku rupu stavlja palmu čije su grane zapakovane, svezane... Već navečer oslobode grane i palma visoka desetak metara izgleda kao da je nikla prije desetak ili više godina. I ne uvene...

Ni metroe Kinezi ne grade k'o ostali svijet. Nema nikakvih tunela niti specijalnih mašina koje dube rupe ispod grada. Kinezi sve lijepo ograde, bagerima iskopaju, polože beton, šine i sve ostale hrke što se meću u metro i onda sve odozgo lijepo zabetoniraju, posade travu ili naprave neko dječije igralište. Ili, opet, neku zgradu... Ako im usfali.

Već znate da većinu svjetskih mondenih centara posljednjih godina okupiraju novopečeni kineski milioneri i milijarder. Bogati arapski šeici su, za sada, na drugom mjestu. Međutim, dobar dio šangajskih bogataša kojima je mrsko putovati u Evropu da si kupe neko bijesno, unikatno, preskupo auto ili kakvu drugu zapadnjačku igraku, u Šangaju mogu ostvariti sve svoje hirove. Uz cijenu koja je desetak procenata viša, no ko mari. Barem ne čekaju na dopremu auta i ne zezaju se sa carinicima i špediterima.

U jednom od mnogih preširokih i predugačkih šangajskih bulevara smje-

stili su se dileri rijetkih i skupih automobila. U samo jednoj ulici možete naći predstavništva *Aston Martina*, *Bugattija*, *Ferarija*, *Labordžinija*, *Poršea*, *Bentlija*... I nemaju Kinezi previše vremena za čekanje. Gledao sam svojim očima - uđe čovjek u radnju, sjede u nakog zlatnog *Bentlija*, upali, ugasi, izađe, potpiše n'akav papir, ovi digoše izlog, ovaj opet sjede u auto, sjede mu i drugarica. I odoše. Uđe, kupi i... Ode. Ma ni deset minuta. Ja sam za prvi auto reklame na TV gledao godinu, pa banke obilazio još godinu, a što sam čekao na isporuku...

Kina je čudo i prije je bila, vjerovatno, no ja tek sad vidjeh svata čuda uživo.

Ali da su vrijedan i pametan narod, može se vidjeti na svakom koraku. I danju i noću uvijek neko nešto radi. Rukama, nogama, glavom... Svi nešto rade i doprinose i sebi i okolini, a i samoj Kini. Dobar dio stanovništva se drži tradicije i u odijevanju i u ponašanju, no nemali je i broj onih koje zapadne vrijednosti nisu zaobišle. U većini se slučajeva radi, kao i svugdje u svijetu, o mladim ljudima, ali i oni stariji se ubrzano prilagođavaju svim čudima i mogućnostima koje im pruža nagli razvoj.

I dalje ima dosta bicikala na ulici, no većina njih su na električni pogon. Malo ko, barem u Šangaju, vrti pedale. To rade u mnogobrojnim teretanama, još jednoj novotariji koja polagano osvaja Šangaj.

Znamo da Kinezi jedu rižu, pa im, samim tim, nije potreban hljeb. I niko ga, donedavno, nije ni jeo. No, posljednjih par godina pekare su postale nešto što Šangajci obožavaju. Niču jedna za drugom, a asortiman pekarskih delicija jednak je onom što nudi francuska ili italijanska kuhinja. Možda im zato te teretane i trebaju. Mada ne sretah debelog Kineza. Barem ovdje u Šangaju...

ZAŠTO SE VRATIO MISTER SMITH

E, sad, da l' u teretani skidaju kile ili mahmurluk - nisam shvatio. I za jedno i za drugo ima i razloga i potrebe. Zabavljaju se na sve nama poznate i nepoznate načine, no karaoke u svim varijantama su još uvijek neprevaziđen vid provoda. Tu su i disko klubovi nalik onima iz njujorških osamdesetih. U manjim klubovima, za raju, DJ-evi dolaze sa svojom muzikom direktno iz London ili Njujorka, tako da mladi Šangaja ne kasne u tom pogledu. Iako zvanično YouTube ovdje ima zakonsku blokadu, muzika ovako ili onako dopre do svojih konzumenata... Opet neki kineski trik.

Sve je više javnih mjesta na kojima je pušenje zabranjeno i prava je rijetkost pronaći kvalitetan restoran u kojem pored kafe sebi možete priuštiti i pokoji dim. Pokušali smo zapaliti u jednom od tržišnih centara, u restoranu koji dizajnom podsjeća na neki londonski u kome odsjedaju lordovi, gospoda i taj nivo. No mladi konobar je brzinom munje prišao stolu i na čistom oksfordskom

muthu, kao kuhar na brodu. Bilo mi je dobro, no ipak sam se vratio prije deset godina. I nisam se pokajao. U Kini više nije kao prije. Ja sam i otišao u Englesku isključivo iz ekonomskih razloga. Sada je odlično. Ovo je već drugi restoran koji sam otvorio za manje od deset godina. Kina se otvara prema svijetu, ljudi žive sve bolje i bolje... Naravno, i dalje ima mnogo siromašnih. Život na selu je jako težak, nije se baš lako prebaciti u grad i naći posao. No, oni koji su uporni, oni i uspiju i svakoga dana žive sve bolje i bolje - govori nam naš novi drug, mister Smith, kako ga ovdje prijatelji u šali zovu.

- Sin mi se školovao u Londonu i on se vratio, živi i radi ovdje u Šangaju. Kćerka još uvijek studira u Engleskoj i nije sigurna da će se vratiti. Za sada joj je važnije šta o svemu tome misli njen dečko. Ako počne razmišljati o kvalitetu života, vjerovatno će se i ona vrlo brzo vratiti ovamo u Šangaj ili u Hagzou. Tamo može voditi naš novi restoran i uživati - pri-

ŠTA SMO JELI U KINI

SVE SVE, AL' KINESKU NE

Moj me prijatelj Željko punih pet dana pripremao na kušanje kineske hrane. Malo smo razgovarali, malo mi je opisivao kineske specijalitete, a sve smo vrijeme rado i obilato ručavali u argentinskom restoranu. Dakle, mesina 'vako i 'nako.

Saznao sam za sve specijalitete i za bude i za crve i mačke i zmiye i sve ostale kineske delicije, no vrhunac je bila posjeta tržišnici. Tu sam definitivno odustao od svakog pokušaja da svoje iskustvo obogatim zanimljivim kineskim kulinarskim čarolijama.

Još kad je ona zmiya, prava pravcata, napustila stakleni akvarij i odšetala u mrak...

Probao sam prženu bananu umočenu u n'akav sos i škampe na štapiću (valjda su ono bili škampi, tako su izgledali, ličili su na škampe. Valjda...)

Da zaključimo - ako vas put nanese u ovaj dio svijeta, držite se riže, mesa i krompira, a valjda će i vama neko pokazati gdje se nalazi argentinski restoran u Šangaju.

engleskom zamolio da ne pušimo. Pobunili smo se i pokazali na starijeg gospodina koji je na drugom kraju restorana ispijao jutarnji espresso i palio jednu za drugom: **Izvinite, ali to je vlasnik restorana!**

Ne budemo lijeni, pridemo gazdi, pristojno se predstavimo i zamolimo da i mi ispušimo jednu, pa makar sjedili stol kraj njegovog.

- **Samo izvolite, pridružite mi se, zapalite, šta ćete popiti...** - ponovo tečan engleski i Kinez raspoložen za razgovor.

Bez kompjuterčića koji prevodi kineski na engleski i u rikverc.

- **Dugo sam radio u Engleskoj, u Pli-**

ča mister Smith.

Kada sam pregledao nekoliko hiljada fotografija koje sam napravio tokom ovih 15 dana boravka u Šangaju i Hangzou, shvatio sam da bi cjelovita reportaža morala imati više stranica nego cijeli ovaj broj magazina Start BiH. Stoga ćemo ovdje stati.

Više o Kini u nekom narednom tekstu. Jer o toj dalekoj i lijepoj zemlji se može pisati na mnogo načina.

Ovo je moj. Ovo je moja Kina. Znam da postoji i ona druga, možda mračnija, ne ovako sretna i optimistična. Ali, opet, ovo je moja Kina... ●

MAGAZIN START BIH PONOVO ORGANIZUJE IZBOR ZA NAGRADU EKREM TINJAK

Tražimo najbolju REPORTAŽU 2012. godine

Do kraja marta 2013. godine mogu se za nagradu "Ekrem Tinjak" prijaviti reportaže objavljene tokom ove godine u printanim i web medijima

Magazin Start BiH, uz podršku Ureda za slobodu medija OSCE iz Beča, raspisuje konkurs za novinarsku nagradu *Ekrem Tinjak*, koja će biti dodijeljena za najbolju reportažu objavljenu u printanim medijima (dnevne novine i magazini) i na web portalima tokom 2012. godine.

Radove na konkurs mogu do 31. marta 2013. prijaviti autori, redakcije i svi ostali koji su zapazili dobru reportažu.

Prijava mora sadržavati ime, prezime, kontakt autora i reportažu.

Dodjeljuje se jedna nagrada.

Autor najbolje reportaže dobiva skulpturu, rad akademskog kipara **Admira Halilovića**, diplomu, te novčanu nagradu u iznosu od 2.000 KM.

Pošiljke treba slati na adresu magazina Start BiH u Sarajevu, La Benevolencije 6 ili e-mailom redakcija@startbih.info.

Sve dodatne informacije mogu se dobiti u redakciji magazina Start BiH na telefon 033 260 210.

Nagrada *Ekrem Tinjak*, posvećena prerano preminulom uredniku i novinaru magazina Start BiH **Ekremu Tinjaku**, 2013. godine bit će dodi-

jeljena po drugi put.

Najbolju reportažu će birati žiri u kojem su bosanskohercegovački novinari profesionalci.

Ove godine u žiriju koji je birao prvog laureata nagrade *Ekrem Tinjak* bili su **Nađa Ridžić**, **Vildana Selimbegović**, **Faruk Borić**, **Samir Pinjagić**, **Asaf Bećirović**, **Dejan Jazvić**, **Željko Kopanja**, **Bakir Hadžiomerović**, **Almir Panjeta**, **Suzana Mijatović**, **Jasmin Maričić**, **Aleksandar Trifunović**, **Mladen Bošnjak**, **Duška Jurišić**, **Milan Šutalo**, **Milica Milojević** i **Dario Novalić**.

Njihov izbor objavljen je 26. marta, kada je u sarajevskoj Galeriji B. Smoje nagrada *Ekrem Tinjak* dodijeljena **Nidžari Ahmetašević**, novinarki *Slobodne Bosne*, za reportažu *Prijedorski logori smrti: Devetnaest godina tišine*, posvećenu 19. godišnjici raspuštanja logora Omarska i Trnopolje, objavljenu u augustu 2011. godine.

- Velika mi je čast što sam dobila nagradu koja nosi Ekremovo ime i nadam se da ću, bar dijelom, opravdati dodijeljenu nagradu i približiti se novinarstvu kakvo je Ekrem promovisao - rekla je Nidžara Ahmetašević nakon dodjele nagrade. ●

Plaćam, skupljam, ostvarujem!

Sviđa mi se!

PLAĆAJTE karticama Raiffeisen banke kod partnera programa nagrađivanja* i **SKUPLJAJTE** Raiffeisen sviđalice (bodove)

OSTVARITE POPUSTE ili osvojite **NAGRADE** koje Vam donose prikupljene Raiffeisen sviđalice

Program nagrađivanja "Sviđa mi se!" će Vam se svidjeti jer:

- potpuno je **BESPLATAN**
- automatizovan je i od Vas ne zahtijeva nikakvu registraciju i evidenciju sviđalica
- **GARANTUJE VAM NAGRADU** čim skupite odgovarajući broj sviđalica
- traje stalno - nema vremenskog ograničenja
- vrijedi za sve sadašnje i buduće korisnike kartica Raiffeisen banke

* Spisak partnera programa nagrađivanja "Sviđa mi se!" sa kojima Banka ima potpisan ugovor možete pogledati na www.raiffeisenbank.ba

Skeniranjem QR code-a saznajte više informacija o programu nagrađivanja.

Raiffeisen direkt info: 033 75 50 10
www.raiffeisenbank.ba

**Raiffeisen
BANK**

Najbolji su sa nama!

NOGOMETNI/FUDBALSKI SAVEZ BIH I NVO OTVORENA MREŽA

Jedan život više

1. utakmica: Selekcija novinara-Selekcija FK Željezničar i FK Sarajevo
2. utakmica: Selekcija N/FSBiH-Selekcija Otvorena mreže
3. utakmica : Humane zvijezde-Bh. asovi

Centar Skenderija mala dvorana D1

Srijeda, 26.12. Početak u 18 sati

cijena
2KM

BESPLATNI MALI OGLASI

033 212 160, 032 245 346

SMS OGLASI: 091 110 500 (1 objava), 091 210 501 (4 objave)

REKLAMNI OGLASI: 033 444 354

www.superoglas.ba

RADIO M

www.radiom.net

RADIO
KOJI SE
NIKAD
NE GASI

SARAJEVO 98,7 MHz FM, ZENICA 89,80 MHz, TUZLA 106,30 MHz, BANJA LUKA 104,20 MHz

OGLASNIK

Pošaljite svoj oglas kao SMS

091 910 106

(sve mobilne mreže)

0-24

• Prilikom slanja SMS-a potrebno je najprije ukucati riječ **OGLAS** razmak te tekst oglasa. •

Svi oglasi poslani na gore navedeni broj biće objavljen sa crnom pozadinom i bijelim slovima i biće istaknutiji od ostalih oglasa u novin.

primjer oglasa

Audi A3 1.8T, g. 1998
siva metalik
prešao 155.000 KM
koža el. retrovizori,
al. felge
(cijena po dogovoru)

033/000-000

Da, u stvari, Hugo Rafael Chávez Frías ili Ugo Čavez ili još češće, pogrešno, Hugo Čavez, sam je sebe najbolje opisao u jednoj riječi *candanga*. To je riječ koja se u Venecueli, zemlji kojoj je Chávez predsjednik od 2. februara 1999. godine, označava ili onaj ko je prijeke naravi ili onaj ko je sklon nestašlucima.

Chávez je, tvrde njegovi biografi, i jedno i drugo...

ODRASTAO KOD BAKE

A šta drugo očekivati od potpukovnika koji je komandovao elitnom venecuelanskom *Pado-branskom brigadom*, jedinicom koja je na glasu bila i daleko izvan Venecuele?

El Komandante, kako po tome Cháveza i danas zovu njegovi birači iz sirotinjskih dijelova Venecuele, sebe kao *candanga* definisao je u *Twitter* adresi twitter.com/chavezcandanga kad se u aprilu 2010. nakačio na tu društvenu mrežu. Treba li reći da je odmah izazvao veliku pažnju i za tek nešto više od jednog dana skupio više od 92.000 sljedbenika?

Danas Cháveza na *Twitteru* slijedi 3.803.609 ljudi, on slijedi 23 njih... Za Cháveza se, inače, tvrdi da je *ovisnik o kompjuterima*, kažu da se *Twitterom* bavljao i u julu prošle godine dok se na Kubi liječio od prvog raka. Ostalo je zapisano da je u više od 40 poruka tokom samo jedne sedmice, odobrio budžet za sakupljanje smeća u glavnom venecuelanskom gradu Karakasu, razradio planove za urbanističko uređenje grada, a bodrio je i venecuelansku fudbalsku reprezentaciju.

- **Po mom skromnom mišljenju, ukrali su nam pobjednički gol... i ovim ne želim nikoga da vrijeđam** - napisao je nakon utakmice Venecuele i Paragvaja.

No, na *Twitteru* ga nema od 1. novembra ove godine kad je zapisao *Felicito a los y las Graduandas de la I Cohorte del Diplomado en Saberes Africanos! Viva la Madre Africa!!* Chávez je ponovo na liječenju na Kubi, ponovo je operisao rak, ponovo mu se stanje zakompliko-

Candango se ne da raku

Venecuelanski predsjednik, koji se na Kubi oporavlja od još jedne operacije raka, jednostavno je bio predodređen da postane latinoamerički kamenčić u cipeli američkog imperijalizma jer svoje ideje može finansirati venecuelanskom naftom

valo i ponovo se, tako bar tvrdi venecuelanski ministar komunikacija Ernesto Villegas, oporavlja.

- **Već je razgovarao s najbližim članovima porodice. Oporavak ide sporo, ali uspješno** - rekao je 17. decembra čovjek koji je samo koji dan ranije vijest da se Chávezovo stanje nakon operacije iznenada zakomplikovalo objavio glasom koji je drhtao od tuge...

RAK

Hugu Rafaelu Chávezu Fríasu je nedavno dijagnosticiran još jedan maligni tumor u predjelu karlice, zbog čega je ponovo morao biti operisan.

Prvi put je karlicu operisao u junu 2011. kada mu

je dijagnosticiran rak, a ozbiljniji zahvat imao je prilikom treće operacije, kad mu je iz predjela karlice izvađen tumor veličine oko dva centimetra. Nakon te operacije, pa hemoterapije i radioterapije koje je prošao na Kubi, Chavez je izjavio da se potpuno izliječio.

PETRODOLARI

Računa se da je u prvih deset godina vladavine Huga Rafaela Cháveza Fríasa Venecuela zaradila oko 700 milijardi dolara od nafte. Domaći hroničari su izračunali da je za nekih pet, šest godina Chávez prijateljskim režimima u Latinskoj Americi dao oko 30 milijardi dolara, a da je samo Kubi u novcu i nafti dao oko 14 milijardi dolara.

Milijarde su otišle na pomoć prijateljskim režimima Eva Moralesa u Boliviji, Rafaela Coreye u Ekvadoru, Daniela Ortege u Nikaragvi i Cristine Kirschner u Argentini.

Chávez je u jednom trenutku 2008. godine zaprijetio Amerikancima da će im zavrnuti naftne slavine ako nastave da ga pritiskaju i ruše, ali to nije bilo baš vjerovatno, jer je američko tržište izuzetno važno za Venecuelu.

Ipak, Chávez preko Irana, Kine i Japana pokušava da osigura nova tržišta za venecuelansku naftu. Stručnjaci tvrde da su venecuelanske rezerve 175 milijardi barela, ali Chávez kaže da je to pogrešno i da su one 316 milijardi barela.

Chávez je rođen 28. jula 1954. u gradu Sabaneta u venecuelanskoj pokrajini Barina. Drugo je od šestero djece u braku dvoje učitelja - Huga de los Reyes Cháveza i Elene Frías de Chávez, toliko siromašnih da je on s bratom Adánom odrastao kod bake Rose Ines Chávez. Tih godina zanimali su ga slikanje, pjevanje i bejzbol, ali se sa 17 godina upisao na vojnu akademiju, koju je završio 1975. i postao potporučnik inženjerskih jedinica, pa je odmah upisao političke nauke u Karakasu na Univerzitetu Simón Bolívar, koje nika da nije završio.

Dok je studirao Chávez je s kolegama razvio ljevičarsko-nacionalističku doktrinu *bolivarizam*, koje je, tvrdi se, bila utemeljena u panameričkim promišljanjima i idejama revolucionara Simóna Bolívara i peruanskog predsjednika Juana Velascoa Alvarada, kombinovanim s učenjima različitih socijalističkih i komunističkih lidera. Paralelno s politikom, Chávez je u to doba pisao pjesme, priče i pozorišna djela, a i intenzivno se bavio sportom i s timom *Criollos de Venezuela* igrao bejzbol i softball u nacionalom prvenstvu.

U uniformi je proveo 17 godina. Osim što je komandovao elitnim padobrancima, bio je, između ostalog, i predavač na venecuelanskoj vojnoj akademiji gdje su ga upamtili zbog vatrenih govora i radikalnih kritika venecuelanske vlade i društva. Potpukovnik je, međutim, postao sa 36 godina i možda bi danas već bio i general da *candanga*, kakav već jeste, nije odlučio preći s riječi na djela. Jednostavno je 4. februara 1992. godine postrojio pet različitih jedinica vojske Venecuele i poslao ih da u Karakasu zauzmu najvažnije strateške tačke.

BANKE GA FINANSIRALE

To se, u principu zove *vojni puč*, poslije kojeg se, kad ne uspije, nekog strijelja, no, Venecuela je to... Pobunjeni vojnici su zajedno s pobunjenim civilima zauzeli neke gradove u unutrašnjosti - Valensiju, Marakaibo, Marakej, ali, u Karakasu je pošlo loše, vojnici su mu se razbježali i Chávez je na koncu s malom grupom vojnika opkoljen u zgradi Historijskog muzeja. Krajnji rezultat: 14 mrtvih vojnika, 50 ranjenih vojnika i 80 ranjenih civila.

Komandant pobune, potpukovnik padobra-

Sa Obamom

nica pojavio se na nacionalnoj televiziji, pozvao svoje sljedbenike da polože oružje.

- Nismo uspjeli. Zatajili smo, za sada. Ali, Venecuela se mora promijeniti. Ovim putem naša zemlja ne može dalje. Niko ne može tražiti da gladni ljudi brane demokraciju - rekao je potpukov-

Sa Ahmedinedžadom

nik Chávez.

Zbog narušavanja ustavnog poretka otišao je u zatvor i tamo napisao knjigu *Kako izaći iz lavirinta*.

E, sad, po nekim izvorima Chávez je osuđen na dvije godine, po drugim ga je nakon dvije godine pomilovao tadašnji predsjednik Vene-

cuele Rafael Antonio Caldera Rodríguez. U svakom slučaju, ostaje zabilježeno da je u zatvoru imao problema s očima i da je uprkos operaciji i medicinskim tretmanima, njegov vid trajno oštećen, ali i da je uprkos neuspjehom puču u očima mnogim siromašnih stanovnika Venecuele postao jedini ko je u venecuelanskom društvu ustao protiv vladavine korupcije i kleptokracije.

Pokret za petu republiku, svoju prvu stranku, Chávez je osnovao kad se dočepao slobode, a u prvu predsjedničku kampanju krenuo je

DVA PUTA RAZVEDEN

Hugo Rafael Chávez Frías se ženio dva puta. Prva žena, Nancy Colmenares, bila je iz siromašne porodice u njegovom rodnom Sabanetu. Taj brak potrajao je 18 godina, a iz njega je ostalo troje djece Rosa Virginia, María Gabriela i Hugo Rafael.

Druga žena bila mu je novinarka Marisabel Rodríguez Chávez od koje se razveo 2000. Iz tog braka ima kći Rosinés. Po dostupnim podacima, kćeri Rosa i María rodile su mu unuke.

Za Cháveza se tvrdi da je ženskar i da je imao brojne afere tokom oba braka. Međutim, sve su nedokazane osim one sa istoričarom Hermom Marksman, s kojom je tokom prvog braka devet godina održavao vezu.

1998. i na svom programu *bolivarizma*, naravno, pobijedio. Chávez i njegove pristaše tvrdili su da grade temelje nove republike koja bi zamijenila postojeću kojom vladađu bogate kaste i bogate se na račun naroda. Tu kampanju su, navodi se kao kuriozitet, s milionima dolara pogurale strane banke, između ostalih i španske Banco Bilbao Vizcaya Argentaria, te Banco Santander, koje su bile vlasnice najvećih venecuelanskih domaćih banaka. Na početku kampanje, zapisano je u arhivama, iza Cháveza stajalo je tridesetak odsto Venecuelanaca, na kraju je

pobijedio s 56 odsto glasova.

Već 2. februara 1999. najavio je, a odmah zatim i pokrenuo plan *Bolivar 2000* koji je predviđao gradnju puteva i kuća, te masovnu vakcinaciju stanovništva. Paralelno s tim je zaustavio planiranu privatizaciju sistema socijalnog osiguranja, industrije aluminija i naftnog sektora, potom je na referendumu dobio 72 odsto glasova podrške za novi Ustav koji je na snazi od decembra te 1999. godine.

Tim Ustavom je predsjednički mandat proširen sa četiri na šest godina, proširene su i ovlasti predsjednika Venecuele, a bili su predviđeni i novi izbori za predsjednika Republike i Narodnu skupštinu kao vrhovno zakonodavno tijelo. Izbori su i održani sedam mjeseci kasnije, 23. jula 2000., Chávez je na njima dobio 60 odsto glasova, a koalicija okupljena oko njega zasljebla je na dvije trećine mjesta u Narodnoj skupštini. Krajem te godine održani su i lokalni izbori koje je, ponovo, dobila Chávezova koalicija, a u međuvremenu je predsjednik Venecuele malo pritiskao sindikate i obezbijedio sebi i kontrolu sindikalnih izbora na državnom nivou. Treba li biti puno pametan da bi se skontalo šta jednom potpukovniku padobranaca, *candangi*, a fanatičnom socijalisti znači kontrola izvršne i zakonodavne vlasti te sindikata, *prirodnih saveznika revolucije*? Koji su, u tom trenutku, baš kao i srednja i viša klasa, zajedno sa gotovo svim privatnim medijima u zemlji, bili više nego neprijateljski raspoloženi prema aktuelnom predsjedniku.

U prvim godinama ovog mandata Chávez je proveo niz reformi.

KIDNAPOVALI SU ME

Pokrenuo je program za pravedniju raspodjelu zemlje, što se imalo odraziti na bolji socijalni status siromašnijih. Smanjio je stopu smrtnosti novorođenčadi, uveo je besplatno zdravstvo, te besplatno osnovno i srednje školovanje za sve građane. Do početka decembra 2001. njegova vlada uspjela je smanjiti inflaciju na 13,4 odsto, što je u prethodnih 14 godina bila najniža inflacija, a podigao je i privredni rast za jedan posto.

Biografi sa *Wikipedie* bilježe da je to ipak dovelo do političke polarizacije u zemlji i pomalo zbrzano iznose podatak da je *rezultat* toga 12. aprila 2002. bio vojni udar kojim je opozicija preuzela vlast, ali samo na kratko.

- Zbog velike podrške među vojnicima, Chávez je vraćen na predsjedničku funkciju dva dana kasnije, 14. aprila. U decembru iste godine počeo je veliki štrajk u naf-

tnoj industriji koji je trajao dva mjeseca, izazvan Chávezovim pokušajima da promijeni uprave državnih naftnih kompanija i otpusti 18.000 radnika - navodi ovaj izvor.

Drugi izvori su nešto detaljniji: opozicija nije mirovala, pa je 9. aprila 2002. sindikalni lider Carlos Ortega proglasio dvodnevni štrajk.

- Hiljade ljudi izašlo je na ulice dva dana

lo do sučeljavanja protestanata začuli su se pucnji i došlo je do nasilja. U tom periodu, od 9. do 11. aprila sve TV i radio stanice u zemlji prenosile su brojne Chávezove govore i govore drugih funkcionera u njegovoj vladi, te emitirale provladin program. Signal onih TV i radio stanica koje su odbile podržati provladinu politiku bio je ome-

Sa Kastrom

KASTRO

Iako Hugo Rafael Chávez Frías kaže *sve svoje snage i svoj život ću staviti na oltar izgradnje socijalizma za 21. vijek u mojoj zemlji*, on je pragmatičan i dobro se ograđuje.

Vidi se to i iz odgovora kojeg je Seanu Pennu dao na pitanje koja je razlika između njega i Fidela Kastroa.

- Ima ih više. Kastro je komunista, ja nisam. Ja sam socijaldemokrata. Fidel je marksista-lenjinista, a ja nisam. I još nešto. Fidel je ateista, a ja nisam, ja vjerujem u Boga.

Jednog dana sam razgovarao sa Kastrom o Bogu i Kristu. Ja sam hrišćanin, rekao sam mu. Ja vjerujem u Jevanđelje i Krista. On mi je rekao da on ne vjeruje. Jednostavno ne vjeruje. U više navrata sam Kastro mi je rekao da Venecuela nije Kuba i da ovo vrijeme nisu šezdesete godine kada se rađala kubanska revolucija. Venecuela, svakako, želi da ima demokratski socijalizam. Kastro je bio moj uzor i moj učitelj. Ali, ne u ideologiji, nego u strategiji... - rekao je Chávez.

kasnije i uputilo se ka sjedištu državne naftne kompanije *Petróleos de Venezuela* da bi odbranili upravu koja je dobila kolektivni otkaz. Organizatori štrajka preusmjerili su štrajk ka predsjedničkoj palači *Miraflores*, ispred koje su se već okupljali protestanti koji su podržavali Cháveza. Kada je doš-

tan - navode ovi izori.

Uprkos tome medijskom pritisku uskoro se na TV ekranima i radiju pojavio komandant venecuelanske vojske Lucas Rincón Romero i objavio da je Chávez dao ostavku, da je uhapšen i zatvoren u vojnoj bazi na ostrvu Orčila. Vojska je za privremenog predsjednika proglasila *Pedra Carmona* koji je pola sata kasnije opozvao sve Chávezove veće socijalne i ekonomske reforme, uključujući fiksiranje cijene nafte, te vraćanje proizvodnih kvota na nivo iz perioda prije Cháveza.

Carmona je raspustio Narodnu skupštinu i sudstvo, Venecueli vratio službeni naziv *Republika Venezuela* kojeg je Chávez promijenio u *Bolivijanska republika Venezuela*.

Nakon Carmoninog proglašenja došlo je do ustanaka Chávezovih pristalica u Karakasu, a vojnici odani Chávezu krenuli su u ponovno

ISUS JE SOCIJALISTA

U rubrici *vjeroispovijest* u biografijama Huga Rafaela Cháveza Fríasa piše da je katolik, a da mu se partija danas zove *Ujedinjena socijalistička partija Venecuele*.

Tvrdi se i da je Chávez u jednom trenutku želio postati svećenik, a danas korijene svoje socijalističke politike smješta u učenje Isusa Krista, te često ponavlja slogan *Krist je re-*

volucija!

Iako je veliki zagovornik teze da je vjera privatna stvar, Chávez je tokom svog predsjednikovanja otvoreno raspravljao o svojim vjerskim stavovima.

Zabilježeni su njegovi *nesporazumi* i s katoličkim klerom i protestantskim grupama poput *New Tribes Mission* u Venecueli.

ALO, PRESIDENTE

Jedan od odgovora na pitanje tajne uspjeha Huga Rafaela Cháveza Fríasa je TV ekran. Već na početku svoje vladavine u maju 1999. godine, on je na nacionalnu televiziju uveo svoju nedjeljnu emisiju *Alo, presidente*, koja se od tada emituje svakog vikenda.

Program se uglavnom emituje iz palate *Miraflores* uživo, ponekad ide iz TV studija ili sa obala Orinoka ili iz nekog sela u unutrašnjosti, sa obale mora, iz fabrike...

Program vodi lično Chávez i nikada se ne zna šta će biti tema, koliko će trajati, ko su gosti, kakve su poruke, a traje i do osam sati u komadu.

Gosti su mu bili, na primjer, **Diego Maradona**, **Sean Penn**, **Naomi Campbell**... U vrijeme kada se spekulisalo da je umro **Fidel Kastro**, Chávez ga je nazvao telefonom iz studija i počeo sa njim pričati na engleskom da bi i Amerikanci, koji su lansirali vijest o njegovoj smrti, shvatili da razgovara sa živim čovjekom.

U jednoj od tih emisija, dok su saopštavane vijesti o novim krvoprolićima na iračkom ratištu, Chávez se, misleći na **Georga Busha Jr.** zapitao pred kamerama *Šta radi taj pijani ludak u Iraku*, a za vrijeme zategnutih odnosa sa Kolumbijom pozvao je kolumbijskog predsjednika **Alvara Uribea** da spor riješe njih dvojica - u dvoboju.

Nekadašnjeg meksičkog predsjednika **Vicentea Foxa** nazvao je *američkom pudlicom*,

peruanskog predsjednika **Alana Garcíu** da je pokrao glasove protivkandidatu ljevice... Dok to izaziva diplomatske skandale na raznim stranama, venezuelansko gledalište pomno sluša šta će predsjednik reći, jer on u tim improvizovanim nastupima saopštava i značajne odluke, smjenjuje ministre, najavljuje reforme... Hroničari su izračunali da je on za deset godina sa TV ekrana pokrenuo 500 tema i saopštio nekih 800 odluka, a kritičari su izračunali da jedna emisija košta 55.000 eura.

- **Divim se Hugu. Mnogo mi se dopada kao ličnost. Jedno mogu da kažem... Ne bi trebalo da stalno bude na televiziji** - rekao je režiser **Oliver Stone** nakon promocije svog dokumentarca *South of the Border*, kojeg čine neformalni intervjui sa Chávezom i šesticom njegovih saveznika, od predsjednika Bolivije **Eva Moralesa** do kubanskog lidera **Raula Kastroa**.

Sa Sean Pennom

osvajanje vlasti. Ubrzo su uspeli zauzeti predsjedničku palaču i oslobodili Cháveza.

- **Kidnapovali su me. Lažu da sam podnio ostavku. Nikada mi tako nešto nije ni palo na um. A sada krećemo tamo gdje smo stali prije nedjelju dana** - rekao je Chávez koji je vraćen na vlast već 13. aprila.

KAPITALIZAM NIJE PUT

Utvrdivši vlast, Chávez je ponovno imenovao Rincóna za komandanta venezuelanske vojske, a 2003. i za ministra unutrašnjih poslova, navode ovi izvori.

Tu negdje počeo je i njegov žestoki sukob sa SAD, koji je kulminirao prije nekoliko mjeseci, kada je, na vijest da i nova brazilska predsjednica ima rak, on optužio Amerikance da svoje protivnike u Latinskoj Americi ubijaju i na taj način. No, vratimo se u 2002.: čim se vratio na vlast, Chávez je ustvrdio da je avion s oznakama SAD sletio u vojnu bazu u kojoj je bio zatvoren, a 14. maja 2002. objavio je i da ima konačan dokaz da je vojska SAD umiješana u državni udar jer je tokom pokušaja puča venezuelanski radar snimio nekoliko vojnih brodova SAD i jedan avion u vodama Venecuele i njenom vazдушnom prostoru. Američki ambasador u Karakasu odgovorio je na te optužbe tvrdnjom da je američka Ambasada znala za pripremu vojnog udara i da je o tome obavijestila Cháveza.

U oktobru iste godine pokušao je još jedan državni udar, a u novembru je Chávez izbjegao atentat na povratku s puta po Evropi. poslije toga je smijenio 60 generala i

počistio vojni vrh u kojeg je doveo svoje ljude. Tada je odlučio još više razvijati socijalni program i naftnim kompanijama je nametnuo državnu kontrolu da bi iz njihovih

prihoda dobio više para. Po ovim izvorima, to je dovelo do novih protesta radnika i šefova naftne industrije, na šta je Chávez odgovorio otpuštanjem onih 18.000 zaposlenih koje je optužio za loše upravljanje i korupciju.

Slijede godine *misija* - u julu 2003. pokrenuo je *Misiju Robinson* kojom je želio naučiti čitati, pisati i računati više od milion i po nepismenih Venezuelanaca, u oktobru te godine pokrenuo je *Misiju Guaicaipuru* kojom je želio očuvati život, vjeru, zemlju, kulturu autohtonog stanovništva, pa *Misiju Sucra* kojom je osigurao besplatno visokoškolsko obrazovanje i završavanja osnovne škole za dva miliona ljudi... Ni opozicija ne miruje, pa je te 2003. organizovala referendum za njegov opoziv na

kojem je 59 odsto onih koji su izašli odlučilo da Chávez ostane predsjednik.

A predsjednik je obećao da će udvostručiti napore za smanjenje siromaštva i da će proširiti dijalog sa svojim političkim protivnicima.

- **U praksi je taj dijalog izgledao tako da su ubrzo neki opozicioni čelnici osuđeni zbog zavjere i primanje novca iz stranih fondova s ciljem rušenja vlasti. U martu 2005. Chávezova je vlada progurala više zakona kojima se izvan zakona stavljala svaka kleveta javnih dužnosnika, za šta se moglo dobiti i 40 mjeseci zatvora** - navode neki izvori.

Iste godine Chávez je javno objavio da je Zo-

DVA KARAKTERA

Gabrijel Garsija Marques je za Huga Cháveza rekao da *ima najmanje dva karaktera. Jedan koji bi mogao da uljepša svijet i jedan despot*.

- **Postoji jedan Chávez kojem je sreća ukazala šansu da spase zemlju. Drugi je zaneseni sanjar koji bi mogao da uđe u istoriju kao još jedan despot** - tvrdi **Markes**.

na američke slobodne trgovine FTAA *mr-tva*, jer se neoliberalni model razvoja nije pokazao dobar za stanovnike Latinske Amerike i obećao da će ponuditi alternativni, antikapitalistički model kojim će povećati trgovinu i ojačati veze između Venecuele, Argentine i Brazila. Poželio je i da zemlje Latinske Amerike uspostave vojni savez nalik NATO-u, pa je Venecuela prvo smanjila narudžbe, a potom i ukinula nabavke vojne opreme iz SAD i preorijentisala se na Brazil, Rusiju, Kinu i Španiju, a lično Chávez je zatražio od svih američkih vojnika koji borave u Venecueli da napuste zemlju.

Novi predsjednički mandat Hugo Rafael Chávez Frías obezbijedio je tijesnom pobjedom na izborima ove jeseni. Dužnost bi trebao, sam od sebe, preuzeti 10. januara 2013., ako mu to zdravlje i kubanski doktori koji ga liječe, budu dozvolili. Njegovi protivnici tvrde da je rak agresivno uznapredovao i da će Chávez živjeti još maksimalno dva do tri mjeseca. Njegovi prijatelji ne kažu ništa. Jer, sigurni su, on je u zadnjih 13 godina vladanja Venecuelom dovoljno dokazao da zahvaljujući vlastitim bogatstvima svi mogu živjeti puno bolje i da zato *bolivarizam* živi s njim ili bez njega.

- **Uvjeran sam da je put ka novom, boljem svijetu moguć i da taj put nije kapitalizam već socijalizam** - kaže Chávez sam. ●

MAFIJA, PRIČA O NASTANKU ORGANIZACIJE KOJA NI U DRUGOJ DECENIJI SVOG DRUGOG VIJEKA NE POKAZ

Ness i Dewey: Zablude i

Magazin Start BiH u nekoliko nastavaka podsjeća na vremena u kojima je u SAD jačala mafija, ali će i pratiti razvoj organizovanog kriminala do danas, kada uz ovu američku, najpoznatiju, svijet termin mafija koristi i sa prefiksima ruska, kolumbijska, balkanska, kineska, japanska...

Eliot Ness i Nesalomljivi

Kada se pomisli na rat kojeg su američke vlasti tridesetih godina prošlog vijeka vodile protiv Mafije, dva imena jednostavno sama isplivaju. Mnogo je poznatiji, češće spominjan, ali i neuspješniji agent američkog Ministarstva pravde **Eliot Ness**, mada je za američku istoriju njujorški tužilac i kasnije guverner te države **Thomas Edmund Dewey** puno značajniji.

Dewey je u istoriji zapisan kao čovjek koji je **Charlesa Luckyja Luciana** prvo spakovao u zatvor, a potom i deportovao za Italiju, dok se Nessu obično pripisuje pobjeda nad drugim velikm mafijašem iz tog doba, čikaškim capom di tutti capi **Alphonsom Alom Caponeom**.

JEDAN PLUS DEVET

A to je pogrešno. Nessova biografija puna je *ko* šipak zasluga, međutim, Caponea nije on dotukao. Uradili su to agenti američkog Ministarstva finansija. Ness i njegovi *The Untouchables*, *Nesalomivi* ili *Nedodirljivi*, kako su ih zvali, jesu skupili hiljade dokaza o Caponeovom kršenju *Volstead acta* kako je bilo službeno ime dokumenta kojim je uvedena prohibicija, ali tužioci su od te optužnice odustali.

Ness, sin norveških useljenika, rođen u Chicagu 19. aprila 1903., karijeru čuvara zakona započeo je kao agent Ministarstva finansija u svom rodnom gradu po jednim podacima 1926., a drugim 1927., ali je već 1928. godinu prebačen u Ministarstvo pravde i zadužen je da se uhvati u koštac s kršenjem zabrane alkohola.

la. Uradio je to ozbiljno.

Da se nešto mora uraditi u Chicagu, bilo je jasno kad je tadašnji američki predsjednik **Herbert Hoover** pobjesnio nakon što je dobio izvještaje o Caponeovom bogatstvu i bahatosti s kojom se on ismijava saveznm vlastima. Po direktnom nalogu američkog ministra finansija **Andrewa Mellona**, okružni čikaški tužilac **George Emmerson P. Johnson** dobio je je zadatak da pronade poštene ljude koji će srediti Caponea. Impre-

OKAZUJE ZNAKE SLABLJENJA (V)

i istine

sioniran Nessovim stavovima pozvao ga je na razgovor i odmah nakon toga dodijelio mu je da vodi tu operaciju.

Ness je morao izabrati *ne više od dvanaest ljudi* za ovaj poseban tim koji je trebao udariti Caponea tamo gdje najviše boli - u njegov novčanik. Zaključak je bio da ako tim uspije zatvoriti mafijaševe izvore prihoda, Capone gubi moć da si kupi zaštitu i usluge. U početku je Ness odabrao pedesetak ljudi, taj broj brzo je sveo na 15, a onda je detaljnim provjerkama ostalo njih devet.

Istorija pamti da su uz Nessa *The Untouchables* bili irski sportski i fitness entuzijast **Marty Lahart**, tvrd i nenametljiv čovjek koji je jednom bio i stražar u redu smrti u *Sing Singu* **Sam Seager**, potom ogromni, mišićavi, crnokosi **Irac Barney Cloonan**, pa briljantan istraživač s tijelom i čvrstoćom sagrađenim u football timu *Colgate University* **Lyle Chapman**, bivši državni policajac iz Pennsylvanije **Tom Friel**, legendarni genij za praćenje ljudi u automobilima **Joe Leeson**, pa čovjek običnog izgleda, ali izuzetno hrabar i stručnjak za telefone **Pavao Robsky**, još jedan čovjek nenametljivog izgleda, ali s posebnim talentom za apsorpciju i analiziranje činjenica **Mike King**, te ogromni bivši profesionalni nogometaš, indijanskog porijekla **Bill Gardner**.

Njima je zadatak bio da unište pecare povezane s Caponeom i prikupe dokaze o mafijaškom udruživanju na kršenju saveznih zakona. Procjenjivalo se, tvrde današnji izvori, da je cijeli posao sa alkoholom Mafiji godišnje donosio 75 miliona dolara. Na to su Ness i njegovih devet agenata udarili

u oktobru 1929. Koristili su nadzor, anonimne dojave, prisluškivali prije svega telefone u *Montmartre Cafeu*, sjedištu Alovog brata **Ralph**a. Računa se da su u prvih šest mjeseci rada *Nesalomivi* zatvorili 19 destilerija i šest glavnih pivara i time Caponeu iz novčanika izbili najmanje milion dolara.

Nadimak *The Untouchables* ova ekipa dobila je od novinara *Chicago Tribunea* 1930. nakon što je Ness na pres konferenciji objavio kako ga je Capone pokušao podmititi. Dan ranije je u sjedište *Nesalomivih* došao Caponeov izaslanik i Nessu ponudio 2.000 dolara odmah da zaustavi svoje akcije, a potom i 2.000 dolara svake sedmice, samo da *bude miran*. Ness je poludio, istjerao ga van, odmah sazvao novinare i objavio da Capone ne može kupiti ni njega ni bilo koga od njegovih ljudi i da je njihova misija nezaustavljiva. Tad je shvatio i da su mu novinari saveznici i zauvijek je nastavio odlično sarađivati s njima, što mu je donijelo i nadimak *Eliot Press*.

PIJAN POBJEGAO S MJESTA NESREĆE

Eliot Ness je rođen 19. aprila 1903. u Chicagu, Illinois. Bio je najmlađi od petero djece norveških doseljenika **Petera**, koji je bio pekar, i **Emme Ness**.

Rođen je kad su njegov brat i tri sestre već bili svoji ljudi, sestre su imale porodice i djecu, pa je mali Eliot dobio neuobičajeno veliku pažnju i naklonost i od roditelja i od brata i sestara. Kasnije je pričao da je to pomoglo oblikovati njegov čvrst pogled na zakon i red i njegovu odluku da provođenje zakona izabere kao profesiju.

Agent Ministarstva finansija postao je na nalogor najboljeg druga **Alexandera Jamiea**, agenta tada *Bureau of Investigation*, koji će 1935. postati FBI, *Federal Bureau of Investigation*.

Ženio se tri puta, sa **Ednom Staley** bio je u braku od 1929. do 1938., sa ilustratorkom **Evaline**

jere često sam bio svjedok nasilne smrti. Misliš, na kraju, da te ništa ne može smesti, da su ti živci nesavladivi. Ipak, gledajući dolje na to poznato lice, shvatio sam da je smrt nešto na šta nikada nismo ogrubjeli - bila je Nessova reakcija kojom su njegovi biografi pokušali opisati njegov karaktter.

Tad nekako je on poželio jako javno poniziti Caponea i Basileovo ubistvo bilo je signal da se krene u akciju.

Tokom dotadašnjih uspješnih napada na Caponeove pogone, Ness je zaplijenio 45 kamiona raznih vrsta, većinom novih. Vlada je ugovorila novu garažu u kojoj će čekati prodaju na licitaciji, a Ness je odlučio da ih lično pra-

Ness od 1939. do 1945., a umjetnicom **Elisabeth Andersen Seaver** od 1946. do smrti. S njom je usvojio i sina **Roberta Warren**a Nessa.

U biografiji mu je zapisano i da je ugled počeo gubiti nakon što je, kao direktor Sektora za socijalnu zaštitu Savezne sigurnosne agencije u Washingtonu, jedne noći 1942., sa suprugom **Evaline**, nakon jednog tuluma pijan bio umiješan u saobraćajnu nesreću. Problem je bio što je otišao sa mjesta nesreće, a onda sutra pokušao sve zataškati.

Kažu da se još na fakultetu zagrijao za *jiujitsu* i da je trenirao najmanje tri puta sedmično, a bio je i dobar strijelac. Pucati ga je naučio **Jamie**. Bio je dobar učenik i strastveni čitalac, a omiljeni autor bio mu je **Arthur Conan Doyle** i njegov *Sherlock Holmes*.

ti na novu lokaciju, ali i da ih iskoristi za psihološki udarac na Caponea.

Svi kamioni pažljivo su ispolirani do visokog sjaja, pažljivo su probrani vozači, pa kad je sve bilo spremno, Ness je telefonom pozvao Caponea u njegovom sjedištu u *Lexington Hotelu*.

- **Pa, Snorkey** - oslovio je Ness Caponea nadimkom kojim su ga zvali samo bliski prijatelji - **Htio sam ti reći da ako pogledaš kroz svoje prednje prozore dolje na Michigan Avenue točno u 11, vidjet ćeš nešto što bi te trebalo zanimati.**

- **Šta ti je** - pitao je znatiželjni Capone.

- **Dovoljno je pogledati i vidjet ćeš** - odgovorio je Ness prije nego što je spustio slušalicu.

Povorka je tačno u 11 došla do *Lexington Hotela*. Prolazila je vrlo sporo, izazvala žestoko gloženje među Caponeovim gangsterima oko hotela, a Ness je mogao vidjeti divlje gestikulacije i konfuziju na Caponeovo balkonu.

Bio je to veliki dan za Nessa i njegov tim.

- **Ono što smo učinili tog dana bio je najluđi potez u kaznenoj povijesti... The Untouchables su u svojim zubima osjetili bacil prkosa, a on je sigurno shvatio da smo bili spremni boriti se do kraja** - pričao je Ness kasnije.

S druge strane, svjedoci iz Mafije kažu da je Ness uspio žestoko naljutiti Caponea i da su dugo nakon toga iz njegovih odaja u hotelu odjekivali urlici i čulo se razbijanje stvari.

No, mnogo važnije od ljutnje bilo je to što su *Nesalomivi* ostavili značajan trag na Caponeo-

vo poslovanje. Procjenjuje se da su mu oduzeli i uništili milione dolara vrijednog alkohola i opreme, a prisluškivanje Caponeovih poručnika otkrilo je da su morali smanjiti čak i mito i uplate za korumpirane policajce. Nessov tim dokumentovao je čak 5.000 Caponeovih kršenja zakona o prohibiciji, ali... Koliko god to vodilo slomu čikaškog bossa, činjenica je da je on svojih 11 godina zatvora 17. oktobra 1931. dobio zbog utaje poreza. Ta je optužnica bila sastavljena u 22 tačke, a više o tome mogli ste pročitati u trećem nastavku ovog feljtona magazina Start BiH.

Eliot Ness je nakon Caponeovog odlaska u zatvor i ukidanja prohibicije, pokušao preći u FBI, ali ga je odbio lično čuveni direktor J. Edgar Hoover jer je, bilježe historičari, smatrao da je Ness bio *previše poznat*. Ness se potom još neko vrijeme borio protiv ilegalnih destilerija u brdima Ohaja, pa je otišao za *direktora sigurnosti*, što je podrazumijevalo nadzor nad policijom i vatrogascima u Clevelandu, oprobao se i u spoljnoj trgovini s Kinom, radio u privatnom sektoru, neuspješno se kandidovao za gradonačelnika Clevelanda... Biografi konstatuju da je ironično to što je najistaknutiji savezni agent koji se borio protiv kršenja zabrane alkohola, umro kao - alkoholičar.

Ubilo ga je srce 16. maja 1957. Bio je pokopan je u Clevelandu, pa je onda 1997., na posebnoj ceremoniji, ekshumiran i kremiran zajedno s trećom, posljednjom ženom Elisabeth Betty Anderson Ness i usvojenim sinom Robertom Warrenom Nessom, a njihov pepeo rasut je u vještačkom jezeru u Lake View Cemetery u Clevelandu.

A MISLILI SU DA JE IZVIDAČ

Thomas E. Dewey prošao je drugačije. William Balsamo, praukun prvog mafijaškog kuma, i George Carpozi Jr. u svojoj knjizi *Crime Incorporated* iz 1988. o prvih sto godina Mafije pišu da je *najveći trenutak u životu Thomasa Edmonda Deweyja došao kasno na dan izbora, prvog utorka u novembru 1948. godine.*

- *Naslovna strana Chicago Daily Tribunea* vikala je, slovima od osam redova: **DEWEY TUČE TRUMAN**. Ali, predsjednička trka se nije tako završila. Harry S. Truman, koji je naslijedio predsjednički položaj 1945., nakon smrti Franklina Delana Roosevelta, nije imao nikakve šanse da dobije drugi mandat. Sva ispitivanja predviđala su Deweyjevu pobjedu, uprkos sveopštem mišljenju da je hladan i bezbojan. Pošto je vjerovao ispitivanjima koja su mu davala toliku prednost nad rivalom iz Demokratske stranke, Dewey je odbio da zasuče rukave i krene u kampanju. Truman je, pak, lansirao kampanju tipa *Priredimo im pakao*, tokom koje je proputovao 50.000 kilometara i održao više od 350 govora koji su cijepali Republikance u krpe gdje god bi njegov voz stao - pišu Bal-

samo i Carpozi.

Istorija kaže da je 24.179.345 glasova dobio Truman, a 21.991.291 Dewey.

- **Bilo je to najveće iznenađenje u istoriji predsjedničkih izbora. Razlika je iznosila 2.188.054 glasa, manje nego kada se Dewey prvi put kandidovao za predsjednika, četiri godine ranije. Tada je demokrata FDR izabran po četvrti put, što se nikada ranije nije dogodilo i pobijedio svog suparnika iz GOP-a, Grand Old Party, što je nadimak Republikanske stranke sa 3.596.219 glasova razlike** - podsjećaju Balsamo i Carpozi.

Biografi navode da je malo šta u Deweyjevoj prošlosti u vrijeme kada je imenovan za specijalnog tužioca New Yorka nagovještavalo da će postati *takva nacionalna figura*. U to vrijeme je imao 35 godina, a 10 godina ranije diplomirao je na Pravnom fakultetu Univerziteta Kolumbija. Biografi navode i da je on bio potomak stare američke porodice, još iz vremena prije *Revolucije*, a među precima su mu bili **George Dewey**, jedan od osnivača Republikanske stranke i admirala **George Dewey**, heroj Manilskog za-

da stvori pjevačku karijeru... Ponovo je upisao pravo, ovaj put na Columbiji, položio tri godine za dvije i diplomirao 1925. Poslije toga je putovao u iznajmljenom autu po Engleskoj i Francuskoj...

Dewey je karijeru počeo u jednoj advokatskoj kancelariji na Manhattanu, ali ga je 1931. savezni tužilac **George Z. Meda**l uzeo za svog glavnog pomoćnika, nadređenog pedeset dvojici drugih pravnikar. Medal, republikanac, povukao se nakon Rooseveltove pobjede 1932., pa je Dewey priveo kraju već započeti proces *pivskom baronu Irvingu Wexleru Gordonu*, a onda i sam ponovo otišao u privatnu advokaturu gdje je zarađivao 75.000 dolara godišnje. Vratio se godinu dana kasnije na duplo manju platu, na mjesto specijalnog tužioca koji će se baviti gangsterima kalibra Luciana i **Vita Genovesea**.

Biografi navode da je Dewey prešao dug put od ovog imenovanja do predsjedničkog kandidata. U početku su mu se bosovi podzemlja podsmijevali i smatrali ga *mladim izviđačem*, ali su to mišljenje promijenili kada je poslao Luciana u zatvor. Kako je to izveo, pisali smo u prošlom nastavku ovog feljto-

Thomas Edmund Dewey

liva iz Špansko-američkog rata 1898.

Njegov otac, koji je umro 1927., bio je šef GOP-a svog okruga, upravnik pošte u Owossou i urednik i izdavač nedeljnika *Owosso Times*. Thomas je kao dječak pomagao u očevim novinama, sa 13 godina dobio je koncesiju za prodaju nekoliko nedeljnih i mjesečnih časopisa, unajmio nekoliko drugih dječaka da mu pomognu oko toga, a od te i zarade od rada na farmi platio je školarinu za prvu godinu studija na Univerzitetu Michigan, gde je diplomirao 1932.

E, sad... Imao je izuzetan bariton, pobijedio je na takmičenju u pjevanju države Michigan, bio treći na nacionalnom takmičenju i otišao u New York da školuje glas. U školi pjevanja **Persija Rektora Stevensa** upoznao je svoju buduću ženu, Francis Ailin Hutt, prauunku **Jeffersona Davisa**, predsjednika Konfederacije. Vjenčali su se 26. juna 1928., dobili dvoje djece, a Thomas Dewey nije više pokušavao

na. Činjenica je da je za dvije godine mandata specijalnog tužioca, Dewey razbio reketu u restoranima, perionicama, prodavnicama odjeće, kamionskom prevozu i drugim poslovima u New Yorku. U zatvor je osim Luciana poslao 72 operativca *Cosa Nostre*, a od svih gangstera koje je optužio, oslobođen je samo jedan.

Kada je ostavio posao u pravosuđu Dewey se, osim dva puta za predsjednika SAD, kandidovao i za guvernera New Yorka i taj posao radio u tri mandata. Za to vrijeme bavio se ponovnim određivanjem izbornih okruga u državi, izmjenama načina finansiranja, povećanjem državne pomoći školama i osnivanjem prve državne komisije za uklanjanje rasne i vjerske diskriminacije pri zapošljavanju. Četvrti put se nije ni kandidovao, vratio se privatnoj praksi i radio u advokatskoj firmi među čijim klijentima su bila najistaknutija svjetska imena. Prije afere Watergate odigrao je važ-

Lucky Luciano u Napulju

nu ulogu, kao bliski lični prijatelj predsjednika Richarda Milhousa Nixona, u oblikovanju zakonodavstva na saveznom nivou. Umro je, sa 68, od srčanog udara, 16. marta 1971. u na Floridi.

O njegovoj ulozi, tad kao guvernera, Carpozi je 1974. razgovarao sa advokatom **Georgom Wolfom**, koji je tokom svoje karijere pred sudovima branio najmanje sedam najvažnijih Mafijinih vođa. Wolf misli da je Dewey bio loš sudski advokat, ali da je uspjehe postizao.

DOBRO, KAO I UVIJEK

- Iako je Luciano počinio svaki postojeći zločin, uključujući i ubistvo, vlasti nikada nisu uspjele da prikupe dokaze da ga optuže. Najzad ga je Dewey 1936. izveo pred lice pravde zbog 90 slučajeva navođenja na prostituciju. Mnogi pravni stručnjaci i do danas smatraju da su optužbe bile prenaduvane - kaže Wolf.

On svjedoči da je početkom 1943. Deweyja u guvernerskom uredu posjetio Lucianov advokat sa suđenja **Mozes A. Polakov** i objavio mu da će pokrenuti postupak za smanjenje kazne.

- Ko će da pokrene postupak - upitao je Dewey.

- Ja - odgovorio je advokat.

- Mo, ti si sišao s uma. Sudija MacCook ne može da te podnese. Moraćeš da nađeš nekog drugog da pokrene postupak - rekao je Dewey.

Polakov je upitao guvernera Deweyja može li nekoga da predloži.

- Naravno da mogu. To bi trebalo da uradi George Wolf, zato što ga sudija MacCook visoko cijeni - rekao je Dewey.

Polakov je otišao Wolfu, pokazao mu debele knjige zapisnika sa Lucianovog procesa i rekao šta želi da ovaj učini.

- Taj slučaj mi ne miriše kako treba - rekao je Wolf.

- Ali, Tom Dewey me je uputio da te zamolim da ga ti vodiš - odgovorio je Polakov.

- Onda moram prvo da razgovaram sa Tomom i čujem iz njegovih usta da mi pojavljivanje na sudu u ovom slučaju neće naškoditi - rekao je Wolf.

Rečeno, učinjeno i Wolf je pitao Deweyja ka-

ko da izgradi slučaj za smanjenje Lucianove kazne.

- On je dobio najveću moguću kaznu predviđenu zakonom, a ja nemam ni trunke novih dokaza da pred MacCookom odbranim svoj zahtjev - rekao je Wolf.

Dewey se nasmiješio: *Ali, ima novih dokaza.*

- Lucky je, vidiš, pomogao iskrcavanje naše vojske na Siciliju... Kontaktirao je sa Vitom Genovezeom i još nekim tamošnjim ljudima, a ovi su dali majoru Murray Gerfainu informacije za vojnu obavještajnu službu o rasporedu italijanskih i njemačkih trupa na terenu. Bez Lucianove pomoći naše trupe možda ne bi mogle da se iskrcaju na Siciliju - rekao je Dewey.

Wolf je preuzmemo Lucianov slučaj, otišao do sudije **Philipa G. MacCooka** koji je Luciana osudio, major Gerfain je u sudijinim odajama potvrdio Lucianovo rodoljublje prema SAD, MacCook je bio zadovoljan, ali nije želio da on bude taj koji će *capoa di tutti capi* američkog podzemlja pustiti na slobodu.

- Veoma sam zadovoljan što je vaš branjenik učinio napor da pomogne vladi. Uzimajući sve u obzir i uz svo dužno poštovanje prema vašem rječitom nastupu, gospodine Wolf, odlučio sam da za sada odbijem ovaj zahtjev. Ipak, ako ubijedite guvernera Deweyja da on ublaži kaznu i uredi njegovo protjerivanje, pošto ne želimo ljude njegovog kalibra u zemlji, mogli bismo stvar da uredimo na taj način - rekao je MacCook.

Wolf je ponovo otišao Deweyju.

- Pa, pošto je to predložio sudija MacCook, napraviću neophodne aranžmane - nasmiješio se Dewey.

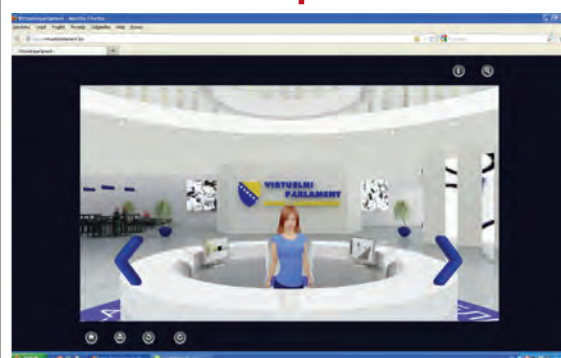
Nekoliko nedjelja kasnije guverner je pomilovao Luckyja Luciana i on je vraćen u Italiju.

- Kao i uvijek, dobro obavljen posao - rekao je Wolfu Dewey, kojeg Carpozi i Balsamo opisuju kao *razbijača reketa bez talenta i šarma... ali sa mnogo uspjeha.*

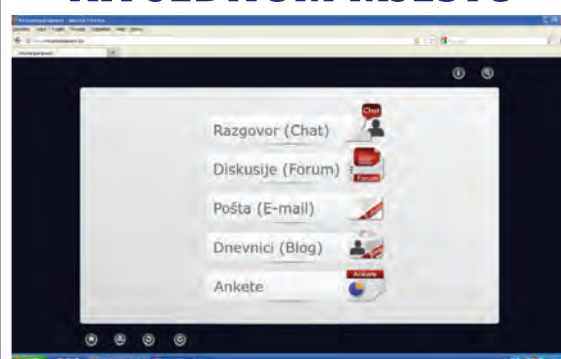
(nastaviće se) ●

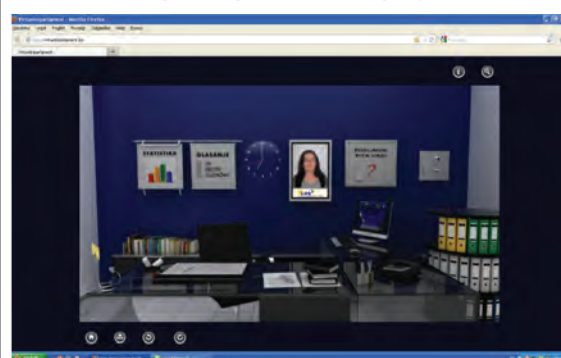
www.virtuelniparlament.ba

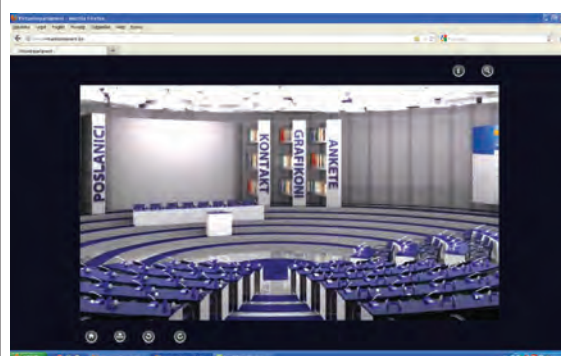
SVI BH PARLAMENTI I SVI PARLAMENTARCI NA JEDNOM MJESTU

INFORMACIJE KOMUNIKACIJA

BAZA PODATAKA CHAT • FORUM • E-MAIL ANKETE • DNEVNICI

www.virtuelniparlament.ba

Nova godina, žirant i punomoć

Ove je godine, baš kao i prošle, mnogo radnika primalo samo sedam - osam plata godišnje. Možda to natjera vladu da izglasa reformu kalendara...

PIŠE: Asaf Bečirović

PUNOMOĆ: Probudio sam se naizust. Supruga je rekla da hitno odem u banku. I sa zajedničkog računa, računa za crne dane, dignem nešto novca. Da sam se bunio, jesam. Džaba. Uzmem nje-nu osobnu i bankovnu karticu, pa u banku, na šubu. Objasnim teti iz banke a iza šube da poslala me supruga po pare. Imam i dokumenta. "A ima l' te l' punomoć?", pitala je teta. Ja rekнем da imam. Da me je supruga poslala, plus mi dokumente za račun dala. "Fino! Al' morate imati i pismenu punomoć!", objasnila je. Ja sam rekao da ne moram, jer se mi dobro slažemo, vjerujemo jedno drugom, plus se zna kad ko pere suđe, nosi smeće, pravi kafu kad gosti dođu, usisava kad gosti odu i tako to. Plus je može nazvati i pitati je l' me poslala po novac. Teta rekne da se to ne pika. Il' pirpaš il' ništa, objasnila je. Tako da sam se ja bez para vratio doma. Suruga je htjela da odmah idemo u banku da mi da punomoć. Ja sam rekao da mi ne treba punomoć moje i žena uopšte da bih nešto uradio. Nadalje, obećao sam si, ima da se radujem kad neko opljačka banku. Jer banke su prve počele pljačkati nas sa visokim kamatama. Plus traže punomoć da dignesh svoje pare.

ŽIRANT: Dan, dva nakon ovog neuspjeha u banci, doživio sam satisfakciju. Naime. Zvao me žirant. Kaže, službenica banke zvala njegovog sina da mi prenese kako pod hitno moram uplatiti 15 KM za održavanje računa u banci. I odem ja. Uplatim. Onako ljut, odlučim i da ugasim račun u toj banci. Pa pitam: "Koji klinac ste zvali sina žiranta da mu to saopćite. I kakve veze to dijete i njegov babo ima s mojim tekućim u banci?" "Što se mene tiče, nikakve! Pitajte kolegicu koja zvala sina žiranta. Odoh je dovesti!", obeća. Čekam i pizdim. Eto kolegice. Objasnjava, jeste ona zvala.

Zvala je i mene dvatри puta, ali se nisam javljao na mobilni. Pa je šef naredio da zovu koga znaju, e da bi me se nafatalo ne bih li uplatio onih 15 KM. Tu zatražim da razgovaram sa šefom i rekнем mu da hoću da šef se izvini mom žirantu koji nema veze s mojim tekućim računom. Jer bez veze su ga bihuzurili. Al' nema šefa trenutno. Nazvat će me kad dođe. Kad fakat. Nije prošlo puno, zove šef. Nalijepim ga! Te ovakav je, te onakav je. I ima da nazove žiranta, izvini se i tako dalje. Hoće, kaže šef. Kad fakat. Nije prošlo ni 15 minuta, zove žirant. Izvinuli mu se, godra mu. Godra i ženi kad sam joj ispričao. "E nek' si i ti, vala, jednom nešto pošteno odradio!", rekla je.

NOVA GODINA: Komšija, radi u građevinskoj firmi, dobio otkaz. Zbog Nove godine. Naime, vlasnik i uspješni poslijeratni biznismen, koji baš nije mnogo brio o svojim radnicima, odluči da pred Novu godinu proslavi završetak poslovne godine. Pozove mog komšiju, rekne mu: "Hoću da to proslavimo lijepo, lukusuzno, da ne bude skupo ali da bude dopadljivo, na nivou i da se radnici provesele!" "E, gazda, onda je najbolje da se objesite! Neće mnogo koštati, biće na visini, upadljivo, a zaposlenici će se baš proveseliti!", rekne komšija i fasuje otkaz. Onda je komšo rekao i da je onaj svoj auto uzeo na kredit i tako hipotetički ostao bez stana. Pita se hoćemo li na putu ka Evropskoj uniji tapkati u mjestu ili... "Mislim da ćemo znatno ubrzati tempo tapkanja!", zaključio sam ja.

Potom je komšo pitao znam li gdje će Chuck Norris dočekati Novu godinu. Ja rekнем da ne znam, a on objasni da Chuck ne dočekuje Novu godinu, nego ona dočekuje njega.

To je kao, trebalo da bude, vic! Šta će, jadnik. Dobro je pa se poslije otkaza uopšte može i zabavati!

Jah! Komšija je, zaboravih napisati, rekao i da je njegov gazda pričao kako ne posluje s poštenima, jer s njima čovjek ništa ne može da se dogovori.

DOMOVINA: Decembra prošle godine su nam obećali da ćemo živjeti bolje ove godine. I ove će godine isto obećati.

Ali to neće imati nikakvog efekta. Nas više ništa ne može da uplaši.

Ove je godine, baš kao i prošle, mnogo radnika primalo samo sedam - osam plata godišnje. Možda to natjera vladu da izglasa reformu kalendara.

Stoga su neki riješili da ne idu na posao, jer nije komercijalno.

"Jebeš to! Hajde, i nekako to što nam piju krv. Nadajmo se, neće nam je prolijevati!", zaključio je onaj komšija što je ostao bez posla.

Ja sam rekao da na gubitku nije onaj koji pada, nego je na gubitku onaj koji poslije pada ne ustaje. A noći s 2012. na 2013. voljet ću svoju suprugu.

Voljet ću za domovinu. ●

Prostamol[®] uno

Extractum Sabalis serrulatae

1 kapsula dnevno

Uvećanje prostate je najčešći problem muškaraca iznad 50 godina. Smatra se da svaki drugi muškarac ima prve i uobičajene simptome uvećanja, kao što su:

- *potreba za čestim mokrenjem,*
- *učestalo noćno mokrenje,*
- *slab i isprekidan mlaz mokraće,*
- *osjećaj da mokraćna bežika nije kompletno ispražnjena,*
- *poteškoće sa libidom i potencijom.*

Vraća osjećaj sigurnosti

smanjuje urinarne tegobe i učestalo noćno mokrenje

omogućava nesmetano mokrenje

čuva seksualnu funkciju

Prostamol uno u svim apotekama bez ljekarskog recepta

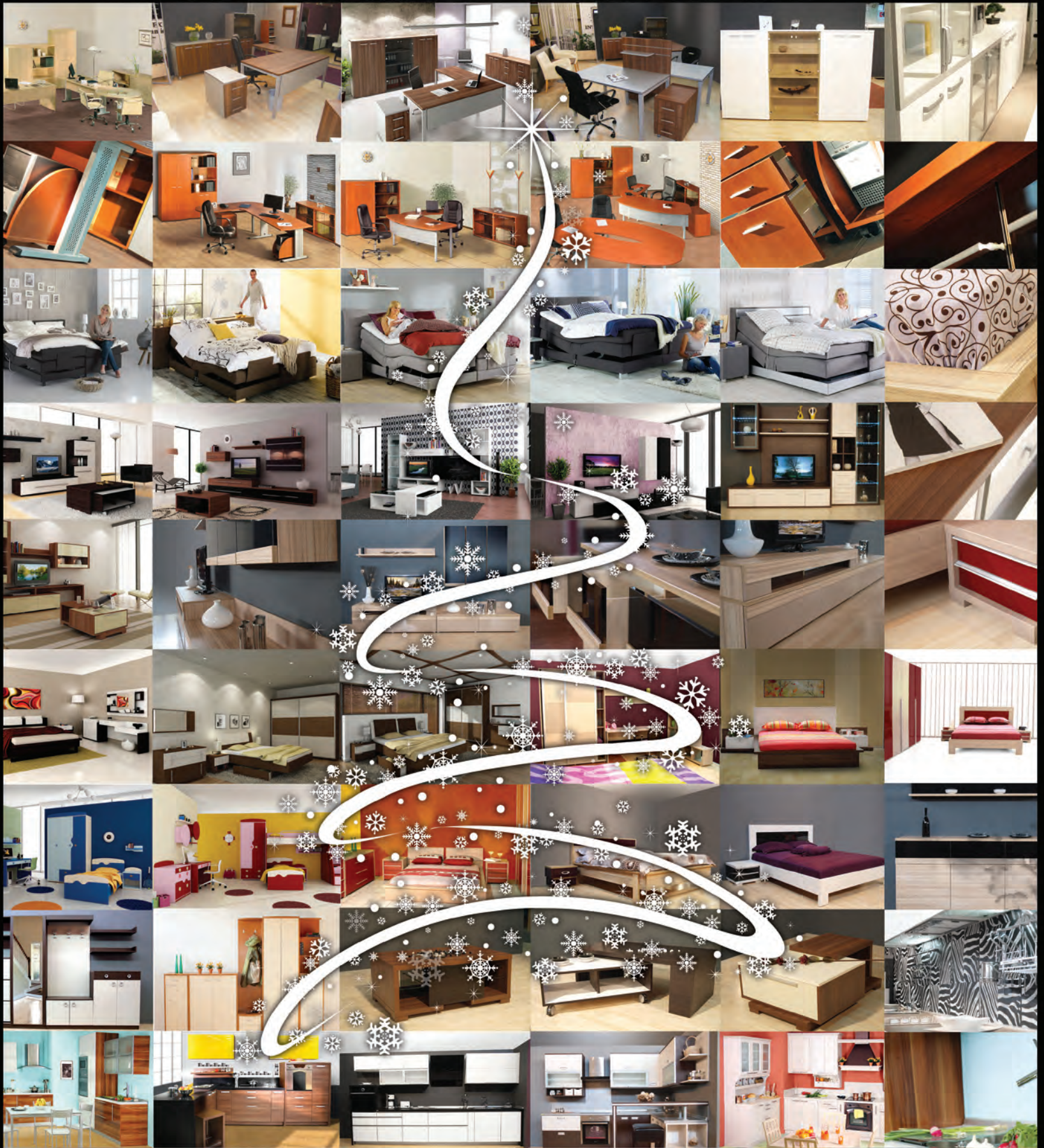
BERLIN-CHEMIE
MENARINI

Za obavjesti o indikacijama, mjerama opreza i neželjenim efektima posavjetujte se sa ljekarom ili farmaceutom.

smart furniture

ESSENZA

Dr Mustafe Pintola 23, Ilidža | T/F: 033 629 388 | 71000 Sarajevo | www.essenza.ba

Sretni Nastupajući Praznici